

4	גמ' ב"ק פב. ושתהא
6	גמ' נדה סו. [למטה] אמר רבא
8	אור זרוע בשם רש"י
9	רמב"ן רשב"א ראב"ד
11	גירסת הריף
13	מחלוקת הר"ן והרשב"א
14	רמב"ם והשגות הראב"ד
15	מה זה סמוך
16	גמ' חולין י' איתמר ותד"ה עד
15	ראב"ד ושו"ע קצח כה- כו בענין נמצא בבית הסתרים
19	גמרא נדה סז: אמר רב הונא עד סח. במתני'
21	שאלתות ושא"ר
23	רא"ש סי' לז
26	אגרות משה
27	טור סימן קצט
41	שולחן ערוך סימן קצט

סעיפים א' ב - .עיקר תקנת חפיפה, וכיצד חופפת.

סעיפים ג' ד' ה' ו' - הסמכת הטבילה לחפיפה, והדין במרחקת הטבילה מהחפיפה.

סעיפים ח' ט' י' יא' יב' יג' - טבלה ונמצא עליה דבר חוצץ.

בדין חפיפה

גמ' ב"ק פב ע"א חפיפה דאורייתא וכו'

אם חפיפת הראש היא במים או ללא מים - שיטת רוב הראשונים נדה דף סו דהחפיפה שתיקן עזרא היא ע"י מים כ"כ הרמב"ן בהלכות (פ"ט ה"א וה"ב), הרשב"א, הריטב"א, והמאירי בנדה סו:; ובסד"ט (ס"ק ט') דקדק מהתוס' והרא"ש מוכח דעיקר שם חפיפה זהו ע"ש הרחיצה במים, אמנם הרשב"א (בחי' נדה דף סו) הסיק מדברי הראב"ד שעה"ט פ"ג ה"ט שהחפיפה היא סירוק ללא רחיצה וכן מבואר ברש"י ב"ק דף פב (ד"ה האשה, ד"ה חפיפה) דחופפת במסרק וכשיטת הראב"ד, אכן יש לדחות דפשיטא ליה לרש"י שחפיפה היינו ע"י מים אלא דהוסיף דלא סגי לחוף בידה אלא בעינן במסרק וכן מבואר בס' האורה לרש"י, ובתוס' ר"ד (ב"ק דף פב) יש שיטה מחודשת שסריקה בשערות הוה דאורייתא ותקנת עזרא הוה רחיצה בחמין.

גמ' נדה סו ע"ב אמר רבא טבלה ועלתה ונמצא וכו'

האם חפיפה שתיקן עזרא היא חפיפת הראש או כל הגוף – נחלקו הראשונים האם דין חפיפה הוא רק בשיער או גם כן בכל הגוף, רוב הראשונים הוכיחו דהחפיפה שתיקן עזרא היא בראש, כ"כ התוס' ב"ק דף פב, והרמב"ן מאריך להוכיח שדין חפיפה שייכת רק בשערות אבל בכל הגוף לא צריך חפיפה רק עיון, וכן הביא התוס' (דף סו' ב' ד"ה אם סמוך) בשם הר"ת דדין חפיפה הוא רק בשער, אבל הר"ש שמעיה כתב בשם רש"י דדין חפיפה הוא בכל הגוף, ועיין באור זרוע (הל' נדה סי' שסא) שמאריך בענין חפיפת הגוף ומביא עוד הרבה ראשונים דס"ל דחפיפה בכל הגוף ע"ש בדבריו.

שיטת הראב"ד בענין עיון - בראב"ד (בעה"נ שעה"ט ס"ג) כתב דדין חפיפה הוא בשער, אולם העיון בכל גופן הוא על ידי רחיצה, (והריטב"א נדה דף סו) הבין בדברי הראב"ד דהוי דין דאורייתא הא דבעינן רחיצה עם העיון ושתעשה זאת בשעת החפיפה, וביארו הרשב"א והריטב"א שיטתו דאף דתקנת חפיפה הוא רק בשער צ"ל דחלוק שער מהגוף דבשער חופפת בחמין ובגוף חופפת במים קרים, והקשו עליו דע"כ הרחיצה בשעת העיון אינה דאורייתא, ואין דין לעיין בגופה, ובאמת בראב"ד שלפנינו מבואר כן להדיא וכנראה לא היה לפניו גירסא זו של הראב"ד (עיי"ש במגיה), וצ"ל דהא דקאמר הראב"ד היינו ממנהגא ובא להוכיח מדברי רבא דחזינן דנהגו כבר בזמן הגמ' לרחוץ כל הגוף והוא מנהג קדום ואין לשנותו כלל.

טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה טבלה וכו' איכא דאמרי אם באותו יום שחפפה טבלה וכו' – וכ' הרשב"א דקיימא לן בהא כלישנא קמא דהא קי"ל היכא דאפשר לא תחוף אלא בלילה, ובר"ן וברשב"א הביאו דיש גירסאות שהופכים הלשונות דקי"ל כלישנא בתרא.

עוד הביא הר"ן גירסא אחרת "איכא בינייהו שחפפה ביום וטבלה בלילה, "וכ' הר"ן דלגירסא זו נחלקו כשחפפה ביום וטבלה בלילה האם עלתה לה טבילה בלא שנמצא דבר חוצץ, דללישנא קמא שאמרה אם באותו יום שחפפה טבלה ונמצא עליה דבר חוצץ אינה צריכה לחוף ולטבול, ואם לא טבלה באותו יום

שחפפה ונמצא עליה דבר חוצץ צריכה לחוף ולטבול, משמע שאם לא נמצא עליה דבר חוצץ אף שחפפה ביום וטבלה בלילה אינה צריכה לחזור לחוף, וללשנא בתרא צריכה לחזור ולטבול.

אולם ברז"ה גם גרס כן אך מסיים דלא כר"ן שאפילו אם מחמירים הוא רק שתחזור ותחוף חפיפה שנית אך אם כבר טבלה אם לא מצאה דבר חוצץ אינה צריכה עוד טבילה אע"פ שחפפה ביום וטבלה בלילה.

עיון סמוך לטבילה - הרמב"ן פוסק בהלכותיו (פ"ט דין ד') לענין עיון שאם בדקה ביום בשעת חפיפה ולא בדקה סמוך לטבילתה בלילה אם שמרה עצמה משעה שחפפה עד שטבלה מלהתעסק בדבר הנדבק בה עלתה לה טבילה עכ"ד, וכן כ' ברשב"א בתוה"ב דרבא איירי שלא עיינה סמוך לטבילה ואפ"ה אם לא נמצא עליה דבר חוצץ עלתה לה טבילה ואע"פ שלא חפפה ועיינה סמוך לטבילה, אמנם בר"ן שבועות פי' דרבא מיירי כשעיינה שוב סמוך לטבילתה וחוששין דילמא לא עיינה יפה יפה, ונפק"מ דאם לא עיינה סמוך לטבילה אפילו לא נמצא דבר חוצץ לא עלתה לה טבילה וכן פי' הרשב"א בחידושים בתי' הראשון, ויש לתמוה דהב"י הביא דברי הרשב"א דלא בעי עיון סמוך לטבילה, וכתב דכ"כ הר"ן, והקשה הרעק"א בשו"ת (סוף סי' ס"ג) דהרי הר"ן פליג על הרשב"א ואיך השווה דבריהם.

ובש"ך (ס"ק ט"ו) הביא את הר"ן שאם מצאה דבר החוצץ ולא חפפה סמוך לטבילה צריכה לחזור ולטבול אפילו אם עיינה סמוך לטבילה ובסדרי טהרה (סימן קצט ס"ק כט) הק' דהא הרשב"א לא סבירא ליה כן אלא ס"ל דכיון דעיינה סמוך לטבילה אף על פי שלא חפפה סמוך לטבילה, אינה צריכה טבילה אחרת ודלא כהר"ן.

מאי בינייהו איכא בינייהו למסמך לחפיפה טבילה בתוס' ותוס' הרא"ש מבואר דלכו"ע לכתחילה בעינן טבילה סמוך לחפיפה דאל"כ קשיא דרבא אדרבא (עי' הגהות הב"ח אות ה') אלא נחלקו הלשונות לענין דיעבד אם נמצא עליה דבר חוצץ, אולם ברשב"א מבואר דפליגי בעיקר הדין האם בעינן סמוך לחפיפה טבילה.

אינה צריכה לחוף ולטבול – דעת הראשונים שכיון שחפפה סמוך לטבילה אינה צריכה לחזור ולטבול, אבל הרמב"ם (מקואות פ"ב הי"ז) חולק וסובר שבכל אופן צריכה לחזור ולטבול ורק מחפיפה נוספת היא פטורה, ובהשגות הראב"ד כתב א"א הא קיימא לן כלישנא בתרא דאמרין אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לא לחוף ולא לטבול, ובביאור ד' הרמב"ם עי' כסף משנה וביאור הגר"א (כ"ד כ"ה).

מה נקרא סמוך – בדרכי משה (סק"ו) הבין שסמוך היינו סמוך ממש, אבל הרשב"א בתורת הבית כתב בשם הרז"ה (בהשגות על בעלי הנפש שער הטבילה סי' ג סק"ד) שסמוך נקרא שטובלת באותו היום שחפפה ומבואר שם ברשב"א (תורת הבית הקצר דף לא) שאותו יום הכוונה לעונה כלומר שטבלה באותו יום שחפפה או באותו לילה שחפפה וכן כתב בספר האשכול (הל' מקואות סי' סד) וכן הביא המאירי (ד"ה מאחר) בשם הגאונים, וצ"ב א"כ במאי פליגי הנך תרי לישני, ועיין תפארת למשה.

תוד"ה אם סמוך - תוס' מתרצים כמה תירוצים למה הגמ' בחולין דף י' לא מחלקת בין חפפה סמוך לטבילה ללא סמוך לטבילה, ועיין מש"כ בזה בביאור הגר"א (סי' קצט סעיף יא ס"ק כו) ועי"ש ש"ך ס"ק טז.

נתעסקה באותו המין לאחר טבילה - בגמ' בחולין דף י' מבואר שאם נמצא דבר החוצץ אע"פ שנתעסקה לאחר טבילה באותו מין לא עלתה לה טבילה עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי קודם לכן, וכן פסקו הרמב"ם (מקואות פ"ב הכ"ג) והראב"ד בעלי הנפש שער הטבילה (סי' ג סק"ג) אמנם הרשב"א (ד"ה ומסתברא, ובתורת הבית דף לב) הביא את דברי הראב"ד וכתב על זה שאינו מחזור שהרי מה שעינה קודם הטבילה וראתה שאין שום חציצה הרי זה כאומרת ברי לי שלא היה בשעת טבילה, ועיין בפרישה (ס"ק טז) שמקשה על הרשב"א שמתיר אם נתעסקה באותו מין אחר הטבילה מגמ' בחולין דף י' שמבואר שם מפורש שאע"פ שנתעסקה לאחר טבילה באותו מין לא עלתה לה טבילה, ובביאור הגר"א מיישב דעת הטור והרשב"א שמקילין בזה וכ' דס"ל כתירוצ' התוס' שהגמ' בחולין איירי שלא חפפה כלל אבל אם חפפה תלינן בנתעסקה עי"ש, והמאירי (ד"ה למטה) סובר כהרשב"א וכתב שהברייתא בחולין היא לענין טהרות בלבד שהחמירו בהם יותר, ובשו"ע סע' יא נפסק להלכה לקולא כדברי הרשב"א, ובש"ך (ס"ק טז) מכריע כדברי הב"ח שחולק על דין זה ומחמיר בזה ועי"ש בבאר הגולה אות כז.

חיוב בדיקה וחפיפה בבית הסתרים - הראב"ד דיני חציצה (סי' ב') למד ממעשה בשפחתו דרבי שאין הבדיקה והחפיפה מעכב בבית הסתרים, וכן אם נתעסקה בחוצצים לאחר טבילה ומצאה מאותו מין בבית הסתרים תולים להקל שהחציצה באה לאחר טבילה ונפסק בשו"ע קצ"ח כ"ה - כו, וקצ"ט יב, ובש"ך (קצ"ח ס"ק ל"ג) הביא רוקח שאם מצאה חציצה לאחר טבילה והצריכה טבילה אע"פ שנתעסקה באותו המין לאחר טבילה.

חפיפה במקום עיון - בט"ז (ס"ק ד') מבואר בלשונו שחפיפה מועילה במקום עיון ומשמע שאם חפפה ולא בדקה ג"כ מהני למקום החפיפה, שחפיפה הוה כמו בדיקה דאין לך בדיקה גדולה מזו, דאע"פ שאינה רואה במקום שחופפת סגי בהכי ועיין היטב בזה בלשון הט"ז, אמנם הסד"ט (ה) חולק דאין החפיפה פוטרת מעיון.

נדה סז ע"ב אמר ר' הונא עד סח ע"א מתני'

חפיפה ביום או בלילה - נחלקו הראשונים מה הזמן הנכון לעשות החפיפה דעת השאילתות (פר' אחרי שאילתא צו), הרי"ף (שבועות ז), הרמב"ם (מקואות פ"ב הט"ז), הראב"ד (בעלי הנפש שער הטבילה), הרמב"ן (הל' נדה פ"ט ה"ה), והרשב"א (תוה"ב ב"ז ש"ז), שלכתחילה אין להרחיק החפיפה מהטבילה ולכן אסר לה לחפוף ביום כאשר החפיפה יסתיים לפני זמן טבילה שהוא בצאת הכוכבים אבל לדעת רש"י (סח ד"ה ותמה) וכן פסק היראים (מצוה קצב), והרא"ש (הל' מקואות סי' לו) עדיף להרחיק הטבילה מזמן שהטבילה שאם תחפוף בזמן שכבר מותרת לה לטבול יש לחוש שלא תחוף יפה מפני בהילותה לחזור לביתה.

(א) גמ' בלא תורה מיד
נלאו: (ב) רש"י ד"ה
עשרה וכו' צלצלי צבור
וקודמין לבא לצמ
הכנסת: (ג) תוס' ד"ה
כדי וכו' פ' ר' עקיבא
דר"ח סיון דההיא:
(ד) בא"ד מ' אחרונים
באחד צלול:

(ב) הוּי כֹל צִמָּא לְבוּ
לַמִּים וְאַשֶׁר אֵין לוֹ
כֶּסֶף לְבוּ שִׁבְרוּ וְאָכְלוּ
וְלָבוּ שִׁבְרוּ בְּלוּ כֶּסֶף
וּבְלוּ מִחִיר יֵין וְחֶבֶב:
[ישעיה נה, א]

(ד) וְהָיָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִגְלַח אֶת כָּל שְׁעֵרֹת אֶת ראשׁוֹ וְאֶת זָקְנוֹ וְאֶת גְּבִתּוֹ עֵינָיו וְאֶת כָּל שְׁעֵרֹתָיו יִגְלַח וְכַבֵּם אֶת בְּגָדָיו וְרָחֵץ אֶת בְּשׂוֹר בְּמֵי־מִטָּה׃ (ויקרא יד, ט)

ח בְּרִישִׁי
 הַנּוּרִית, וְכִיָּה
צ אֲחִי צִיל
מ אֲחִי מֵאֵה
ל הַלּוֹסֵף מִיָּדִי
 שֶׁבַע (בִּצְרָה): **ס** צִיל
 גִּלְגָּל בִּי, וְרִשְׁשִׁי, וְכִיָּה
 דְּבָרִימִי: **ז** אֲחִי צִיל
 וְעֵלֶי: **ן** נִדְצִיל
ש שֶׁמֶצֶר: **ס** מִחֻשָּׁא
 כְּמֵהֲרֹבִי מִחֻשָּׁא תִּבְתֵּי
 שְׁחָיִי **ש** וְכֵן לִחְתֵּי
 כְּבִיבִי: **ט** הַלּוֹסֵף
 וְלִמְדֵי
 בִּרְאָהִים: **י** נִדְצִיל
 כְּנָסֶה: **ק** נִדְצִיל
ש שֶׁמֶצֶר: **ר** צִיל
 חֲדָתִיב "בְּשִׁמְכֵהָ" אֶחָד
 הִלְקֵן אַחֵר חֲבִיתָא וְדִי
 נִגְמַר שֶׁמֶצֶר יִדְדֵי
 בְּשִׁמְכֵהָ (רִשְׁשִׁי):
ת גִּי רִשְׁלִי
 (גִּלְגָּלִי)

והא כי אתא וכו'. ומתניתא היא מיוצחא דקמתי עשרה ומו לא ור' יוחנן אמורא הוא וקשיא ליה מתניתא: רבי יהושע בן לוי. אמרינאו ולא מתמיתא דרבי יהושע בן לוי אמורא הוא ורבי יוחנן פליג עליה: ומכבדים, גדיהס לכבוד שבת: ואוכלים שוים. לקמן מפרש טעמא: ושתאיה אשה מישכבת.

ציוס שהיה לריכה לאפות ואופה
שחרית כדמפרט שמהל פת מזניה
לעני המחזר: מינה. דוגמת מנכסס
קטנים: האשה חופפת. במסרק
ציוס טבילתה משום חליה ולקמן
פריך ה' לאורייתא היא: רובלין.
מציאים שמים לנשים להתקטט
סה: מחזירין בעיירות. ולא יוכלו
זני העירות לעכז עליהם: משום
יושבי קרנות. יושבי תמית¹⁸ כל ימות
החול עוסקין בטמרה ולן קורין
שני וצמחשי תקון צגיהו קריאה
תירה: רשומות. מקראות: עשרה
באלין. זני אדם כשירים טלין
ממלאכתן לעסוק בצרי ציור (3) ולבא
קודמין לבית הכנסת כדי שיהיו מזיין
עשרה לעת התפלה ומתפרנסים
משל צור: משום עונה. שמונת
עונה צלילי שנת דרדז יהודה והשום
מרכה את הזרע דלקמן: משיחין.
מחמם את הגוף: מכנים את
האהבה. מתוך שמעמם את הלצ:
משום צניעותא. להמרחק מן
העצירה: בישרו במים. משמע שיגע
צשו למים: בדמאם¹⁹. מולוכל:

ומפסיקין באחד בשבת וקורין בשני ומפסיקין שליש
ומפסיקין ערב שבת כדי שלא ילניו ג' ימים בלא תורה זכ
תלתא פסוקי אי נמי תלתא גברי תלתא פסוקי כנגד
אתא הוא תיקן תלתא גברי ועשרה פסוקי ח כנגד
בשני ובחמישי דשכיחי דאתו למקרא בסיפרא: "ושיהו
משום כבוד שבת: ושיהו אוכלין שום בע"ש משום עון
יתן בעתו ח וא"ר יהודה ואיתימא רב נחמן ואיתימא
יוחנן יזה המשמש ממתו מע"ש לע"ש ת"ר חמשה
משביע ומשחין ומצחיל פנים ומרבה הזרע והורג כני
מכנים אהבה ומוציא את הקנאה: ושתהא אשה משכ
פת מצויה לעניים: ושתהא אשה חוגרת בסינר משו
אשה חופפת וטובלת דאורייתא היא דתנאי ח ורחץ או
יהא דבר חוצץ בין בשרו למים את בשרו את הט
שער אמרי דאורייתא לעיוני דלמא מיקטר אי נמי מא

ריון דאוקמה כשעקל ציט
ונראה לר"י דההיא דלקמן
לומר צעל הדבש למה שפכ
שצא צעל הדבש לשפוך א

והוא ⁶ כי אתא ר' אבין א"ר יוחנן * אחד אילן הנוטה לתוך שדה חבירו ואחד אילן הסמוך למצר מביא וקורא שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ אלא מאן תנא עשרה תנאין שהתנה יהושע ר' יהושע בן לוי הוא רב גביהה מבי תל' מתני לה בהדיא ר' תנחום ור' בריים אמרי משום זקן אחד ומנו ר' יהושע בן לוי עשרה תנאין התנה יהושע: עשרה תקנות תיקן עזרא שקורין בכמנחה בשבת וקורין בשני ובחמישי ודינן בשני ובחמישי ומכבסין בחמישי בשבת ואוכלין שום בערב שבת ושתהא אשה משכמת ואופה ושתהא אשה חוגרת בסניר ושתהא אשה חופפת וטובלת ושיהו רוכלין מחזירין בעיירות ⁷ ותיקן מבילה לבעלי קריין: שיהו קוראין בכמנחה בשבת משום וישבי קרנות: ושיהו קוראין בשני ובחמישי עזרא תיקן והא מעיקרא הוה מיתקנא דתניא ⁸ וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים דורשי רשומות אמרו ⁹ אין מים אלא תורה שנאמר ¹⁰ הוי כל צמא לכו למים כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה ⁽⁶⁾ גלאו ¹¹ עמדו גביהם שביניהם ותיקנו להם שיהו קורין בשבת בשני ומפסיקין שלישי ורביעי וקורין בחמישי ג' ימים בלא תורה ¹² מעיקרא תקנו חד גברא תלתא פסוקי כנגד כהנים לויים וישראלים עשרה פסוקי ¹³ כנגד עשרה במלנין: ¹⁴ ודינן קרא בספרא: ¹⁵ ושיהו מכבסין בחמישי בשבת שום בע"ש משום עונה דכתיב ¹⁶ אשר פריו א רב נחמן ואיתימא רב כהנא ואיתימא ר' ש לע"ש ת"ר חמשה דברים נאמרו בשום מרבח הזרע והזרז כנים שבבני מעיים וי"א ¹⁷ ושתהא אשה משכמת ואופה כדי שתהא חוגרת בסניר משום צניעותא: ¹⁸ ושתהא היא דתניא ¹⁹ ורחץ את בשרו במים ²⁰ שלא ש את בשרו את הטפל לבשרו ומאי ניהו מא מיקמר אי נמי מאוס מידי משום חציצה ואתא

[illegible]

צע"כ של חצירו אלף שנות לן דמי
 יינו ממוחן דובשנו והשתא הוי כעין
 ההיא דנחיל של דצורים שקלצו צע"כ
 להליל נחילו וכעין זה נמי ההיא
 דפשתן והאי דמשני כיחידאה לא
 קאמר משום דמסתמא כי היכי
 דפליגי צההיא דנחיל דכחנן לקמן
 דפרק צהרא (דף קד.) פליגי
 נמי בצאתיני דחד טעמא הוא:
כדי שלא יצטנו ג' ימים בלא תורה.
 וא"ת מ"ש שחיקנו שני וחמישי
 וי"ל משום דאמר דנדרס"ה^(פ) משה
 רבינו ע"ה עלה בחמישי לקבל לוחות
 האחרונות וירד בשני ונחלתה לו
 המקום ולפי שהיה עת רצון בצאתה
 עליה וירידה קצבו בשני וחמישי ולכן
 נמי נהגו להתענות צ" וי' ואף

קָהָה אַ מִי" פִּי"צ מַהֲלִי
צְבוּרִים הִלְכָה יֵא סָמֹה
עֲשִׂין קִלְטוֹ:
קָהָה בַּ מִי" פִּי"צ מַהֲלִי
חִפְלָה הִלְכָה אַ סָמֹה
עֲשִׂין דָּה מוֹשֵׁעַ אִ"ת סִי

סעף א:
 קבנ ז מ"ש סמנ סס:
 קפד ר סמנ סס:
 טו"מ"ס כ" א וס"ה:
 קבד ה מ"י פ"ל מל:
 סמנ הלכ א סמנ:
 שס טו"ש"ע א"ס כ" סמנ:
 קבו ו מ"י פ"ד מל:
 א"סמ הלכ א סמנ:
 לאון ק"ט טו"ש"ע א"ס"ה:
 ע סעף ז טו"ש"ע א"ס"ה:
 סמנ פ"א א:
 קבו ז מ"י פ"א א הלכ:
 ה סמנ שגן עה:
 קבד ה מ"י פ"ל מל:
 מקומו הלכ נה:
 סמנ לאון ק"ט טו"ש"ע י"ד:
 ס"ט סעף א:
 קבנ ז מ"י פ"א א:
 הלכ ז סמנ שגן:
 רמנ טו"ש"ע י"ד א קלס:
 סעף א:
 קב ז מ"י פ"א א הלכ:
 טו טו"ש"ע א סעף:
 ה:

הנושא. וטפ למוך שזה
 על חמיו, שזה עמך בת
 הדרך. והדשע. המה
 עמם. שלא יקפדו על כך
 (כ"ב. כו.) וישרו
 מחזירו.
 בעיירות. רוצין מוכרין
 בשמים הממזרים. בעיירות
 להם. הממזרים. שמים
 להקטט. כן דלא מלא
 לשם עליהו. וכלי המזון
 נשם (כ"ב.) דורש
 רשומות.
 ותומים. הכוללים
 (כ"ב. כד.) דורש
 סוקים. כדכתיב (דנל"א)
 את הרשע נכחם. את
 (סנהדרין קד.) שנים
 במינין. שנים הנכנסים
 שנים עליו. ממלאכין
 וזוים. כח ציור. כדי
 להיות דמיון. חספה
 הנכנס (דף ק.) כיון שזה
 ברוב (דף ק.) כיון שזה
 צדק. הנכנסים
 וקני מלאם. שם עשרה וכו'
 (פגיה ה.)
 צ"ש. שיהא לל
 ושצדו. וזהו
 (תבובת כ"ב.)

עין משפט נר מצודה	פב:	מרובה	פרק שביעי	בבא קמא	מסורת הש"ס עם הוספות
קטא א מתי פ"ו מהל' שמיטת הלכה ט קמא עשין פה טושי"ע ח"מ ס"י קט טשי"ק ו: קטב ב מתי פ"ח מהל' מקוואות הלכה א סמך עשין קמא: קטב ג מתי פ"ד מהלכות קריאת שמע הלכה ח טושי"ע א"ח ס"י סמך:	אתא איהו ותיקן אפילו לדברי תורה. לא קיימא לן הכי אלא כדאמר ברש"שי הגו (סולין דף קט: וס"י) ונמי שמתו (מכילת דף כב) האידנא נהוג עלמא כחלתא סבי וא"ת דהכי אלס ר' יהודה לגעל תקנת עורא וי"ל דלגמא סבר דלא תיקן עורא דבר זה אי נמי התנה שכל מי שזוהר לגעל יגעל דברי	כדאמר ברש"שי הגו (סולין דף קט: וס"י) ונמי שמתו (מכילת דף כב) האידנא נהוג עלמא כחלתא סבי וא"ת דהכי אלס ר' יהודה לגעל תקנת עורא וי"ל דלגמא סבר דלא תיקן עורא דבר זה אי נמי התנה שכל מי שזוהר לגעל יגעל דברי	הפיפה. ממסרק להחזקה דמילתא: לדברי תורה. שלא ישנה עד שיתטל: אין הבית ח"ו ש בה. כדן נמי ערי חומה אלא גאולה מהיה לו אם ירצה לגאול ואם יגיע יוצל יוצל ביוצל כנמי ערי חגרים: וזיין. קורות יוצאין מן הכתלים: גזושראות. חולדיו"ר גלע"ן על פני העלייה מנחוך: כבשונות. משרפות קיד לקדירות: גינת ורדין. כך שמה והיא הימה לריכה לקטורת	פ"ו מהל' שמיטת הלכה ט קמא עשין פה טושי"ע ח"מ ס"י קט טשי"ק ו: קטב ב מתי פ"ח מהל' מקוואות הלכה א סמך עשין קמא: קטב ג מתי פ"ד מהלכות קריאת שמע הלכה ח טושי"ע א"ח ס"י סמך:	פ"ו מהל' שמיטת הלכה ט קמא עשין פה טושי"ע ח"מ ס"י קט טשי"ק ו: קטב ב מתי פ"ח מהל' מקוואות הלכה א סמך עשין קמא: קטב ג מתי פ"ד מהלכות קריאת שמע הלכה ח טושי"ע א"ח ס"י סמך:

הועתק על ידי אוצר החכמה

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת נזיר פרק ו

ופירוש חופף, השפשוף ביד. ומפספס, הוא השפשוף בצפרנים או בכלי.

חידושי הריטב"א מסכת נדה דף טו עמוד ב

ומשמע דעיוני דאמרינן מדאורייתא היינו בדיקה גרידתא ואפילו שלא במים ושלא במסרק אלא שתהא מפספסת שערה ביד ושלא ברחיצה כלל, ועזרא תיקן חפיפה במסרק במים חמין במקום שער, וכן פרש"י ז"ל בבבא קמא שתהא חופפת שערה במסרק.

נימוקי יוסף מסכת בבא קמא דף ל עמוד א

חופפת. טובלת ראשה בחמין היטב דאילו מן התורה אינה חייבת אלא למשמש ולעיין שלא יהא בשער קשר ולא דבר החוצץ כדדרשינן את בשרו את הטפל לבשרו ואתא איהו ותיקן חפיפה ובראש בלבד דאילו הדחת כל הגוף אינה תקנה אלא מנהג:

בית הבחירה (מאירי) מסכת נדה דף טו עמוד ב

וענין חפיפה זו הוא שתהא רוחצת ראשה ומקום שער שבה במים חמין וחופפת שם בידיה ומפספסתם יפה עד שיותרו שערותיה מכל קשר שבהם ומכל הסתבכות חזק שמזה לזה ואין צריך שתסרקם במסרק אלא שבשערות האשה מיהא הדבר נאה

תוספות ר"ד מסכת בבא קמא דף פב עמוד א

(מד) ושתהא אשה חופפת וטובלת פ"ה המורה חופפת ראשה במסרק ביום טבילתה משום חציצה ואינו נ"ל דחופפת היא רחיצה ולא סריקה. כדאמר' תיקנו אשה לא תחוף אלא בחמין וגבי נזיר נמי אמר' נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק אלמא אין פירוש חפיפה סריקה אלא רחיצה שהסריקה היא מדאורייתא כדאמר' לעיוני בי' דילמא מינטר ולעולם השער קשור הוא זה בזה אם לא יסרוק והיא תיקון רחיצה בחמין:

ספר האורה חלק ב [א] הלכות נדה לרבינו שלמה ז"ל

צריך סמוך לטבילה ללבן ולרחוץ את עצמה בחמין ולשרות שערותה ולחופפן,

הלכות נדה לרמב"ן פרק ט

דין התורה שתהא הטובלת מעיינת בעצמה סמוך לטבילה ובודקת כל גופה שמא יש בה דבר חוצץ בטבילה, ועזרא ובית דינו תקנו שתהא האשה חופפת ראשה וכל שער שבה במים חמין.

ב. וכיצד דין חפיפה זו, רוחצת ראשה וכל מקום שער שבגופה במים חמין, ומסרקת אותן או מפספסת אותן בידיה יפה יפה כדי שתתיר שערותיה אם היה בהן קשר.

והנה מדברי התוספות והרא"ש מבואר דעיקר שם חפיפה היא על שם רחיצת הראש במים, משום הכי כתבו דבשאר הגוף הדחה מיקרי ולא חפיפה, כמו דאמר רבא אשה מדיחה קמטיה וכו', אמנם מפירוש רש"י במסכת נזיר דף מ"ב [ע"א ד"ה נזיר] נראה דסבירא ליה דעיקר שם חפיפה היא לשון גרידא שכן פירש שם במתניתין דנזיר חופף ומפספס, חופף כמו חופף עליו כל היום [דברים לג, יב] לשון מגרד, ומפספס שמפריד שערותיו זו מזו אבל לא במסרק, עכ"ל. ומה שפירש רש"י במסכתא בבא קמא שם [פב, ב ד"ה חפיפה] אהא דאמרין ואתא איהו ותיקן חפיפה וז"ל, חפיפה, במסרק להרחקה דמלתא. צ"ל דסבירא ליה דהכל בכלל סתם חפיפה שהוא מגרד, הן על ידי מסרק הן על ידי דבר אחר או שהוא מפספס בידים. ועיין בפירוש רש"י במסכת שבת דף נ' [ע"א] [ע"ב ד"ה חופף וד"ה מפספס]. והא דפירש הכא במסרק דוקא, סמך על מה דאיתא בירושלמי סוף פרק כל שעה [פסחים פרק ב הלכה ז] שהביאו התוספות במסכת נדה [סו, ב ד"ה אם סמוך] ובחולין [י, א ד"ה עד], דאיתא התם נדה חופפת וסורקת, אלמא דבעינן סריקה במסרק. ונראה דלפירוש רש"י דסבירא ליה דעיקר שם חפיפה הוא לשון גירוד, מה שאמר הירושלמי חופפת וסורקת, האי וסורקת הוא פירוש דחופפת, דהא חפיפה ר"ל גירוד תהיה על ידי מסרק. וכהאי גוונא כתב הב"י כאן ריש סימן זה [עמוד רח ד"ה לעולם] הבאתיו שם [ס"ק א], דהא דאמר בית הקמטים ובית הסתרים, דהאי ובית הסתרים הוא פירוש של בית הקמטים, כן יש לומר נמי כאן, אלא דהרמב"ן [הלכות נדה פרק ט הלכה א וב] והרשב"א בתורת הבית הקצר [בית ז שער ז ל, ב] [הביאו] [הביאם] הש"ך סימן זה ס"ק א' לא סבירא להו הכי, אלא סבירא להו דהוא הדין בפיספוס סגי, וסורקת לאו דוקא, ועיקר שם חפיפה סבירא להו על שם המים שרוחצת ראשה בו. ומדברי המחבר כאן סעיף א' נראה דסבירא ליה כפירוש"י דחיפוף הוא לשון גירוד, וכן משמע מהרמב"ם פרק ה' מהלכות נזירות הלכה יד, דהא כתב המחבר וזה לשונו, ותחוף כל גופה ותשטוף במים חמים בשעת חפיפת גופה ושערה, מבואר דהשיטוף במים לאו היינו חפיפה אלא דעיקר שם חפיפה אינו אלא לשון גירוד:

מיהו אף לפי מה שכתבתי דלפירוש רש"י עיקר שם חיפוף הוא לשון גירוד, מכל מקום מודה רש"י דבעי נמי רחיצת הראש במים עם החיפוף, לפי שכן היה מנהגם בימים קדמונים כדאיתא בפרק חלק [סנהדרין] דף צ"ה [ע"א] אבישי בן צרויה הוי קא חיף רישיה בד' גרבי דמיא, ומשום זה בכלל חפיפה נכלל נמי רחיצת הראש, משום הכי אמר רבא אשה לא תחוף אלא בחמין וכו', לפי שכן עיקר הגירוד על ידי רחיצת הראש בשעת הגירוד. וכתבתי כל זה לפי ששמעתי שנהגו הנשים שסורקות עצמן בביתן ביובש בלי שום רחיצת הראש, ואחר כך הולכות לבית הטבילה ורוחצות בחמין ושוטפות ראשן במים חמין, ושוב אינן סורקות, וגם לפעמים אינה מפספסת שערה אפילו בידיה, זה אינו נכון, חזא דלכתחלה צריכה להסמך החפיפה לטבילה כל מה דאפשר, ועוד דעיקר החפיפה והסירוק הוא לאחר ששטפו ראשן במים, וכמו שכתב המחבר ותשטוף במים חמין בשעת חפיפת גופה ושערה, ע"כ, וחפיפת שערה היא הפיספוס או הסירוק, ואנן נוהגין בשערות הראש בסירוק דוקא וכמו שכתב הש"ך [ס"ק א] הבאתיו לעיל [ס"ק ד]. לכן ראוי להנהיגם כמו שכתבתי שבשעת רחיצת הראש תסרוק במסרק:

מסורת חש"ס
עם תוספות

תינוקת פרק עשירי נדה

סו.

עין משפט
גר מצוה

התוספות מביאות ראיה
ד' יומי ב' מיתווא
יומא אתא אמר ליה
מ"ם עבד מר חבי איל

רבא יל"ש גרולה לא שנא קמנה גרולה טעמא מאי משום דמחמא קמנה נמי מחמא אמר רבא אשה לא

סו:

עין משפט

נר מצוה

כַּל הָרָאוּי בְּבִילָה אֵין בִּילָה מַעֲבֵבַת בּוּ, וְהָיְתָה הָאֵל צְנֵמָה מִקְוֹמוֹת כְּחֵיז צִלְלָה וְיִמְנָה שְׁנֵה עֲלֵיו הַכְּחוּצ לַעֲכָב וְלֹא דְכֹחוּלו וְאִרְכִי לְגוֹפִייהוּ וְקִשָּׁה דְּיִמְנָה וּמִתְנַהֵּה זֵהוּ קִרְבָּה בְּפִרְסָה שְׂוֹאִים וְיִמְנִי בְּשִׁמְשׁ: (א) דְּבִשְׁרוּ מִיּוֹד: מִקְשָׁן אֹת הַשְּׁעִרֹת וְאֵין לְנִלְקוֹן עֵרֶב: צִלְלָה בְּשִׁמְן דְּמַעֲכָבָה דְּהִכִּי אֲמֵרִין בְּהַקְוֹמָן רַבָּה (מִנְמוֹת יו"ט): דְּפִרְךְ לְשִׁמּוֹאֵל גְּבִי מִנְהָה דְלֹא יִלְיָף דְּרוּת מַשְׁעָה דְּכַחֲזִי וְיִמְלֹא כְּפּוּ מִנְהָה לִימֹר דְּשִׁנֵּה עֲלֵיו הַכְּחוּצ לַעֲכָב עַל מִלְלָ קוֹמְנוֹ וּפְרִיךְ וְהָאֵל אֲמַר שְׁמּוֹאֵל מִזְרוּקָה מִקְדָּשִׁים אֹת הֵינֵשׁ דְּכַחֲזִי שְׁנִיָּה מִלְּאִים סוֹלֵת וְיִמְשִׁי שְׂאֵלִי הֵסֵךְ דִּתְנֵה זֵהוּ קִרְבָּה תְּרִיסָר וְיִמְנִי וְיִמְנִי לַעֲכָב וְיֵשׁ לִימֹר דְּשִׁמְנָה יֵשׁ שׁוֹם דְּרַשָּׁה זָכוּס וְאִמְרָה דְּפִלֵּה לֹא מַעֲבָבָה וְהָיְתָה כִּיּוֹן דְלֹא מַעֲכָבָה הֵיכָל דֹּאֵין רִאזִי לְצִילָה נִמְי לִיתְכַּשֵּׁר וְיֵשׁ לִימֹר דְּסַבְרָה הוּא כִּיּוֹן דְּקַפְדִּי קִרְבָּה לִתְחַלְהֵה לַעֲשׂוֹת הַמְנֹאֵה צִעִין שְׂוֹאֵה רִאזִי לִכְךָ אַע"פ שְׂאֵלִי מַעֲכָב דִּלֹּאֵל לֹא כֵן נִתְצַטְלֵה הַמְנֹאֵה לְגַמְרִי שְׂאֵל הֵיכָל יִכּוֹל לַעֲשׂוֹתָהּ וּכְן צְנֵמָה מִקְוֹמוֹת כְּגוֹן צִילָת מִיָּם דְּכַחֲזִי כֹל בְּשָׂרוֹ וּמוֹמַעֲטִים צִית הַסְתָּרִים וּמו"מ צִעִין רִאזִי לְצִילָת מִיָּם צָבֵל בְּשָׂרָה^[1] וּכְן צְנֵמָה דּוֹכִית וְגִב^[2] עַל טוֹמָאֵה וּמַשְׁלֵחִין קִרְבָּן אִף עַל פִּי שְׂאִין רִאזִיִּים לְסַמִּיכָה וְלֹא מַעֲכָבִין^[3] דִּהֵךְ רַעֲיֵנָה קִרְבָּה דְּמוּזוֹת וְאִמְרָה הֵאֱלָם לֹא מִזִּי סְמִין וְצִפְרָק כֹּל פְּסוּלֵי הַמּוֹקְדָשִׁין^[4] (וְהָיְתָה לֵב^[5]) דְּתַקַּח לְסַמִּיכָה שְׁחִיטָה דְּאִזְרִייתָא וְאִע"פ דְלֹא טַהַר מִנְגַעוּ מַשְׁלֵחַ קִרְבָּן וְיֵצֵה וְהָיְתָה אֲמִילָא לֹא צִעִין צִילָת מִיָּם לִתְחַלְהֵה צִצֵּת הַסְתָּרִים כְּמוֹ צִילָה וְקִרְאָה צִצֵּתָה וְצִלְבִּיטוּרִים וְהָיְתָה סַבְרָה גְבִי טַבִּילָה שְׂאֵל הַקְפִּידָה מְחֹרֶה אֲלֵהּ שְׂטִיטָה רַעֲיֵנָה הֵלֶכְךָ לִתְחַלְהֵה לִיעֲבֹד וְהָיְתָה (י' יו"ט)^[6] גְבִי עֵיקָר מִלְתִּיָּה דְרַבִּי יוֹרָה דְּקִאֲמַר מִתְנַדֵּד אֲדָם מִנְהָה שֶׁל ס' עֲשָׂרִין וּמִצִּילָה צְבִילֵי אֶחָד מִנְהָה שֶׁל ס' סִילָא מִצִּיל ס' צְבִילֵי אֶחָד וְאֶחָד צְבִילֵי אֶחָד דְקִיס לְהוּ דִּס' נִצְלָלִין וְסִילָא אֵין נִצְלָלִין וּפְרִיךְ וְכִי אֵין נִצְלָלִין מִזֵּה הוּא וְהָאֵל תָּנִן אִם לֹא צָבֵל כְּשֵׁר וּמַשְׁנִי אִירִי וְיִזְלֵה כֹּל הַרְהוּל וְכוּ' וּמִזֵּה פִירְכָּה כִּיּוֹן לִתְחַלְהֵה מִנְהָה צִלְלָה מַשּׁוּם הִכִּי מְחֹרֶה לְהִצִּיב צָב' כְּלִים לְקִיסִי זֵה מִזְנוֹת צִלְלָה וְאִזְמֹר רִירִי כִּיּוֹן שְׂמֵדֵר מִנְהָה שֶׁל ס' סִילָא אִינוּ יוֹאֵל אִי מְדוּרָה אִם לֹא יִצִּיחַ מִנְהָה גְּדוֹלָה הֵלֶכְךָ כִּיּוֹן דְּדַעֲבִיד כְּשֵׁר צָבֵל צִילֵי אֶחָד לְקִיסִי מְדוּרָה וְגִבִּי ז' עֲשָׂרִינִים קִאֲמַר אִי רֹחֶה מִצִּיל צָב' כְּלִים מִ"מ גְבִי ס' סִילָא מוֹכֵחַ מִלְתָּאֵה לְקַבְּלִין לְקַבֵּל גְּדוֹל אִי מִיָּם מִתְנַדֵּד אֲדָם מִקְשָׁן אֹתָהּ דְּאֲמֵרִין הֵסֵךְ לַעֲלִי וּמוֹשׁוֹם הִכִּי לֹא צִעִי לְפִלְגוּיָהוּ צִשְׁנִי כְּלִים מַשּׁוּם צִילָה כִּיּוֹן דִּלְהִינֵה מַעֲכָבַת מִיּוֹה קִשָּׁה דִּהֶךְ סוּגִילָה דִּתְהֵם לִרִישׁ דִּלֹּאֵת לִיָּה דִּס' סִילָא אֵין נִצְלָלִים וְרִישׁ פְּלִיגֵי אֲדַרְבַּנָּן דְּקִאֲמֵרִי הִי עַלִי מִנְהָה לְהִצִּיב צְבִילֵי אֶחָד וְהִכּוֹל צָב' כְּלִים דִּלָּךְ יֵדִי מְדוּרָה יֵאל וְיִכּוֹין דְּדַעֲבִידֵיכָּה יֵאל צִשְׁנִי כְּלִים סְפִיר אִיתִי לִיָּה לְפִלְגוּיָהוּ מְדִי לְקִיסִי מִזְנוֹת צִלְלָה וְאִכְמִי קִשָּׁה מִזֵּה פִירְכָּה וְיִיל דְּמִנְהָה שֶׁל ס' סִילָא שְׂמַעֲמֵי יוֹתֵר מִנְהָה אֲתָתּ מִנְמַנְהָ קִצְעוּהָ סָתָם אִע"פ דְּפִירִשׁ בְּהִצִּיב צְבִילֵי אֶחָד אִי נִמְי הֶךָ פִירְכָּה דּוֹכִי אִי נִמְי הֶךָ לְרַבְנָן פְּרִיךְ וְאִמְרָה דִּלֹּאֵת לִיָּה הִכּוֹל תֵּנָה טַעֲמָא דִרִישׁ דִּס' סִילָא נִצְלָלִים יִפֵּה: **אָם** סְמוּךְ דִּחְפִּיפָה טַבִּילָה אֵינָה צָרִיבָה דְּחָזִי וְלִטְבּוֹלָה: (ד' ד') וְעַל דְּלִמְרָג בְּשִׁילָא דְּחוֹלִין (ד' ד') עַל וְעַלָּה וּנְמַלְלָה עֲלֵיו דְּבֵר חוֹזֵךְ אֲפִילוּ נִתְעַשְׁקַּת צִילָתוֹ הֵמִין כֹּל הָיִים כּוּלֹּ לֹא עֲלָתָה לֹּ טַבִּילָה עַד שְׂאִמַר צָרִי לִי שְׂאֵל הִיָּה עַלִי קוֹדֵם לָכֵן הֵסֵךְ בְּשָׂלָה טַעֲל סְמוּךְ לְחַפְּסִיפָה אַע"פ דִּהֵסֵךְ לֹא מַפְלִיג וְעוֹד אִזְמֹר רִירָה דִּהֵהִיב דְּחוֹלִין לְהַסְרוֹת וּמוֹתְמֵרִין טַפִּי דִּלְפִילוּ טַעֲל סְמוּךְ לְחַפְּסִיפָה לֹא מוֹעֲלָה לֹּ טַבִּילָה וְהָכֵה אִיירִי לְצַעֲלָה וְהָאֵל דְּאֲמֵרִין צָסוּךְ שְׂמַעֲמַתָּה וְלִיָּה הִילְכַתָּה כֹּכֵל הִנֵּי שְׂמַעֲמַתָּה כִּי אִתְמַרֵּה הִנֵּי לְהַסְרוֹת לֹא קָלִי אֲחֶךָ מִימַרְתָּ אֲלֵהּ קִאִי אֲכֻלְהוּ מִימַרְתָּ מַמְלִי עֲלֵיהּ שֶׁסֶךְ וְאִזְכֵּר וְעוֹד אִזְמֹר רִירָה דִּלִּי הֶךָ דְּחוֹלִין רִאזִיִּים לְהַסְרוֹת אִירֵכָה לֹאקוּמִיפָה בְּשָׂלָה חֲפִפָה כֹּכֵל דְּכִלְתֵּהּ צִירוּשְׁלִמִי דְּמַסְכַּת פִּסְתִּים קִסִּים פִּרְקֵן כֹּל שְׂעָה נִתְרָם וְסוֹרְקָה כִּהְתָּה חוֹפֶפֶת וְסוֹרְקָה עַל מַחֲלֹקִין צִין מְדֵה לְגַדֵּה טַעֲמָאֵה מוֹפְרַשׁ הֵסֵךְ לְפִי שְׂכֵהנָת חֲדִירָה צְטִילָה לֹא הַתְמִירוּ עֲלֵיהּ וְצַעֲזִימוּ סָגִי לֵה וְשׁוֹב פִירַשׁ רִירָה דְּחַפְּסִיפָה לֹא שִׁיכָא אֲלֵהּ בְּרַשָּׁשׁ וְהֶךָ דְּחוֹלִין אִיירִי בְּשָׂרָה הַגּוֹף לְהִילֵךְ חַפְּסִיפָה וּכֵן שְׂמַעֲמֵה לַעֲלִי דְּקִאֲמַר אֲשֶׁה לֹא חֲחוּף אֲלֵהּ בְּחִזְמִין כִּי וְקִאֲמַר טַעֲמָא דְּמַשְׁרֵי מִזֵּה וּמִדְלָאָה קִאֲמַר לֹא חֲחוּף רִאשֵׁה שִׁ"מ דְּכִי"מ חַפְּסִיפָה שִׁיךְ טַעֲמָא דְּמַשְׁרֵי מִזֵּה דְּצִמְקוֹס שְׂעָר הוּא וְעוֹד מִצִּיל רִירָה לְרִאזִי דְּאֲמֵרִין בְּפִרְקֵן מְרֻבֹּבֶה (ד' ד' פס) גְבִי עֲשִׂיב מִקְטֵה עוֹרָא שְׂחַתָּה אֲשֶׁה חוֹפֶפֶת וּטְוִנְלָת וּפְרִיךְ מַדְאִירִייתָא הוּא וְכוּ' מִלֵּי יִנְהִיֵּהוּ שְׂעִרֹת וּמַשְׁנִי לַעֲזִינִי מַדְאִירִייתָא^[7] דִּילְמָא אֵין מִזְוֹרָה וְאִתָּהּ אִיכָהוּ וְתַקַּן חַפְּסִיפָה דְּאֲמֵרִין דִּילְמָא מִיַּקְטֵר שְׂמַע מִיָּה עֵיקָר חַפְּסִיפָה בְּרַשָּׁשׁ וְצִמְמָה וְעִבְמָה מִקְוֹמוֹת חַפְּסִיפָה בְּרַשָּׁשׁ אֲלֵהּ הִכּוֹל אֵין מַצְטוּר רִירָה שְׂעִרֹתֵי מוֹפְרַשׁ בְּשֵׁם רִשִׁי^[8] וְצָבֵל הַגּוֹף שִׁיךְ חַפְּסִיפָה דְּאֲמֵרִין צָב' כֹּל כְּחָבִי (שְׂמַח ד' ק:) הִרִי שְׁהִיָּה שֶׁסֶךְ כְּחוּצ עַל בְּשָׂרוֹ הִ"ז לֹא יִחוּף וּמִיּוֹה צָבֵל הַסְפִּירִים לִיכָא אֲלֵהּ לֹא יִרְסָךְ וְלֹא יִסּוֹךְ וְעוֹד מִיַּיִתִּי רִאזִיִּים לְקַמֵּן (ד' ד' פס): אִהִיבָהּ דִּלְשָׁה חוֹפֶפֶת צִלְלָה וּטְוִנְלָת צִלְלָה מַעֲבָדָה דִּהּוֹה צִי רִישׁ גְּלוּתָהּ וְאִזְמֹר לֵה עֲבָדִי חֲסִדָּת דְּוִדִי חֲסִדָּת טַשְׁטֻקִי חֲסִדָּת פִּי עֲבָדִי חֲסִדָּת לְהִצִּיב מִיָּם לְהֵסֵךְ לְרִחוּךְ כֹּל הַגּוֹף דִּלְפִילוּ חַפְּסִיפָה הִרְבָּשׁ לֹא צִעִי כּוּלִי הֵלִי וּמִיּוֹה לְפִירוֹשׁ רִירָה^[9] אֵין רִאזִיִּים סְפִירַשׁ עֲבָדִי חֲסִדָּת לְהֵסֵךְ מִן הַטְבִּילָה לְאִזְנִין לְהֵסֵךְ וּשְׁטַקִּי הוּא שְׁטַקִּי^[10] דִּלְפִיחָה הוּא כִּסָּה לִישׁ עֲלֵיו צִצֵּת הַמִּזְרָח וְרַעֲזִי סְעִדָּה פִירַשׁ שְׁטַקִּי מַסְקוּתָהּ הִינֵּי לֹחוֹף הִרְבָּשׁ הֵילֶכְךָ אֵין לֹו לְרִאזִיִּים שְׁטַקִּי חַפְּסִיפָה בְּגוֹף אֲלֵהּ לַעֲזִינִי צַעֲלָתָה כְּמוֹ בְּרַשָּׁשׁ מַדְאִירִייתָא וְאִע"פ שְׂאֵלִי מַדְמִין אֵין לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה אֲלֵהּ צָרִיךְ לְחַפּוֹף **כֹּל** הַגּוֹף וּכֵן מִנְהָה כֹּל הַנְּשִׁיִּים לְחַפְּסִיפָה צִילָה הַגּוֹף אֲלֵהּ לַעֲלִינִי לְתוֹלֵת אֲחֵר הַטְבִּילָה אִם מִנְלָא עֲלֵיהּ דְּבֵר חוֹזֵךְ אֲפִילוּ נִתְעַשְׁקַּת צִילָתוֹ הֵמִין כֹּל הָיִים כּוּלֹּ לֹא עֲלָתָה לֹּ טַבִּילָה עַד שְׂאִמַר צָרִי לִי שְׂאֵל הִיָּה עַלִי קוֹדֵם לָכֵן הֵסֵךְ בְּשָׂלָה טַעֲל סְמוּךְ לְחַפְּסִיפָה אַע"פ דִּהֵסֵךְ לֹא מַפְלִיג וְעוֹד אִזְמֹר רִירָה דִּלִּי הֶךָ דְּחוֹלִין רִאזִיִּים לְהַסְרוֹת אִירֵכָה לֹאקוּמִיפָה בְּשָׂלָה חֲפִיפָה כֹּכֵל דְּכִלְתֵּהּ צִירוּשְׁלִמִי דְּמַסְכַּת פִּסְתִּים קִסִּים פִּרְקֵן כֹּל שְׂעָה נִתְרָם וְסוֹרְקָה כִּהְתָּה חוֹפֶפֶת וְסוֹרְקָה עַל מַחֲלֹקִין צִין מְדֵה לְגַדֵּה טַעֲמָאֵה מוֹפְרַשׁ הֵסֵךְ לְפִי שְׂכֵהנָת חֲדִירָה צְטִילָה לֹא הַתְמִירוּ עֲלֵיהּ וְצַעֲזִימוּ סָגִי לֵה וְשׁוֹב פִירַשׁ רִירָה דְּחַפְּסִיפָה לֹא שִׁיכָא אֲלֵהּ בְּרַשָּׁשׁ וְהֶךָ דְּחוֹלִין אִיירִי בְּשָׂרָה הַגּוֹף לְהִילֵךְ חַפְּסִיפָה וּכֵן שְׂמַעֲמַתָּה לְעִילִי דְּקִאֲמַר אֲשֶׁה לֹא חֲחוּף אֲלֵהּ בְּחִזְמִין כִּי וְקִאֲמַר טַעֲמָא דְּמַשְׁרֵי מִזֵּה וּמִדְלָאָה קִאֲמַר לֹא חֲחוּף רִאשֵׁה שִׁ"מ דְּכִי"מ חַפְּסִיפָה שִׁיךְ טַעֲמָא דְּמַשְׁרֵי מִזֵּה דְּצִמְקוֹס שְׂעָר הוּא וְעוֹד מִצִּיל רִירָה לְרִאזִי דְּאֲמֵרִין בְּפִרְקֵן מְרֻבֹּבֶה (ד' ד' פס) גְבִי עֲשִׂיב מִקְטֵה עוֹרָא שְׂחַתָּה אֲשֶׁה חוֹפֶפֶת וּטְוִנְלָת וּפְרִיךְ מַדְאִירִייתָא הוּא וְכוּ' מִלֵּי יִנְהִיֵּהוּ שְׂעִרֹת וּמַשְׁנִי לַעֲזִינִי מַדְאִירִייתָא^[7] דִּילְמָא אֵין מִזְוֹרָה וְאִתָּהּ אִיכָהוּ וְתַקַּן חַפְּסִיפָה דְּאֲמֵרִין דִּילְמָא מִיַּקְטֵר שְׂמַע מִיָּה עֵיקָר חַפְּסִיפָה בְּרַשָּׁשׁ וְצִמְמָה וְעִבְמָה מִקְוֹמוֹת חַפְּסִיפָה בְּרַשָּׁשׁ אֲלֵהּ הִכּוֹל אֵין מַצְטוּר רִירָה שְׂעִרֹתֵי מוֹפְרַשׁ בְּשֵׁם רִשִׁי^[8] וְצָבֵל הַגּוֹף שִׁיךְ חַפְּסִיפָה דְּאֲמֵרִין צָב' כֹּל כְּחָבִי (שְׂמַח ד' ק:) הִרִי שְׁהִיָּה שֶׁסֶךְ כְּחוּצ עַל בְּשָׂרוֹ הִ"ז לֹא יִחוּף וּמִיּוֹה צָבֵל הַסְפִּירִים לִיכָא אֲלֵהּ לֹא יִרְסָךְ וְלֹא יִסּוֹךְ וְעוֹד מִיַּיִתִּי רִאזִיִּים לְקַמֵּן (ד' ד' פס): אִהִיבָהּ דִּלְשָׁה חוֹפֶפֶת צִלְלָה וּטְוִנְלָת צִלְלָה מַעֲבָדָה דִּהּוֹה צִי רִישׁ גְּלוּתָהּ וְאִזְמֹר לֵה עֲבָדִי חֲסִדָּת דְּוִדִי חֲסִדָּת טַשְׁטֻקִי חֲסִדָּת פִּי עֲבָדִי חֲסִדָּת לְהִצִּיב מִיָּם לְהֵסֵךְ לְרִחוּךְ כֹּל הַגּוֹף דִּלְפִילוּ חַפְּסִיפָה הִרְבָּשׁ לֹא צִעִי כּוּלִי הֵלִי וּמִיּוֹה לְפִירוֹשׁ רִירָה^[9] אֵין רִאזִיִּים סְפִירַשׁ עֲבָדִי חֲסִדָּת לְהֵסֵךְ מִן הַטְבִּילָה לְאִזְנִין לְהֵסֵךְ וּשְׁטַקִּי הוּא שְׁטַקִּי^[10] דִּלְפִיחָה הוּא כִּסָּה לִישׁ עֲלֵיו צִצֵּת הַמִּזְרָח וְרַעֲזִי סְעִדָּה פִירַשׁ שְׁטַקִּי מַסְקוּתָהּ הִינֵּי לֹחוֹף הִרְבָּשׁ הֵילֶכְךָ אֵין לֹו לְרִאזִיִּים שְׁטַקִּי חַפְּסִיפָה בְּגוֹף אֲלֵהּ לַעֲזִינִי צַעֲלָתָה כְּמוֹ בְּרַשָּׁשׁ מַדְאִירִייתָא וְאִע"פ שְׂאֵלִי מַדְמִין אֵין לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה אֲלֵהּ צָרִיךְ לְחַפּוֹף **כֹּל** הַגּוֹף וּכֵן מִנְהָה כֹּל הַנְּשִׁיִּים לְחַפְּסִיפָה צִילָה הַגּוֹף אֲלֵהּ לַעֲלִינִי לְתוֹלֵת אֲחֵר הַטְבִּילָה אִם מִנְלָא עֲלֵיהּ דְּבֵר חוֹזֵךְ אֲפִילוּ נִתְעַשְׁקַת צִילָתוֹ הֵמִין כֹּל הָיִים כּוּלֹּ לֹא עֲלָתָה לֹּ טַבִּילָה עַד שְׂאִמַר צָרִי לִי שְׂאֵל הִיָּה עַלִי קוֹדֵם לָכֵן הֵסֵךְ בְּשָׂלָה טַעֲל סְמוּךְ לְחַפְּסִיפָה אַע"פ דִּהֵסֵךְ לֹא מַפְלִיג וְעוֹד אִזְמֹר רִירָה דִּלִּי הֶךָ דְּחוֹלִין רִאזִיִּים לְהַסְרוֹת אִירֵכָה לֹאקוּמִיפָה בְּשָׂלָה חֲפִיפָה כֹּכֵל דְּכִלְתֵּהּ צִירוּשְׁלִמִי דְּמַסְכַּת פִּסְתִּים קִסִּים פִּרְקֵן כֹּל שְׂעָה נִתְרָם וְסוֹרְקָה כִּהְתָּה חוֹפֶפֶת וְסוֹרְקָה עַל מַחֲלֹקִין צִין מְדֵה לְגַדֵּה טַעֲמָאֵה מוֹפְרַשׁ הֵסֵךְ לְפִי שְׂכֵהנָת חֲדִירָה צְטִילָה לֹא הַתְמִירוּ עֲלֵיהּ וְצַעֲזִימוּ סָגִי לֵה וְשׁוֹב פִירַשׁ רִירָה דְּחַפְּסִיפָה לֹא שִׁיכָא אֲלֵהּ בְּרַשָּׁשׁ וְהֶךָ דְּחוֹלִין אִיירִי בְּשָׂרָה הַגּוֹף לְהִילֵךְ חַפְּסִיפָה וּכֵן שְׂמַעֲמַתָּה לְעִילִי דְּקִאֲמַר אֲשֶׁה לֹא חֲחוּף אֲלֵהּ בְּחִזְמִין כִּי וְקִאֲמַר טַעֲמָא דְּמַשְׁרֵי מִזֵּה וּמִדְלָאָה קִאֲמַר לֹא חֲחוּף רִאשֵׁה שִׁ"מ דְּכִי"מ חַפְּסִיפָה שִׁיךְ טַעֲמָא דְּמַשְׁרֵי מִזֵּה דְּצִמְקוֹס שְׂעָר הוּא וְעוֹד מִצִּיל רִירָה לְרִאזִי דְּאֲמֵרִין בְּפִרְקֵן מְרֻבֹּבֶה (ד' ד' פס) גְבִי עֲשִׂיב מִקְטֵה עוֹרָא שְׂחַתָּה אֲשֶׁה חוֹפֶפֶת וּטְוִנְלָת וּפְרִיךְ מַדְאִירִייתָא הוּא וְכוּ' מִלֵּי יִנְהִיֵּהוּ שְׂעִרֹת וּמַשְׁנִי לַעֲזִינִי מַדְאִירִייתָא^[7] דִּילְמָא אֵין מִזְוֹרָה וְאִתָּהּ אִיכָהוּ וְתַקַּן חַפְּסִיפָה דְּאֲמֵרִין דִּילְמָא מִיַּקְטֵר שְׂמַע מִיָּה עֵיקָר חַפְּסִיפָה בְּרַשָּׁשׁ וְצִמְמָה וְעִבְמָה מִקְוֹמוֹת חַפְּסִיפָה בְּרַשָּׁשׁ אֲלֵהּ הִכּוֹל אֵין מַצְטוּר רִירָה שְׂעִרֹתֵי מוֹפְרַשׁ בְּשֵׁם רִשִׁי^[8] וְצָבֵל הַגּוֹף שִׁיךְ חַפְּסִיפָה דְּאֲמֵרִין צָב' כֹּל כְּחָבִי (שְׂמַח ד' ק:) הִרִי שְׁהִיָּה שֶׁסֶךְ כְּחוּצ עַל בְּשָׂרוֹ הִ"ז לֹא יִחוּף וּמִיּוֹה צָבֵל הַסְפִּירִים לִיכָא אֲלֵהּ לֹא יִרְסָךְ וְלֹא יִסּוֹךְ וְעוֹד מִיַּיִתִּי רִאזִיִּים לְקַמֵּן (ד' ד' פס): אִהִיבָהּ דִּלְשָׁה חוֹפֶפֶת צִלְלָה וּטְוִנְלָת צִלְלָה מַעֲבָדָה דִּהּוֹה צִי רִישׁ גְּלוּתָהּ וְאִזְמֹר לֵה עֲבָדִי חֲסִדָּת דְּוִדִי חֲסִדָּת טַשְׁטֻקִי חֲסִדָּת פִּי עֲבָדִי חֲסִדָּת לְהִצִּיב מִיָּם לְהֵסֵךְ לְרִחוּךְ כֹּל הַגּוֹף דִּלְפִילוּ חַפְּסִיפָה הִרְבָּשׁ לֹא צִעִי כּוּלִי הֵלִי וּמִיּוֹה לְפִירוֹשׁ רִירָה^[9] אֵין רִאזִיִּים סְפִירַשׁ עֲבָדִי חֲסִדָּת לְהֵסֵךְ מִן הַטְבִּילָה לְאִזְנִין לְהֵסֵךְ וּשְׁטַקִּי הוּא שְ

נדה חופפת וטובלת פי' כהנת האוכלת בתרומה והאוכלת על טהרת תרומה נדה והיא כהנת חופפת וטובלת שלא תחלוק בין נדה לנדה. [הרוקח סימן שע"ט].

ואמר רבי ייש לנו לומר גם סריקה צריכה מירושלמי דפ"ק דפסחים, שאם לא כן גם בשבת תחוף שהרי נזיר אף על פי שאסור בהסרת שער מותר לחוף ובלבד שלא יסרוק וצ"ע. [הרוקח סימן שע"ט].

וצריכה אשה לחוף את כל גופה בעת טבילה כדפירש רשב"ם בההיא דאמר רבא אשה לא תחוף לא בנתר, ופי' שדרך נשים כשהן טובלות לנדתן חופפות את גופן ואת ראשן קודם טבילה כדי שלא יהא דבר חוצץ בה בשעת טבילה דהא כתיב ורחץ במים את כל בשרו שיהא טובל את כל בשרו במים כאחד ולא אבר אבר ואי איכא חציצה לא קרינא ב' כל בשרו, והוא הדין לנדה ואע"ג דלא כתיבא בה טבילה כלל דהא שאלו מקמי' דרב יהודאי גאון טביל' בנדה מנין ואמר להו לא גרע משאר טמאין דאמרי' [עירובין ד', ע"ב] את כל בשרו את הטפל לבשרו ומאי ניהו שערו אלמא חציצה בשער פסלה לטבילה עכ"ל למדנו מדבריו דכל הגוף צריך חפיפה. והבי' משמע גבי ההיא דאמר לקמן [ס"ז, ע"ב] אבעי' להו אשה מהו שתחוף בלילה מר זוטרא שרי ור' חנינא מסורא אסר אמר לי' רב אדא סבא לרב חנינא מסורא ואמרי לה רב סבא לרב חנינא מסורא לאו הכי הוה עובדא בדכיתיהו דאב' מרי ריש גלותא דאקפד ואזיל רב נחמן בר יצחק לפיוסה ואמר' לי' מאי איתי השת' תסגי אתי למחר וידע מאי אמרה לי' ואמר לה אטו עבדי חסרת דודי חסרת טשטקי חסרת, כל' עבדי חסרת להסיק את האש דודי חסרת להחם בהן חמין טשטקי חסרת לישב עליהן בשעת רחיצה ולחוף. ואי לחפיפת הראש דוקא כולי האי לא הוה בעיא אלא ש"מ כל הגוף בעי חפיפה. ועוד ראי' דאמר רבא טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ אם באותו היום שחפפה טבלה א"צ לחוף ולטבול, ומדנקט דבר חוצץ אצל חפיפה ש"מ דכל הגוף בעי חפיפה דאי בראש מ"ש חציצה דנקט גבי הראש טפי משאר הגוף אלא ש"מ בגוף הוא ש"מ. וב"ב בהלכו' גדולות וכי טבלה מבעי' לעיונה בנפשה דלא מאיסה מידי דקא הוי חציצה בין גופא למיא וצריכא למשרא מסריקא ברישא סמוך לטבילתה עכ"ל ה"ג, הא למדת שצריכה חפיפה בכל הגוף. ועוד מביאין ראי' דאמר סוף פ' כ"כ הקודש [ק"כ, ע"ב] הרי שהי' לו שם כתוב על בשרו ה"ז לא יחוף אלמא חפיפה שייכא בכל הגוף. ותו אשכחן לשון חפיפה בגוף כדאמ' [כתובות י"ז, ע"ב] (האי) משחא דחפיפותא מישחא שדרכה לחופפה על גרב וחבורה. ור"ת פי' דאין אשה צריכה חפיפה כ"א בראש דסתם חפיפה בשער כדאמר בנזיר [מ"ב, ע"א] נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק ואמר נזיר לא יחוף את (שערו) [ראשו עי' ביצה ל"ה, ב'] באדמה ואמר פ"ב דשבת [ל"א, ע"א] אשכחי' להלל דקא חייף ראשו וההיא דביתיהו דאבא מרי דאמר לה טשטקי חסרת אומר ר"ת דלאו היינו ספסלים אלא כמו שפי' הרב

רבינו סעדיה מסריקות לסרוק את ראשה, ודודי היינו סירי קטנים להחם בהם מים לראשה. ותו מיייתי ר"ת ראי' לדבריו דאמר רבא אם סמוך לחפיפה טבלה א"צ לחוף ולטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול ומקשה ר"ת דתניא ומיייתי לה בפ"ק משחיטת חולין [י', ע"א] טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אע"פ שנתעסק באותו המין כל היום כולו לא עלתה לו טבילה עד שיאמר ברי לי שלא הי' עלי קודם לכן וקתני סתמא ל"ש סמוך לחפיפה ל"ש שאינו סמוך לחפיפה אלא ע"כ ההיא בנמצא על גופו דלאו בר חפיפה הוא וש"מ דכל הגוף לא בעי חפיפה לבד משערות ראשו שצריך חפיפה משום שעשוין להתקשר זב"ז ולהדבק יחדיו. מיהו לאו ראי' מפני שר' חננאל ואמרי לה ר' יצחק בר שמואל צ"ל מוקי לה לההיא דשחיטת חולין בטובל לתרומה דלא אצרכוהו רבנן חפיפה והכא איירי רבא באשה לבעלה דחמירא והצריכה רבנן חפיפה ואע"ג דלא נהירא האי שינויא דאשכחן פ"ק דנדה [י"א, ע"ב] דאחמור רבנן בבדיקה לטהרות טפי מבעלה מיהו הא לאו קושיא היא דלא אחמור רבנן בבדיקה לבעלה דא"כ לבו נוקפו ופורש אלא אדרבה יש להביא ראי' מההיא דרבא דצריכה חפיפה בכל הגוף כדפרי' לעיל. ותו הביא ראי' ר"ת דאין חפיפה כ"א בשיער דאמר בס"פ מרובה [פ"ב, ע"א] עשר תקנות תיקן עזרא וקא חשיב שתהא אשה חופפת וטובלת ופריך דאורייתא היא דתניא ורחץ את בשרו את הטפל לבשרו ומאי ניהו שערו אמרי דאורייתא לעיוני ב' דילמא מקטיר א"נ דילמא מאיס מידי משום חציצה אתא הוא ותיקן חפיפה, מדקאמ' דילמא מיקטר ש"מ דוקא בשיער. מיהו לאו ראי' היא דהא נמי מסיק דילמא מאיס מידי והיינו בגופה. א"נ י"ל דנקט שיער משום דאתיא מדרשא וכש"כ גופה דהוי דאורייתא דכתי' להדיא בשרו. ותו הביא ראי' ר"ת דאמר רבא לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא אשה מדיחה בית קמטיה, ומדקדק דוקא קמטי' שרגיל להיות שם דבר חוצץ לפי שהוא מקבלו אבל שאר בשר לא. ואין זה ראי' דאיכא למימר דרבנותא נקט דלא מבעיא שאר הבשר שצריך חפיפה אלא קמטיה אצטריכא לי' דלא תימא בית הסתרים הוא ובית הסתרים א"צ ביאת מים קמ"ל דמ"מ דבר הראוי לביאת מים בעינן מיהו מדנקט מדיחה ולא נקט חפיפה משמע דחפיפה לא שייכא אלא בשיער מיהו הא אינו ראייה. הלכך הואיל והרב רבינו שמעי' והרב רבי' שמחה מוויטרי תלמידי רבינו שלמה ז"ל פירשו בשם רבינו שלמה זצ"ל וכן רשב"ם וכן ה"ג כולם שוים שצריכה חפיפה בכל הגוף הלכך אשה בזמה"ז חופפת כל גופה. וכשהיא חופפת לא תחוף בכל דבר המבלבל ונותק את השיער דאמר רבא אשה לא תחוף לא בנתר ולא בחול נתר (מחטיף) [מקטף] חול (מסדיר) [מסריך]. [או"ז הלכ' נדה סימן שס"א].

ושתהא אשה חופפת וטובלת פי' המורה חופפת ראשה במסרק ביום טבילתה משום חציצה, ואינו נ"ל דחופפת היא רחיצה ולא סריקה, כדאמרי' בפ' תינוקת [ס"ו ע"ב] אשה לא

חפיפה. פרש"י ז"ל חפיפת שיערה, ופי' לפירושו חפיפת שער בכל מקום שבגוף בית השחי ובית הערוה ואצ"ל ראשה, ובודאי דלשון חפיפה לא שייך אלא בשער כדתנן (נזיר מ"ב א') נזיר חופף ומפספס אבל לא מסרק ואיתמר בעלמא (שבת ל"א א') הוה חייף רישיה, וה"נ משמע בפ' מרובה גבי עשר תקנות שתקן עזרא ושתהא אשה חופפת וטובלת ואקשינן דאורייתא הוא דכתיב את כל בשרו זה הטפל לבשר ומאי ניהו שיערו ופריק מדאורייתא עיוני בעלמא דילמא מיקטר א"נ מיאוס מידי משום חציצה אתא איהו ותקין חפיפה, מדמקשינן את הטפל לבשרו ומאי ניהו שיערו משמע דחפיפה בשער היא, ומדקאמרינן מדאורייתא עיוני בעלמא דילמא מיקטר א"נ מיאוס מידי ש"מ שאפילו בכל הגוף צריכה לעיין דבר תורה משום דילמא מיאוס במידי (משמע) דלגבי הכי מקום השער ושאר מקומות שבגוף שוין, אלא דאתא עזרא וחייש דילמא אתיא למיטעי בעיוני דשער משום דשכיח ביה קטרי ואחמיר ביה חפיפה, הילכך בעי עיוני בכוליה גופיה דאורייתא ובעי נמי חפיפה למקום שער מתקנתא, והיינו דאמרינן בשמעתין נתנה תבשיל לבנה וטבילה לא עלתה לה טבילה כלומר אם לא חזרה ועיינה בנפשה בשעת טבילה ממש, אבל ודאי [אם] עיינה בעצמה אף על פי שלא חזרה לחוף נראה שעלתה לה טבילה דהא אף על פי שנתנה בנתיים מעט תבשיל לבנה סמוך לחפיפה טבילה היא ומזיא לא מיקטרי בתבשיל של בנה, והא דאמרינן ונמצא עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה טבילה וכו' דמשמע עליה על גופה, לאו למימרא דחפיפה בכוליה גופא היא אלא משום דודאי עיינה בנפשה בשעת חפיפה, ואם לא טבילה סמוך לחפיפה ולא חזרה ועיינה בשעת טבילה אף על פי שהיתה משמרת נפשה מליתן תבשיל לבנה וכיוצא בו כיון שנמצא עליה דבר חוצץ חוששין דילמא נגעו ולא אדעתה, וההיא דאמרינן לקמן בחופפת בע"ש וטובלת למוצאי שבת וכולהו הרחקות דחפיפה כשחזרה ועיינה בעצמה בשעת טבילה, שלא הקלו בשל תורה אלא בתקנת עזרא דהא לא אפשר מע"ש למוצ"ש דלא נתנה תבשיל לבנה וכיוצא בזה ואמרן דלא עלתה לה טבילה, אלא התם בשלא עיינה בעצמה וכאן כשחזרה ועיינה בשעת טבילה, ומיהו מנהגא דנהגן נשי למשטף כוליה גופא בחמימי בשעת חפיפה משום מקומות השער שבגוף הוא דקיררי ממשו [נ"א ממרסכי] להו, וה"נ משמע בהא דאמרינן לקמן עבדי חסרת דודי חסרת שסטקי חסרת משמע דשטיפת כל גופא עבדא מדצריכה עבדי דודי ושסטקי, וכן החמירו בנות ישראל על עצמן והמעביר מנהג זה ימתח על העמוד.

בעלי הנפש שער הטבילה סימן ג

דיני חפיפה כתב רב אחא (שאלתא צו) כד טבלא אתתא צריכה לעיוני נפשה דילמא מדבק בה מיוסא דקירא או דלישה בבשרה וקא הוי חציצה. וצריכה למסרק רישה והדר מיטבל דילמא קטר מזיא ולא עלין בה מיא ואמרינן (נדה סז א) נימא אחת קשורה חוצצת. וכד חייפא לא תיחוף אלא בחמימי ואמרינן (נדה סו ב) ואפילו בחמי חמה, דחמימי משרו מזיא וקיררי מסכסכי מזיא. ולא תחוף לא בנתר ולא באהל, דנתר מקטף מזיא ואהל מסריך מזיא. דא אמרת מקטף מזיא מאי הוי, דילמא אידי דקטיני מסתבכי ביני אריכי ומקטר חד מינייהו ולא עיילה בהו מיא. וכי גדלה למזיא לא תקטרינהו לרישי דצוצייתא דלמא מקטרא חדא ביניתא מינייהו והוי חציצה. ולא תכרוך עילוי מזיא בשעת טבילה לא חוטי עמרא ולא חוטי כתנא ולא תיכי, דקטמי והוי חציצה.

והאי לעיוני נפשה דקאמר, לא ידעינן מאי ניהו אם על ידי רחיצה קודם הטבילה או שמא בשעת הטבילה, אי נמי בעיוני בעלמא, שהרי לא תקן עזרא אלא חפיפה והוא חפיפת הראש כדתנן (נזיר מב א) נזיר חופף ומפספס. אלא מדאמר רבא (נדה סו ב) טבילה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ ואיכא נמי ספרים דכתיב בהו על בשרה, אם באותו יום שחפפה טבילה אינה צריכה לחוף ולטבול, ואם לאו אף על פי (חולין י א) שנתעסקה באותו המין כל היום לאחר טבילה לא עלתה לה טבילה עד שתאמר ברי לי שלא היה עלי בשעת טבילה. שמעינן מינה דאורחא דמילתא הכי הוא לעיוני נפשה בשעת חפיפה. דאי לאו בשעת חפיפה למה ליה למתלי בדיקת גופה בחפיפה, הוה ליה למימר אם באותו היום שבדקה וחפפה טבילה עלתה לה טבילה. ותו שמעינן מינה דעיוני על ידי רחיצה הוא, דאי עיוני בעלמא בלא רחיצה, למה לה דעבדא בשעת חפיפה, אלא ש"מ ברחיצה. והשתא נהוג כולי נשי דבשעת חפיפה שטפן נפשייהו בחמין ובדקו נפשייהו, ולא משום דצריכין לחמין להדחת הגוף אלא דהכי מעלי להו טפי. ואי לא בדקה נפשה נמי סמוך לטבילה בשטיפת המים לא מעכב, אבל חפיפת הראש מיהת צריכה שתהא סמוך לטבילה.

חידושי הרשב"א מסכת נדה דף סו עמוד ב

עוד כתב הראב"ד ז"ל דהאי עיוני דקאמרי על ידי רחיצה ובשעת חפיפה היא ולא קודם חפיפה, ותדע לך מדאמרי' אם סמוך לחפיפה טבלה ולמה ליה למיתלי בדיקת גופה בחפיפה דנמצא עליה על גופה משמע ולא על מקום שיערה בלבד והוה ליה למימר אם באותו יום שבדקה וחפפה טבלה אלא ש"מ בשעת חפיפה עיינה, ושמעין תו מינה דברחיצה היא דאי עיוני בלא רחיצה למה לי דעבדא בשעת חפיפה אלא ש"מ ברחיצה, ואיני מבין ראייתו דא"כ אף אנו נאמר דצריכה בחמין כחפיפה דאי לא למה לי דעבדא בשעת חפיפה, ואם אתה אומר כן נמצאת אומר דחפיפה בכל הגוף ואינה אלא במקום שער, וכן כתב הוא בעצמו ז"ל, ונראה מדבריו שהוא עושה חפיפת מקום שער בחמין ורחיצה שבגוף אפי' בקרירי וזה הוא ההפרש שביניהן, ומ"מ נפרכה ראייתו דממקום שבא יש לנו לומר שהיא כעין חפיפה הואיל ותלה בדיקת גופה בחפיפתה, אלא לא תלה כאן בדיקת גופה בחפיפה אלא משום שדרכה לבדוק נפשה בשעת חפיפה, ומיהו האידנא נהוג כולוהו נשי למשטף כל גופייהו בחמימי דהא שפיר להו, ומיהו אי לא עבדי הכי וטבולן עלתה לה טבילה כיון דחייפי מקום שער בחמין ובדקו גופן בעיוני בעלמא סמוך לטבילה, ומיהו צריך שתהא בדיקה סמוך לטבילה ואי נמי דידעה דלא נתעסקה בדבר החוצץ משעת בדיקה עד שעת טבילה.

עוד כתב הרב ז"ל דאי לא חפפה כלל אפי' עיינה נפשה בשעת טבילה חפיפת הראש מיהא לא סגי לה בעיוני דהא מתקנת עזרא היא, ואפי' שדיא מסרוקיתא ברישא בתר טבילה ולא משכחא מידי דסריך במזייה דילמא בהדי מסרוקיתא השתא קא משתרי מזייה אי נמי ההוא בניתא דהוה קטיר בשעת טבילה נתר בהדי מסרוקיתא ולא ידעה ליה ומשום הכי כד טבלה בלא בדיקת הגוף ובלא חפיפת הראש לא סלקא לה טבילה כלל ע"כ, ואיני יורד לסוף דברי הרב ז"ל כי הנראה מכלל דבריו הראשונים דמאחר דתקן עזרא חפיפה אף על פי שעיניה וראתה שאין שם מידי דקטיר אפי' לא עלתה לה טבילה ומכלל דבריו האחרונים דאי שדיא מסרוקיתא מעיקרא שפיר דמי ואף על פי שלא חפפה בחמין כלל, והעולה לי מכלל דבריו דחפיפה היינו חפיפת שער ביד ואפי' בלא חמין כלל וכדרך שאמרו בנזיר חופף ומפספס אבל לא סורק, והא דאמר רבא אשה לא תחוף אלא בחמין ואפי' בחמי חמה לאו למימרא דבעינן חמין אלא לאפוקי קרירי משום דקרירי מסבכי מציא הא חפפה בלא קרירי ובלא חמימי שפיר דמי, ואין נראה כן מפשטן של דברים.

חידושי הריטב"א מסכת נדה דף סו עמוד ב

(ב"ק פ"ב א') גבי עשר תקנות שתיקן עזרא ושתהא אשה חופפת וטובלת, והתם פרכין דאורייתא היא דכתיב ורחץ את כל בשרו כו' הטפל לבשרו ומאי ניהו שער, ופרקין מדאורייתא בעיוני בעלמא דילמא מיקטר אי נמי מיתויס מידי ומשום חציצה ואתא עזרא ותיקן חפיפה, ובודאי שלשון חפיפה הוא במקום שער וכדאמרין נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק, והכי משמע מהא דאקשינן בפרק מרובה חפיפה דאורייתא היא דכתיב [את בשרו] את הטפל לבשרו ומאי ניהו שער.

נמצאת למד שדין תורה לעיין האשה כל גופה בין מקום שער בין שאר מקומות בעיוני בעלמא, ומנא תימרא דעיוני אפילו בשאר הגוף מדנקטינן התם טעמא משום דילמא מיקטיר אי נמי מיתויס משום חציצה, כלומר דילמא מיקטיר בשערה אי נמי דילמא מיתויס משום חציצה, וכל שלענין חציצה הרי כל הגוף כמקום שער, ועזרא הוסיף ותיקן חפיפה בכל מקום שער שבגופה, ומשמע דעיוני דאמרין מדאורייתא היינו בדיקה גרידתא ואפילו שלא במים ושלא במסרק אלא שתהא מפספסת שיערה ביד ושלא ברחיצה כלל, ועזרא תיקן חפיפה במסרק במים חמין במקום שער, וכן פרש"י ז"ל בבבא קמא שתהא חופפת שיערה במסרק.

אבל הראב"ד ז"ל כתב דעיוני דאורייתא ע"י רחיצה היא, דהא לקמן מוכח דבשעת חפיפה הוא מדאמרין טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה טבלה [וכו'], וכיון דקאמר ונמצא עליה ודאי על גופה נמצא ולא על שיערה, ואם כן למה ליה למיתני הא דחפיפה שהיא במקום שער, הכי הוה ליה למימר אם סמוך לבדיקה טבלה, אלא ודאי שמע מינה דעיוני בשעת חפיפה ולהכי תלי ליה בגויה, וכיון דבשעת חפיפה הוא ברחיצה הוא דומיא דחפיפה, דאי לא למה לה דעבדא בשעת חפיפה, וכי תימא אם כן מאי איכא בין עיוני וחפיפה, י"ל דעיוני דגופה (ד)אפילו במיא קרירי וחפיפת מקום שער בחמין, ואין זו ראייה דהא איכא למימר דלעולם בדיקת הגוף בעיוני בעלמא בלא רחיצה, ותלי עיוני בחפיפה מפני שנעשית באותה שעה שכן דרכן של נשים, ואין מכאן הכרח שתהא בדיקה כעין חפיפה דהא על כרחין אפילו לדבריו ז"ל יש הפרש ביניהן שזו בחמין וזו בצונן.

וכבר נהוג עלמא דבשעת חפיפה שטפן כל גופייהו בחמין כדי שתגלה להם כל הגוף יפה, וסורקת שער ראשה במסרק או מפספסת אותן יפה כדי שתתיר שערותיה שלא יהא בהם שום קשר.

בש. כגון שרף היוצא מפרץ האילן:
 יוש זיעה מרובה בצפרו מחייבשת
 ש צפרוך (עפר מלמלך) בלדס שדיו
 זיעה ומולל ידו אחת על חזרתה
 נעשה על ידו כמין גרגרים של
 שעורים והעיקר מן וקטפת
 מלילות (דברים כג. כו): שיט היין
 ושיט הוצרים וגץ ויג. מיני טיט
 הס אלא שזה חזק מזה: קיסקי
 הראש ובית השחי ובית הסתרים
 באיש. ובית השחי כחנס מנייה
 לה"ל בכלל בית הסתרים: בית
 הסתרים באיש. לז"ש אינו מקפיד
 אצל אשה מקפדת ודוקא נשואה
 כדי שלא תתגנה על צעלה
 כדמפרש לעיל כל זה פירוש רבינו
 שמשון ז"ל ("פ"ט מ"ג):
 ואמרין בתוספתא (מקואות פ"ו
 ה"ה) צואה שתחת
 הצפורן שלא כנגד הבשר והשיט
 והבצק שתחת הצפורן אפילו
 כנגד הבשר הרי אלו חוצצין.
 ומש"ה נהיגי נשי לילן לגזוז
 ופרנייהם בשעת טבילה ולהסיר
 הלכלוך משם כדי שלא תצאנה
 [ו]לידי ספק מה הוא כנגד הבשר
 ומה [ו]הוא אינו כנגד הבשר ומה
 הוא לואה ומה הוא טיט וצלק:
 ואם [ו]סמוך בו] אינה צריכה
 לחוף ולטבול. דודאי לאמר
 שטבילה בל עליה: איבא בינייהו
 סמוך לחפיפה טבילה. זו היא
 גרסת הרב אלפסי ללישנא קמא
 לא צעינן וללישנא בתרא צעינן
 וקי"ל כלישנא בתרא כדאפסיקא
 הלכתא בסמוך לזריך לחוף צלינה
 ככלומר סמוך לטבילה ומ"מ
 שמעינן מהבא דאע"ג דלא חפפה
 סמוך לטבילה [ו]גון שחפפה
 ביום וטבילה צלינה דוקא נמצא
 עליה דבר חוצץ הוא דלא עלתה לה
 טבילה הא לא נמצא עליה עלתה
 לה דכיון דדיעבד הוא ה"ל כלא
 אפשר דפסקין לקמן (פ"י אף קד)
 דחופפת ביום וטובלת צלינה אלא
 דמיירי כשעיניה סמוך לטבילה דאי
 לא לא היינו מקילין דדיעבד דעיון
 דבר תורה הוא כך כתבו (שם ד"ה
 ופרקינן) וכבר כתבתי למעלה (פ"י
 אף קד) דה"ה והך עיוני מה שג"ל
 דחפיפה דהבא כצולי גופה היא.
 ואיבא דגרסי איבא צינייהו מיחף
 ציממא ומטביל צלינה
 ככלומר דללישנא [ו] דאמרין אם
 צבאותו יום שחפפה טבילה אם
 חפפה ביום וטבילה צלינה [ו]שללא
 נמצא עליה דבר חוצץ* אינה צריכה
 לאו צריכה לחוף ולטבול כלומר
 משמע דהא לאו הכי אינה צריכה

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
<עוז והדר> - כז שבועות תלמוד בבלי עמוד מס : 226 הודפס ע"י אוצר החכמה

א *ממנו פ"צ מהלכות מקואות הלכה יט סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סימן קלט סעיף ו' הגה"ה וסעיף ג':
ב מ"י שם פ"צ הלכה כ סמג שם טוש"ע יו"ד סימן קלט סעיף ט'
ג מ"י שם פ"צ הלכה יד והלכה כ טוש"ע יו"ד סימן קלט סעיף ו'
ד מ"י שם פ"צ הלכה כא טוש"ע יו"ד סימן קלט סעיף ח'
ה ו מ"י שם פ"צ הלכה כב טוש"ע יו"ד סימן קלט סעיף ט'
ו מ"י שם פ"צ הלכה יז סמג שם טוש"ע יו"ד סימן קלט סעיף ט'
ז מ"י שם פ"צ הלכה יח סמג שם טוש"ע יו"ד סימן קלט סעיף ט'
ח מ"י שם פ"צ מהלכות טומאת צרעת הלכה יב: סמג שם טוש"ע יו"ד סימן קלט סעיף לה:
ט מ"י שם פ"צ מהלכות מקואות הלכה טו עשין שם סמג שם טוש"ע יו"ד סימן קלט סעיף ה:
כ ל מ"י שם פ"צ הלכה יז סמג שם טוש"ע יו"ד סימן קלט סעיף ח':

טו
טז
טז
קל

לחוף ולטבול אע"פ שחפפה ציוס וטבלה צלילה ולפי גירסא זו למדנו דללישנא בתרא אשה שחפפה ציוס וטבלה צלילה נרץ^(א) לחזור ולטבול^(ב) אע"ג דבדלא אפשר שרינן לקמן*.
והרמב"ם ז"ל כתב בפ"צ מהלכות מקואות (ה"ז) (מ') אס ציוס שחפפה טבלה וכו'^(א) וכו' טו
משום דלמקמא נוסחי לישנא בתרא הוא^(א) ומיהו לאו למימרא דלהאס לישנא כל שחפפה צאמו יוס אע"פ שלא היה סמוך לטבילה דלא חיישינן ואע"פ שנמצא עליה דבר חוץ דהיינו אפשר דאף על גב דאחילי ריעותא לא ניהוש אע"פ שהרחיקה טבילתה מחפפתה אלא להכי נקט יוס לאשמועינן דטעמא דנמצא עליה דבר חוץ הא לאו הכי אינה נרצת אשה לחוף ולטבול אע"פ שלא חפפה ציוס שטבלה וזו לא נתבאר יפה בדברי הרמב"ם ז"ל^(א) וכבר השינו הראב"ד ז"ל:
גרסינן בגמרא (נדה סו:) אשה לא תעמוד על גבי בלי חרם ותטבול ויא על גבי סיפתא. דהיינו נקטת עצה: משום דבעיתא. שלא תפול ולא טבלה שפיר. וכתב הראב"ד ז"ל (בעלי הנפש עמ' פח) דדעידעז אס טבלה עלמה לה טבילה ומיהו כתב ז"ל דדוקא צכלי חרם דכיון שאינו מקבל טומאה מגבו ולא חזי למדרס ליכא משום גזירת מרחצאות וסילתא נמי לאו צת קצולי טומאה הוא אצל צכלי עץ אפילו דיעבד לא עלמה לה טבילה^(א) ודייק לה מדתנן במס' מקואות

(פ"ה מ"ג) מעיין שהעבירו על גבי כלים או על גבי ספסל הרי הוא כמו שהיה דברי ר' יהודה רבי יוסי אומר הרי הוא כמקוה וצלבד שלא יטביל ע"ג ספסל אלמא כל שהוא ראוי למדרס כספסל וכן נמי שאר כלים שמקבלים טומאה לא מהניא זהו טבילה משום גזירת מרחצאות* דליכא למימר דטעמא משום דבעיתא דהא לאו צאדס עסקינן אלא צכלים ולפ"ז הא דעבד מפני אצוה דשמואל^(א) [לצנתיא] (שבת סה.) למחילות עבדינהו משום צניעותא דליכא למימר משום טיט עבדינהו וכמו שפי' רש"י ז"ל (סס) שהרי מקבלות טומאה וכדתנן בפ"ק דסוכה (יט:) עשאה לשכיבה מקבלת טומאה ואיכא גזירת מרחצאות: גרסינן בגמ' (נדה סו.) אבדה דשמואל עבד צבנתיא מקואות ביומי ניסן ומפצי ביומי תשרי. פירשתיא צפ' צמה אשה יואלה צס"ד (שבת ס"י שטט):

[שם טז.] האי ריבדא דבוסילתא. גלג שנעשה במקום הקומ דס: עד תלתא יומי. הגלג הוא רך וממוצר והו כגוף הצצר ולא חייץ: פורחות. פוקחות ועולמות מדיר^(א): אינו חוצץ. דפריחתה מעצירתה ואינו עב על גבי עין: פתחה עיניה ביותר. הוא חליצה למטה: וזית הלבנתא כבד' הני שמענתא אלא כי הא דאמר ריש לקיש אשה לא תטבול אלא דרך גדידתה. כלומר לא מדחוק וזרועותיה על צורה ולא רגליה ושוקיה זה צוה אלא כדרך הלכה ושמושה ממיד. והכי פירושא ולית הלכתא כי הני דריבדא דכוסילתא ולפלחן שבעין וכחול שבעין ופתחה עיניה ציחר או עלמה עיניה דכחולה עלמה לה טבילה אלא כי הא דריש לקיש דאמר לא חטבול אלא דרך גדילתה. ואע"ג דהא דריש לקיש לא פליגא עליה ואפשר דכולהו איתנהו תלמודא הוא דקאמר דלא מחמירין בטבילה כל הני חומרי אלא חומרא דריש לקיש צלחוד וכיוצא זה בצוף פרק עברה שנתפתחה (כחופות נד.) דאמרין וזיתה וכחלה ופקסה ותצעה לישנא ותפייסה לצדא דאשה מונומיה וצתה הכי אמרינן ולית הלכתא ככל הני שמענתא אלא כי הא דאמר רב יהודה מוצעת כחוצה צבית דין אין לה מונומיה והתם נמי הא איפשר דאיתנהו לכולהו. [וא"ת] היכי אמרינן צעמא עיניה

ציוחר דעלמה לה טבילה מאי^(א) שגא מהא דתנן במס' מקואות (סוף פ"ח) קרסה^(א) שפתותיה כאילו לא טבלה* יש לומר דכי עלמה עיניה לא מהדקי קמטין כולי האי שיהו מעבדינן מלגא צהו מים. אבד' הרב אלפסי ז"ל גורס וזית הלבנתא כבד' הני שמענתא אלא כי איתמר הכי לענין טהורות איתמר אבד' צבעה שפיר דמי כי הא דאמר ריש לקיש. ולכן גירסא משמע דמדריש לקיש מיימין ראה דלצעלה מותרת ואיכא למידק והכי מיימין מיינה ראה והא אפשר דכולהו איתנהו ואפשר דלא מיימין ראה מדריש לקיש אלא לפתחה עיניה ציוחר ולעלמה עיניה ציוחר דלא מעבד צטבילה דדרך גדילתה נמי הוא לפי שאין אדם נמנע מלפתוח ולענא את עיניו כדתנן גבי ראית נגעים שטרה צהן הכחוש צית הסתרים דכתיב (ויקרא יג. יב) לכל מראה עיני הכהן ותנן (נגעים פ"ג מ"ד) האיש נראה כעודר וכמוסק וזמס והאשה כעורכת ומניקה את צנה וכאורגת צעומדין לשחי ליד הימנית ומפרש צתורת כהנים (תורע פרשה ג פקד ד, ג) דעודר היינו לענין צית הסתרים לפי שהעודר מפסיק רגליו קצת ומוסק לענין צית השחי לפי שדך המוסק להגזיה וזרועותיו קצת כדי לנער האלץ ואשה כעורכת לצית^(א) הסתרים שדרכה לפסוק רגליה ומניקה את צנה היינו לענין תחת הדד שמה שגראה צאותה שעה ממה שהוא תחת הדד אין לו דין צית הסתרים וכאורגת צעומדין לענין צית השחי כלומר שכשאורגת מעומד מגצתה יד הימנית לארוה ולא פירש"י ז"ל כך:

*נימא אחת. מיהדקת שפיר ותוצא. ולא נימא אחת קאמר אלא רוב שצרו קשור נימא נימא או שנימא אחת משלמת לרוב הגוף: [שם טז:] אנו אין צנו. שיחוק אלא נימא אחת קשורה צלצד: דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ. פירש"י ז"ל (ד"ה ריב) רוב שצרו קשור אחת אחת וכן פירש צפירקא קמא דסוכה (ו:) משמע דס"ל דדוקא צשצרו הוא דמפלגינן צהכי אצל צצצרו אפילו מיעוט שאינו מקפיד חוץ ונראה שהזקיקו ז"ל לפרש כן משום דהתם צפ"ק דסוכה (ה:) אמרינן שיעורין חליצין ומחליצין הלכה למשה מסיני ופרכינן חליצין דאורייתא נינהו דכתיב וכו' ופרכינן כי אחאי הלכתא לשערו ופרכינן שצרו נמי דאורייתא היא אלא כי אחאי הלכתא לרובו ומיעוטו למקפיד ולשאניו מקפיד דא"ר יחזק דבר תורה רובו המקפיד עליו חוץ ונראה שהוא ז"ל לא היה גורס אלא הלכך משמע דכי שנינן כי אחאי הלכתא לרובו ולמיעוטו אשיניא קמא קיימינן דשנינן כי אחאי הלכתא לשצרו אצל צצצרו ככל גוונא הויה חליצה.

ור"ת ז"ל הקשה עליו (שם מודה דצ) מדגרסינן צפ' הערל (יצמות עת) כותית מעוצרת שנתגירה צנה אינו נרץ טבילה ואמרין עלה אמאי^(א) חלימא מדריש יחזק הא אמר [צ"ב] כהנא לא שאנו אלא רובו אצל כולו לא [צ"ב] ואע"פ שאינו מקפיד חוץ ואם איחא דעדיפא מינה ה"ל לאקשוי אימר דאמר ר' יחזק צשצרו אצל צגופו מי אמר* אלא ודאי [צ"ב] הכי גרסינן אלא כי אחאי הלכתא לרובו ולמיעוטו כלומר והדר ציה מפירוקא קמא דאמרין כי אחאי הלכתא לשצרו.

וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"צ מהלכות מקואות (ה"ט) צסס הגאונים ז"ל דרוב שצרו הקשור נימא נימא חוץ אע"פ שאין רוב גופו משמע דס"ל [צ"ב] דכיון דהא לאו חרץ חד לשצרו וחד לצצרו כל חד וחד צאפי נפשיה הוא ורוב^(א) צצרו או רוב שצרו ואע"פ שאינו רוב גופו חוץ. והוא ז"ל סובר שם דשצרו וצצרו חד גופא^(א) הוא ואפילו כל שצרו קשור נימא נימא אינו חוץ

(א) שצל צביל (ב"ח):
(ב) צ"ב ע"י דף סז. פרש"י ותוס' ד"ה פתחה עיניה וברין ובתהגות מהר"ם (תוס'): (ג) צריכה צביל (כ"ח): (ד) ובעניות לא הבנתי שינוי הגירסאות ודיוקן של דברים כלפי לויא (מהר"ם): (ה) הד"ת גורס כאן פתחה וזלחה ונמצא עליה דבר חוצץ אם וכו'. ועיי' ב"י סי' קצ"ט (ד"ה ודע) עמ"ש הר"ן בסמ"ד דלא נתבאר יפה בדברי הרמב"ם. דלפי נוסחתנו מבורר הוא בדבריו ודוחק לומר שהיה לו נוסחא אחרת ברמב"ם כדמשמע ממה שמתחיל אם כיום שחפפה עיניו: (ו) טבלה אינה צריכה לחוף פנים שניה אלא צתורת וטבולת מיד צ"ב ואם לאו צריכה לחוף פנים שנית וצטבול (ד"ח): (ז) עיי' ר"ן ע"ז סי' אלף קצב (ד"ה ואם היו שנים) דלהר"ף בשל סופרים הלך אחר לשון אחרון ולהר"ן ציאת אפי' בשל תורה הלך אחר אחרון שלכך דרשו בעלי התלמוד הלשון ההוא אחרון שהוא עיקר: (ח) עיין בהערה ה' ועיי' בב"י שם שהאריך בדבריו הר"ן: (ט) ואינו נראה כן מדברי הרא"ש גבי מפנין שהעבירו ע"ג ספסל (ה' מקואות סי' ט) (מהר"ם): (י) דעבד אבדה דשמואל מפצי צביל (כ"ח): (יא) גי' ד"ת, וכ"ה בכת"י: (יב) ע"י רש"י (ד"ה פורחת) (ש"ס): הגהה. הראב"ד ז"ל פירש פורחות דומעות דפריחתה מצבירתו (ד"ת): (יג) גי' ד"ת, ומהר"ם, וכ"ה בכת"י: (יד) ומאי צביל (כ"ח): (טו) קרצה צביל (כ"ח): (טז) כעורכת צצצין צית הסתרים צביל (כ"ח): (יז) כ"ה בכת"י וכו"ה הב"ח. ובדפ"א הגי' מאי: (יח) גי' ד"ת ומהר"ם: (יט) גי' מהר"ם: (פ) גי' ד"ת, וכ"ה בכת"י. ובעיני במהר"ם: (פא) גי' ד"ת, וכ"ה בכת"י: (פב) גי' ב"ח, וכ"ה בכת"י. וגי' ד"ת רוב בשור ואצ"פ שאינו רוב שצרו או רוב: (פג) חד גוונא צביל (ד"ח):

מהא דרבא שמעין דאע"ג דלא חפפה סמוך לטבילה דוקא נמצא עליה דבר חוצץ הוא דלא עלתה לה טבילה הא לא נמצא עליה דבר חוצץ עלתה לה טבילה והיינו טעמא דלא גרע מחופפת בע"ש וטובלת למוצאי שבת היכא דלא אפשר, ומיהו דוקא בשעינה סמוך לטבילה הא לאו הכי לא עלתה לה טבילה והוא שנתעסקה בנתיים בדבר חוצץ וכדאמר רב גידל נתנה תבשיל לבנה וטבלה לא עלתה לה טבילה ואף על גב דהשתא ליכא אימר ברדיוני נפיל והילכך הא דרבא דוקא בשעינה סמוך לטבילה א"נ בשלא נתעסקה בדברים שחוצצין, וא"ת אי בשעינה וליכא מידי כי נמצא עליה דבר חוצץ לאחר טבילה אפי' נתעסקה מאי הוי על כרחין לאחר טבילה הוא דאתא, וי"ל חוששין דילמא לא עיינה יפה יפה

שו"ת רבי עקיבא איגר מהדורא קמא סימן סג

בשולי מכתב ואודיעו אשר קשה לי כיום בב"י יו"ד (ס' קצ"ט) ד"ה גרסינן בפרק תינוקות א"ר טבלה ועלתה וכו' וז"ל הרשב"א וכו' וכ"כ הר"ן פ"ב דשבועות.

ותמוה לי הא הר"ן כתב בהיפוך דבלא עיינה סמוך לטבילה לא מהני הטבילה כלל, ורבא מיירי בעיינה סמוך לטבילה. ומ"מ כיון דלא חפפה סמוך לטבילה ונמצא עליה דבר חוצץ, חיישין שמא לא עיינה יפה כיון דלא עיינה בשעת החפיפה סמוך לטבילה עיין שם, והרשב"א מכח מה דס"ל דבעיינה סמוך לטבילה אינו מזיק מה דנמצא עליה דבר חוצץ, וע"כ מה דאמר רבא ואם לאו היינו שלא חפפה ולא עיינה סמוך לטבילה הוכיח מזה דבלא נמצא דבר חוצץ אף שלא היה עיון סמוך לטבילה עלתה לה הטבילה, א"כ הר"ן והרשב"א פליגי בתרתי, להרשב"א בלא עיינה סמוך לטבילה עלתה לה טבילה בלא נמצא עליה דבר חוצץ, ובעיינה סמוך לטבילה אף דלא היה החפיפה סמוך לטבילה אף אם נמצא עליה חוצץ עלתה הטבילה, ולהר"ן הוי חומרא בתרווייהו, בלא עיינה סמוך לטבילה לא מהני הטבילה כלל אף בלא נמצא עליה דבר חוצץ, ובעיינה סמוך לטבילה בלא חפיפה אם נמצא עליה דבר חוצץ לא עלתה הטבילה, אם כן איך כתב הב"י וכ"כ הר"ן וצלע"ג.

סדרי טהרה - שיורי טהרה סימן קצט ס"ק כט

כתב הש"ך [ס"ק טו] וזה לשונו, פירוש אפילו עיינה סמוך לטבילה כיון שלא חפפה סמוך לטבילה צריכה טבילה אחרת, וכן משמע מדברי הר"ן שכתב [שבועות ו, א ד"ה והך חפיפה], וכי תימא אי בעי עיוני סמוך לטבילה, אפילו לא חפפה סמוך לטבילה אמאי צריכה לחוף ולטבול, והרי עיינה בכל גופה סמוך לטבילה, יש לומר שמא לא עיינה יפה יפה, אבל בחפיפה ליכא למיחש להכי, עכ"ל, ומביאו ב"י ריש סימן זה [עמוד רט ד"ה והר"ן], עכ"ל הש"ך. ואני תמה איך כתב זה בפשיטות על דברי המחבר כאלו דין זה שכתב בשם הר"ן הוא מוסכם אצל כל הפוסקים, ולענ"ד לא נראה אלא שהרשב"א [תורת הבית הקצר בית ז שער ז לא, א. ובארוך שם ב] שממנו מקור דין זה שכתב בשלחן ערוך, לא סבירא ליה כן אלא סבירא ליה כיון דעיינה סמוך לטבילה אף על פי שלא חפפה סמוך לטבילה, אינה צריכה טבילה אחרת ודלא כהר"ן, ואף שנראה לי שהתוספות סבירא להו בהא כהר"ן וכמו שאבאר בסמוך, מכל מקום הרשב"א והשלחן ערוך לא סבירא להו הכי, ולא היה לו להש"ך לכתוב זה לפירושו על השלחן ערוך אחר שהשלחן ערוך לא סבירא ליה הא דהר"ן, דהא כתב לעיל סעיף ח' בימי חול אם חפפה ועיינה היום וטבלה בליל יום אחר עלתה לה טבילה, ובתורת הבית הארוך [שם לב, א] הוכיח זה מהא דאמר רבא טבלה ועלתה וכו', דעד כאן לא קאמר רבא הכא אלא בנמצא עליה ולא חפפה ולא עיינה הוא דלא עלתה לה טבילה, הא לא נמצא עליה דבר החוצץ עלתה לה טבילה אף על פי שלא עיינה סמוך לטבילה וכו' שכתבתי לעיל [ס"ק כז] בשמו, ולכאורה קשה מנה ליה להוכיח זה מהא דרבא, דלמא רבא מיירי אפילו בעיינה סמוך לטבילה ומשום הכי דוקא בנמצא עליה דבר החוצץ הוא דלא עלתה לה טבילה אף על גב שעינה, כיון דלא חפפה סמוך לטבילה חיישין שמא לא עיינה יפה, אבל בלא נמצא עליה דבר החוצץ אף על פי שלא חפפה סמוך לטבילה, כיון שעינה סמוך לטבילה עלתה לה טבילה, ולא חיישין לשמא לא עיינה יפה כיון דלא נמצא עליה דבר חוצץ מהיכי תיתי לחוש לזה, וכמו שכתב הש"ך לקמן שגם לדעת הר"ן כן הוא ומוכח סברא זו כמה פעמים בפוסקים דדוקא בנמצא הוא דחיישין להכי, מה שאין כן בלא נמצא דבר חוצץ לא חיישין להכי עיין שם ס"ק י"ז, אלא ודאי צריך לומר דסבירא ליה להרשב"א דהא דרבא נמי מיירי בלא עיינה סמוך לטבילה, והא דלא נקט רבא אלא חפיפה משום דהעיון הוא בכלל החפיפה, שכן דרכן של נשים לעיין בגופן בשעת חפיפה, וכמו שכתב הרשב"א שם כן בהדיא על דברי הראב"ד בספר בעלי הנפש עיין שם, אבל אי הוי מעיינה סמוך לטבילה בהא לא הוי קאמר רבא דצריכה טבילה אחרת, אפילו לא חפפה סמוך לטבילה, אפילו בנמצא עליה דבר חוצץ:

וכן כתב הב"ח בסימן זה [עמוד ריז ד"ה ועל] שזו כוונת הרשב"א [תורת הבית הארוך בית ז שער ז לב, א] במה שהוכיח מהא דאמר רבא אפילו בלא עיינה סמוך לטבילה עלתה לה טבילה, דסבירא ליה להרשב"א דרבא על כרחיך מיירי בלא עיינה סמוך לטבילה, דאי בדעיינה סמוך לטבילה אף על פי שלא חפפה סמוך לטבילה, ודאי דאני אומר דלאחר טבילה נדבק בה ולא אדעתה, שהרי עיינה סמוך לטבילה ולא היה עליה דבר החוצץ עיין שם. הרי מבואר דסבירא ליה להרשב"א ז"ל דאפילו בנמצא עליה דבר חוצץ, אם עיינה סמוך לטבילה אף על פי שלא חפפה סמוך לטבילה דעלתה לה טבילה, ולא חיישין לשמא לא עיינה יפה ודלא כהר"ן [שבועות ו, א ד"ה והך חפיפה] דחייש להכי.

חידושי הרשב"א מסכת נדה דף טו עמוד ב

אמר רבא טבילה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה טבילה אינה צריכה לחוף ולטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול איכא דאמרי אם באותו יום שחפפה טבילה אינה צריכה לחוף ולטבול ואם לאו צריכה לחוף ולטבול מאי בינייהו סמוך לחפיפה טבילה איכא ביניהו. פי' ללישנא קמא בעינן סמוך לחפיפה טבילה וללישנא בתרא לא בעינן וקי"ל בהא כלישנא קמא דהא איפסיקא הילכתא לקמן היכא דאפשר אשה לא תחוף אלא בלילה, וספרים יש דמהפכי לישני, וללישנא בתרא בעינן סמוך לחפיפה טבילה וקי"ל כלישנא בתרא, וכן מצאתיה להר"א ז"ל.

בית הבחירה (מאירי) מסכת נדה דף טו עמוד ב

מאחר שהחפיפה תקנת עזרא כל שעברה ולא חפפה לא עלתה לה טבילה כאלו לא בדקה ואפילו בדקה עצמה בשעת טבילה חפיפת הראש מיהא לא סגי בבדיקה הואיל ומתקנת עזרא היא וכתבו גדולי המפרשים שאפילו סירקה שערותיה אחר טבילה ולא מצאה בהן כלום הדין כן שמא עכשו ניתרו השערות אבל חפפה אלא שלא חפפה סמוך לטבילה טהורה בדיעבד כמו שיתבאר וסמיכות חפיפה שכתבנו הסכימו הגאונים שפירוש שחפפה בו ביום ואם כן מה שאמרו ללישנא קמא אם באותו יום שחפפה טבילה פירוש שחפפה ביום וטבילה בלילה וי"מ סמוך לטבילה שלא נתיאשה בין חפיפה לטבילה:

דרכי משה הקצר יורה דעה סימן קצט ו'

יש פוסקים דבעינן סמוך ממש טבילה לחפיפה ואין חילוק בין עונה אחת לשתי עונות ותלויה המחלוקת בגירסת הגמרא:

תורת הבית הארוך בית ז שער ז

ומאי סמוך בו ביום שעל ידי כן נזהרת בחפיפתה יותר. כן כתב הר"ז הלוי ז"ל.

בעלי הנפש שער הטבילה - השגות הר"ז סימן ג

ומאי סמוך, בו ביום, שע"י כן היא נזהרה בחפיפה יותר.

תורת הבית הקצר בית ז שער ז

הרי שחפפה ובדקה עצמה וירדה וטובלת ובעלייתה נמצא לה דבר חוצץ בין על בשרה בין על שיערה, אם סמוך לחפיפה ולבדיקה טבילה אינה צריכה לחזור ולחוף ולטבול, ואם לאו צריכה לחוף ולטבול שאני אומר בין חפיפה לטבילה נדבק בה ולא הרגישה. כמה הוא סמוך שאמרנו באותה עונה שחפפה שעל ידי כך נזהרת בחפיפה יותר.

תפארת למשה יורה דעה סימן קצט

בבית יוסף סימן קצ"ט סעיף י' [עמוד רי"ח] ז"ל ומ"ש וכמה הוא סמוך כתב הרשב"א כו' ומאי סמוך בו ביום כו' ומ"ש במה דברים אמורים כו' גם זה מדברי הרשב"א בת"ה וטעמו מדתניא פ"ק דחולין כו' עכ"ל. קצת קשה א"כ מאי איכא בין לישנא דבאותו יום שחפפה טבילה ללישנא דסמוך לחפיפה טבילה כיון דגם ללישנא דסמוך ר"ל בו ביום וי"ל דלכך כתבו הטור ותורת הבית הקצר עונה להורות דלישנא דבאותו יום היינו מע"ל משא"כ ללישנא דסמוך צ"ל דוקא תוך עונה דהוא י"ב שעות והוא דוחק. ויותר נ"ל דודאי ללישנא דסמוך צ"ל סמוך ממש וכדאמרינן מאי בנייהו למיסמך חפיפה כו' אלא דס"ל לרשב"א דלישנא דסמוך צ"ל ג"כ ביום אחד אבל החפיפה סוף היום והטבילה תחילת הלילה אסור דלא כמו שעלה על דעת הבית יוסף ודייק מדלא אמרינן איכא בנייהו בכה"ג דהוא לא גריס למיחף ביממא כו' ולישנא דכמה סמוך אינו מדוקדק כל כך אבל לשון תורת הבית הארוך מדוקדק דכתב מאי סמוך בו ביום וצ"ל ג"כ ביום אחד וז"ש שעי"כ נזהרת יותר ר"ל אף שהוא סמוך צ"ל עונה א' דאז נזהרת יותר (וז"ש שבאותו עונה כו' דהוא יתור לשון ולמ"ש אתי שפיר דה"ק מ"ש הרשב"א דסמ"י היינו עונה ר"ל סמוך וגם ביום שחפפה) ולפ"ז לא דק הבית יוסף בש"ע ס"י שכתב אם בתוך עונה כו' דמשמע דא"צ להיות סמוך ולית כמ"ש ולישנא דאז נזהרת יותר אינו מדוקדק להבית יוסף ודו"ק.

מסורת הש"ס
עם הוספות

א דמנות פ"ח מ"ד לקמן מנ"ג. **ב** ונקמן [מנ"ג]. **ג** פסחים ט. פ"ז מנ"ח: מ"ד טו: וינמות י"ז. **ד** לקמן מ"ג. **ה** [תוספתא פ"ב ה"א]. **ו** תרומות פ"ח ה"ג. **ז** [מ"ד מנ"ג]. **ח** [מ"ד מנ"ג]. **ט**: טו: טז: ע"ש ג"י ר"ח בתרומה פתחה ב"א. **פ** פ"א ה"א.

הנהגות הב"ה

ה [מ"ד מנ"ג] ה"א ק"ה חזי וכו' נחש שיעור שיכול להחזיק לחזור:

ליקוטי רש"י

[שייר לך פ"ט]

בה בורה ברה"י. שהרי אין סכירה ברה"י כי טומאת ספק נשקף אינה אלא כה"י נחשבת סוטה (כ"ט: ז' ע"ד ס"ט). וכן לא למדת דמטמין וזקן אלא מטום חור וספק דמה סוטה ה"א דעלמא מתקפ ברה"י ה"א מקום טהור נחשף לטמא סוף טומאה נכשף ה"א ספקין טמא אצל ברה"י טהור. **ב**ה בורה ברה"י שיש בה דעת איש"א. כ"ס טעמא דכ' לאו ק"ה ספק טומאה דבר שיש בו נגיעה זו דעת לישאל אם נגע א"ס לאו וכו' אמר איני יודע כיון א"ס או טהורא שיהיה א"ס עסק בזה כשע"ה שגילה כשק [סוטה כ"ה:]. א"ס טעמא כ"ס לאו ק"ה לא שיש בו דעת לישאל כיון א"ס ספק נגע נשקף ספק לא נגע ד"ס כ"ס דעת שיטולן לטולא"ס א"ס נגע וכו' איני יודע ספקין (מ"ט פסחים י"ז:).

[ע"כ שייר לך פ"ט]

ואין ספק מוציא. א"ת הדבר מדי ודאי שלו [גדה ט"ז].

הנהגות וצינונים

א [מהרש"ל מוקח זה ג"ש] [גלוין]. ע"ש שכבר דאיתו מגידות הגמ' אלא הוגה ביה סוף הפירושים ולשון רש"י הוא. וכן כתב להדריא בשיטה מקובצת שספורוס של רש"י ז"ל הוא והמפתיקים טעו והכניסוהו בלשון הגמ' והוכיחו בן מרדכי הרמב"ן ועוד. ע"ש בארמון ביה. ובאמת ברוב הכת"י ליתא ור"ע מהר"ם שיעור בתורה או שיעור. ורבי"ש [מהרש"א:]. **ב** בהרבה ראשונים הנוטה אימור בעצם נפגמה. אבל העיקר בהנחת ככת"י איש"שין ש"מ שבע"ה נפגמה. וכמ"ש ש"מ בשבת קנא קנא ע"א [ד"ה ויפוצל אבה] דייחשישין? נמי אמרין לקולא [ד"ס]. ור"ע ברש"י. **ג** צ"ל ולא צ"מ צ"ה באדם טמא וכו' (שיטמ"ק: ז' ט"ז) צ"ל דמאי סכנת נפשות אשמועינן בה דאיכ' א"ן גבי איסור טומאה (שיטמ"ק: ט) דהא רישא אימא למחיל וכו' (שיטמ"ק: ט"ז) שיעור של ש"ה שיעור שיכול הנחש לחזור לחורו [ותיבה ולש"ס מוקח]. ונכתיב הגהת הב"ה: **ז** [הא קתי' ליה דאי' בתורה וכו' (שיטמ"ק: ט) צ"ל יודע. וי"ב ג"א ואח"כ נמצא נפגמה. ויודע השוה"ש שבדקה קודם שחיטה ודיתה. יפה שיטמ"ק: ט] **ט** בעור הבהמה נפגמה ומצא של וכו'.

וחל יבידור אחד (שיטמ"ק, וכו"ה בדפדפי'): **י** צ"ל שהפגם קורע וקרא בתיב ובהמה (שיטמ"ק: ט) סבאן עד הדיבור ליתא בכת"י ובדפ"י והמהש"ל הוסיפו. ור"י מהר"ם (ובתוס' הרא"ש ליתא לל"ל מתיבתא "ורשות ניתנה" עד תורה. ור"י בירושלמי שם כל הענין): **ל** צ"ל איכא דאמרי (שיטמ"ק: ט) בין משפט טו: טז: טושי"ש וי"ד (ס"י יא) ס"י קצט ספיקי **י** [וספיקי יא] ורבי"ש בבאר הגולה ובש"ש פ"ק פ"ז. כצ"ל [הגר"ם רעשבורג. כנרצ"ל בהנהגות:]

הכל שוחטין פרק ראשון חולין

בפני שדרבן ש" שרצים גגלות. ואע"ג דלדס נמי דרכו לגלות איכא למיתלי בלדס טהור ובשרצים לטהר ובאלס טמא לטמא תלינן בחר רובא לטהר: ואין דרבין צ"בפות. הלכך רישא ליכא למיתלי בשרצים וטמאים וטהורים שחית ווישחית לטמאים אלמא צמדי דלסיקורא

תלינן בחר רובא דשחית ואף על גב דלקולא. אי נמי טעמא דהניחה מגולה ומנאה מכוסה מכוסה ומנאה מגולה הא מנאה כמו שהניחה לא טומאה איכא ולא פסולה איכא. ואי"ו ספק מים מוגזין אסורין גסקין ואע"ג דאיכא למימר אדס נכנס לשם שגילה אותה ושאר שרצים גילו אותה שאין בהן סכנה והוו להו נחשים מיעוטא תלינן בנחשים וקסרי אי נמי פשיטא ליה דהוא עצמו גילה אותה ושהה צגילי כדי שיכול נחש לשמות מנאה אמרינן לקמן דלסרי ואע"ג דמנאה כמו שהניחה ש"מ חמירא סכנתא מאיסורא ש"מ. וא"ת דילפי להא דרז מאיסורא ש"מ. וא"ת דילפי להא דרז אשי דחמירא סכנתא מאיסורא מדקמתי א"ס יכולה חולדה לשמות כו' פסולה ולא קמתי טמאה דמינח ליה למנא למיתלי בשרצים דשמעתי ממילא דלסורה משום סכנת נפשות ואע"ג דלגבי איסור קולא היא דלא מטמא ולא מיתלי^א בלדס טמא ואע"ג דדרכו נמי לגלות משום דאי הוה קמתי טמאה לא הוה שמעינ מיניה איסור סכנת נפשות וכו'. גזים ויליו ספק מים מוגזין אסורין. וקשיא לי בגויה טובא חדא דהא לרצנן חולדה קמתי ולא נחש ולר"ג גופיה או חולדה או נחש קמתי וא"ס יכולה חולדה לשמות ולא נחש כגון שמונתה על דף גטה קמתי נמי פסולה ולא טמאה והכא איבעי ליה למיתמי טמאה דמאי סכנת נפשות איכא דלסקיו ביה^א גבי איסור טומאה ועוד בנחש נמי למתי פסולה משום שרצים וטמאה משום אדס טמא ואשמועינן מריוהו וימחש נמי לאיסורא דהא רישא מנאי^א למיתלי בלדס טהור ובאלס טמא ותלינן בלדס טמא לחומרא אלא לאו שמע מיניה טעמא לאו משום סכנה הוא אלא משום דתלינן ברובא דשחיטא: כמה ישוהו. המים צגליין איכא דהוא עצמו נהגוס מגולים: הרחש. הגחש. רחש נהגוס של שרץ: מתחת אוזן כלי. ומשקין שמה היה שם שרץ ושהה: **הא קא חזי י"ה**. כיון שלא שזה לשם **(ה)** הגחש^א שיעור שיכול לחזור לחורו אלא כדי שיכול לגא לשמות הא ודאי לא אמא דאי אמא הא קא חזי ליה^א בחרומו לחורו תחת און הכלי בקרקע: השוחט בסכין ואח"כ נמצא פגומה. וידוע^א הוא כששחט צד קודם שחטין והיה יפה אצל כל צדק אחר שחטת מיד: אפ"ה שרש **בה עצמות**. צין שחטת לבדקה אחרונה דאיכא למיתלי בעצמות פסולה השחטת: **שמוא בעור**. השחטת^א: נפגמה. ומנאל שלא נשחטו הסמינים אלא נקרקעו שהפגם קורע ונחת כחצי^א (דגהס י:): **בעצם נפגמה**. בלותו ששיגר זה: בשמעתיה. דלמר לעיל דף טו. בנזקת איסור עומדת עד שיוודע לך צמה נשחטו וזו נולד קה ספק שחטת: לא היום כולו. לאחר טעילה: בדמה **א** **אתרעאי**. וכיון דלאו גופיה ממש אחרילד אלא צדד אחר לא דמי לטבילה ולא אחי ספק דריעותא דסקין ומוציא אותו מידי שחטת ודלית דודאי ענש פגס: **שחט את הושט**. צעוק שהשכרו צקימן בגרגרת הוא הדין דלפילו איפכא נמי אלא משום דגרגרת עבדא לאשתמוטי והכי מיתוקמא דהשוטא (לקמן כ"ה). נשמטה דגרגרת. תמלה הרי נטרפה: **כי האי גוונא**. שניול דה ספק צקינן:

לחורו אלא כדי שיכול לגא לשמות הא ודאי לא אמא דאי אמא

הא קא חזי ליה^א בחרומו לחורו תחת און הכלי בקרקע: השוחט בסכין ואח"כ נמצא פגומה. וידוע^א הוא כששחט צד קודם שחטין והיה יפה אצל כל צדק אחר שחטת מיד: אפ"ה שרש **בה עצמות**. צין שחטת לבדקה אחרונה דאיכא למיתלי בעצמות פסולה השחטת: **שמוא בעור**. השחטת^א: נפגמה. ומנאל שלא נשחטו הסמינים אלא נקרקעו שהפגם קורע ונחת כחצי^א (דגהס י:): **בעצם נפגמה**. בלותו ששיגר זה: בשמעתיה. דלמר לעיל דף טו. בנזקת איסור עומדת עד שיוודע לך צמה נשחטו וזו נולד קה ספק שחטת: לא היום כולו. לאחר טעילה: בדמה **א** **אתרעאי**. וכיון דלאו גופיה ממש אחרילד אלא צדד אחר לא דמי לטבילה ולא אחי ספק דריעותא דסקין ומוציא אותו מידי שחטת ודלית דודאי ענש פגס: **שחט את הושט**. צעוק שהשכרו צקימן בגרגרת הוא הדין דלפילו איפכא נמי אלא משום דגרגרת עבדא לאשתמוטי והכי מיתוקמא דהשוטא (לקמן כ"ה). נשמטה דגרגרת. תמלה הרי נטרפה: **כי האי גוונא**. שניול דה ספק צקינן:

לחורו אלא כדי שיכול לגא לשמות הא ודאי לא אמא דאי אמא

הא קא חזי ליה^א בחרומו לחורו תחת און הכלי בקרקע: השוחט בסכין ואח"כ נמצא פגומה. וידוע^א הוא כששחט צד קודם שחטין והיה יפה אצל כל צדק אחר שחטת מיד: אפ"ה שרש **בה עצמות**. צין שחטת לבדקה אחרונה דאיכא למיתלי בעצמות פסולה השחטת: **שמוא בעור**. השחטת^א: נפגמה. ומנאל שלא נשחטו הסמינים אלא נקרקעו שהפגם קורע ונחת כחצי^א (דגהס י:): **בעצם נפגמה**. בלותו ששיגר זה: בשמעתיה. דלמר לעיל דף טו. בנזקת איסור עומדת עד שיוודע לך צמה נשחטו וזו נולד קה ספק שחטת: לא היום כולו. לאחר טעילה: בדמה **א** **אתרעאי**. וכיון דלאו גופיה ממש אחרילד אלא צדד אחר לא דמי לטבילה ולא אחי ספק דריעותא דסקין ומוציא אותו מידי שחטת ודלית דודאי ענש פגס: **שחט את הושט**. צעוק שהשכרו צקימן בגרגרת הוא הדין דלפילו איפכא נמי אלא משום דגרגרת עבדא לאשתמוטי והכי מיתוקמא דהשוטא (לקמן כ"ה). נשמטה דגרגרת. תמלה הרי נטרפה: **כי האי גוונא**. שניול דה ספק צקינן:

הכל שוחטין פרק ראשון חולין

וישתה הא קא חזי י"ה. בירושלמי^א מתקן כחוט השערה הוא וספיפון שמו ורשות נחנה לקרקע להבזק לפניו^א ולא נחנה רשות לכלי להבזק מפניו: **טבל** ועלה כו'. הך דהכא לא שייך לאתויי צ"ל כל הדי (גדה דף טו:): ובפרק כל הללמים (ע"ז דף מ"ה): **ז** וצ"ק דספחים (דף טו). דהתם

נמי פריך ואין ספק מוציא מידי ודאי דשאי הכא דלחומרא אמא ספק איסורא ומוציא מידי ודאי היתר והכך דמיתת התם לא שייך לאתויי הכא דהתם דריש משום דהוי ספק הרגלי: **עד שיאמר ברי י"ה**. הכא לא מפליג צין טבל סמוך לחפיפה ללא טבל סמוך לחפיפה כדמפלוג צדק בתרז דגדה (דף טו:): דלמר רצא טבלה ועלתה ונמצאת עליה דבר חוץ א"ס סמוך לחפיפה וטבלה אינה נכירה לחורו לחוף ולטבול וא"ס לאו כו' ואומר ר"ת דהכא מיידי צנמצא צגוף והתם מיידי צנמצא צרשש דחפיפה לא תקן עזרז אלא צרשש כדלמרינן צמורה (צ"ק דף פ"ב). דלורייתא לעיוני דלמא מיקטר ומיקטר לא שייך אלא צרשש ועוד נמי קטן^א גזיר מוסף ומפספס אצל לא סורק וצ"פ. בתרז דגדה (פ"ב): אמרינן דלשה לא מתוקן אלא צנמין אצל בקריירי לא משום דמשרו מויה אצל צשרי הגוף שייך לומר לשון דהתה כדלמר התם רצה לעולם ללמוד צ"ס בתוך צימו שמהא מדיתה קמטיה גזים ומשמע נמי קמטיס דוקא אצל לא שאר הגוף ואע"ג דלזכא למימר דנקט קמטיס לרבותא דלע"ג דליצח מים לא צעינן ראיז ליצחא מים צעינן ליכא למימר הכי מדלא נקט אפילו קמטיה משמע קמטיס דוקא וק"ל דלמר רב נחמא לחמומו דהיי חסרת (גדה דף ס"ה).

משמע דכל הגוף צעי חפיפה התם לאו משום חובה אלא משום שמינה רגילה לרחוץ צנמין כמו שנהגים גם כעשוי לרחוץ כל הגוף צנמין ועוד אומר רבין דהי תס דהכא מיידי לטהרות וצדנה איירי לעצלה שהחמירו לטהרות יותר מלעצלה כמו שמשמע צדנה צכמה מקומות^א ועוד י"ס להעמיד קה חפיפה דשמעתין צכמיס דלזין צהן חפיפה משום שטובלין תמיד כדמשמע בירושלמי בריס פסחים^א: **ורא** **הבא ודאי צבא**. פירוש קרוב לולא הוא דטבל שפיר כיון שנתעסק בלותו המין אח"כ: **סכין אתרעאי** בהמה **א** **אתרעאי**. מימה דליכא לשנוי הכי אהיהו דמקוה שנמדד ונמנא חסר דצריס גדה (דף ז'): דקאמר התם דכל הטהרות שנעשו על גבי למפרע כולן טמאות משום דהא חסר לפנין העומד טמא עדי חזקתו ולא אמרינן מקוה אתרעאי אדס לא אתרעאי והכא נמי נימא העמד צדנה על חזקתה ואימא לא נשחטה דהרי הסכין פגוס לפנין וי"ל דשאי התם דליכא למימר חסר ואחאי דקאמר התם ועי"ל דהכא טעמא משום דענש ודאי פגוס וכ"כ התם נמי ודאי טבל כדלמר הכא גבי טבל ועלה לא דמי דמה שנתעסק בלותו המין אחר כך עושה אותו ודאי טבל דלסכתמא מלותו מין שנתעסק על אצל התם מיה שייך לומר ודאי טבל לא צנמין חסר טבל ואין זו טעמה והא דלמרינן צנמין גבי רב יוסף דטרף עד תליסר חיותא איכא למימר^א דלא כרז חסדא דלרז חסדא אפילו צמרייתא כשרה לפי שקרוב לודאי דענש של מפרקת של צמרייתא אפגוס לפי שצנאשנות רגיל להזהר שלא לדחוק את הסכין צכח מפרקת כפי שעדיין צריך לשחוט אחרות אצל צמרייתא לא חיש ועי"ל דמה לי אחרילד ריעותא צקינן ומה לי אחרילד ריעותא צנמצה אלא על כרחין לא קאמר סכין אתרעאי פירוש ואיכא ספקין טובא שמה צענש

החשק שלמה על רבינו גרשום **א** גלה דל"ל ומש"ה חזקת הימר עומדת על גבי חסדא אמרין טעמא על חזקתו ואימא לא טבל. **ב** גלה דל"ל א"ל דל"ל א"ל מנא רבינו מיידי צנמצא פגוס ולא שכיח דה עומדת דהי ספק גזמין מ"מ קשה לרז ספק דליו דרז חסדא אחר שמה צענש נפגמה משמע דספספ גזמין ג"כ חסר דליו דענש המפרקת נפגמה.

עין משפט
גר מצוה

בב א מיי פ"ה מהלכות רלזא הלכה ז' פ"ח פקן ש"י ר"ד סימן קטן ספיקא ז' וברזא אלפס פ"ח פקן ש"י ר"ד סימן **ב**ב א ג מיי ש"ס הלכה יא וברזא אלפס [ט]:

בד א מיי פ"ב מהלכות מקולאות הלכה כג סמן לאון ק"ה טושי"ש ר"ד סימן קטן ספיקא [ט] וע"ש צנצל הגולה:

בה א מיי ש"ס הלכה כג: **ב**ו א מיי פ"ג מהלכות שחיטה הלכה ד' טו סמן עקן סג טושי"ש ר"ד סימן ד ספיקא טו:

בז א מיי ש"ס הלכה טו טושי"ש ס"ס ספיקא ח': **ב**ח א מיי ש"ס הלכה יח:

רבינו גרשום

בפני שדרבן של שרצים וכו'. והכא דחלינן בשרצים וכו' תלינן באדם טמא דאי (ט"ט) דהי תלינן באדם טמא הוה לחי תנקתא בבזקה דלמרינן באדם פסחים (ד"ה) השקין ואחר כך הקרישן טהורים כלומר שסניחין הצלוחית במצוק דצף על מים חיים ומדי הם טהורים אבל אי תלינן בשרצים לעולם לית לחי תנקתא אלא ש"מ סכנתא חמירא מאיסורא: אלא ישיתה ויחזור לחזור. ללא דיעין אם שותה או לאו וספק סכנתא לחומרא: בשלמה. רב הונא כשמעתיא. כלומר רב הונא דאמר ויישינן בעור נפגמה ואסור הוא דאמר כשמעתיא דאמר בחזקת איסור עומדת עד שיוודע לך וכו' והלא נדע ק"ל דאפינס כין וקא אחי ספק [ומצויא] מידי ודאי כלומר אף דודאי יש לנו לומר שצנצמות עשה ספק פגוס ועוד ספק פגוס ספק לא פגוס אפ"ה אמרינן דבעור אפינס: ורב חסדא אמר לו ענש ודאי פגוס כו' והוי ספק (דדורי) וודאי (ועכשיו) ואין ספק מוציא מידי ודאי. כלומר דבחר ודאי אולין: ונמצא עליו דבר חוצץ. כלומר כמו שהסופר הוא אומנותו נמצא עליו כלומר על בשרו מעט דמיו: והא הבא דקא אחי ספק מוציא מידי ודאי. כלומר דלא עלתה טבילה עד שיאמר ברי ל': סכין אתרעאי [בהמה כין אתרעאי]. כלומר דאפינס ובהמה עצמה הייתה שוחטה שפיר ומשום הכי אמרינן **א** והא העמד טמא על חזקתו והכא אמרינן בבמהה בחזקת היתר עומדת עד שיוודע לך. סכין אתרעאי בהמה לא אמרינן ומשום הכי אמרינן בחזקת היתר עומדת עד שיוודע לך במה מטרפה וכו': מיתביי שחט וכו'. נשמטה: דגרגרת. כלומר ויפסיד: לאו לאיתויי כי האי גוונא. כלומר ונמצאת פגומה לאחר שחטתה ופסול וקשיא לרב חסדא דאמר כשרה **ב** (פ"ט) שמה בעצם נפגמה וכו' ומפני שאמר שמה שחטתה שפיקח כשרה) לא לאיתויי ספק שמה ספק דריס. דפסול. אלא רב חסדא עיין הוא ואמר דאין ספק מוציא מידי ודאי בסכין וכשרה: מאי

החשק שלמה על רבינו גרשום **א** גלה דל"ל ומש"ה חזקת הימר עומדת על גבי חסדא אמרין טעמא על חזקתו ואימא לא טבל. **ב** גלה דל"ל א"ל דל"ל א"ל מנא רבינו מיידי צנמצא פגוס ולא שכיח דה עומדת דהי ספק גזמין מ"מ קשה לרז ספק דליו דרז חסדא אחר שמה צענש נפגמה משמע דספספ גזמין ג"כ חסר דליו דענש המפרקת נפגמה.

החשק שלמה על רבינו גרשום **א** גלה דל"ל ומש"ה חזקת הימר עומדת על גבי חסדא אמרין טעמא על חזקתו ואימא לא טבל. **ב** גלה דל"ל א"ל דל"ל א"ל מנא רבינו מיידי צנמצא פגוס ולא שכיח דה עומדת דהי ספק גזמין מ"מ קשה לרז ספק דליו דרז חסדא אחר שמה צענש נפגמה משמע דספספ גזמין ג"כ חסר דליו דענש המפרקת נפגמה.

רמב"ם הלכות מקוואות פרק ב הלכה כג

מי שטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אף ע"פ שנתעסק באותו המין כל היום כולו הרי הוא בטומאתו עד שיאמר יודע אני בודאי שלא היה זה עלי קודם הטבילה הואיל והוחזק טמא העמד טמא על טומאתו עד שתדע בוודאי שטהר.

בעלי הנפש שער הטבילה סימן ג

דאמר רבא (נדה 10 ב) טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ ואיכא נמי ספרים דכתיב בהו על בשרה, אם באותו יום שחפפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול, ואם לאו אף על פי (חולין י א) שנתעסקה באותו המין כל היום לאחר טבילה לא עלתה לה טבילה עד שתאמר ברי לי שלא היה עלי בשעת טבילה.

חידושי הרשב"א מסכת נדה דף 10 עמוד ב

ומסתברא דוקא בשלא נתעסקה באותו מין לאחר טבילה הא נתעסקה באותו המין תולין בו דרגלים לדבר, ונראין הדברים שאפי' לא ידעה בבירור שנתעסקה באותו המין ממש אלא שנתעסקה במינין החוצצין דכיון שנתעסקה דילמא נתעסקה אף בזה ולא אדעתה, ויש להחמיר בזה, והראב"ד ז"ל כתב דאפילו נתעסקה באותו מין כל היום לאחר טבילה לא עלתה לה טבילה עד שתאמר בריא לי שלא היה עלי בשעת טבילה, ואינו מחזור בעיני דאי עיינה היינו אומרת בריא לי, ושמא הוא מפרשה לזו דרבא בשלא עיינה סמוך לטבילה אלא שעיינה בשעת חפיפה בלבד, ויעלה הכל למה שכתבתי.

בית הבחירה (מאירי) מסכת נדה דף 10 עמוד ב

למטה יתבאר שצריך שתהא חפיפה סמוכה לטבילה כל זמן שאפשר בכך כגון שנזדמנה טבילתה בחול האשה שטבלה וכשעלתה נמצא עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחוף ולטבול פעם אחרת שהרי ודאי בדקה עצמה בשעת חפיפה והדבר הוכיח שלאחר טבילה נדבק בה דבר זה החוצץ ולא הרגישה וסמוך לחפיפה שהזכרנו יתבאר שיעורו למטה ואם לא חפפה סמוך לטבילה אף על פי שסמיכות חפיפה לטבילה אינה מעכבת לפסול שהרי על ידי הדחק כגון שנזדמנה לה טבילה בשבת חופפת בערב שבת כמו שנבאר מ"מ דוקא כשלא נמצא עליה דבר חוצץ אחר טבילה אבל כל שנמצא עליה דבר חוצץ ולא חפפה סמוך לטבילה צריכה לחוף ולטבול פעם אחרת ואף על פי שמ"מ בדקה עצמה שהבדיקה מן התורה וכל שאינה סמוכה לטבילה מעכבת אף בלא נמצא דבר חוצץ שמא הואיל ולא חפפה בשעת בדיקה ולא בדקה יפה יפה ויש אומרים שאף סמיכות הבדיקה אינה מעכבת אא"כ נמצא בה דבר החוצץ ולא יראה כן ולדברי הכל אם נתעסקה בדברים החוצצים בין חפיפה ובדיקה לבין טבילה אפילו לא נמצא עליה דבר חוצץ לא עלתה לה טבילה כאלו לא חפפה ולא בדקה כמו שיתבאר למטה בנתנה תבשיל לבנה בין חפיפה לטבילה שלא עלתה לה טבילה ואף על פי שלא נמצא עליה כלום אימר ברדיוני נפל פי' בשטף המים כשעלתה מהן וכן הפך הדברים אם נתעסקה באותם הדברים אחר טבילה אפילו מצאה תולה בהן ומ"מ אם לא נתעסקה בדברים שהיא מוצאה על עצמה אף על פי שנתעסקה בדברים חוצצין לא עלתה לה ויש מקילים בזו מדמיון כתמים ולא יראה כן וכן גדולי המפרשים מחמירים לומר שאפילו נתעסקה באותו מין לא עלתה לה כדרך שאמרו בגר במסכת יבמות עד שתאמר בריא לי שלא היה עלי בשעת טבילה ולא יראה כן שלא אמרו אלא לענין טהרות ואף נתינת תבשיל לבנה יש אומרים שלא נאמרה אלא לטהרות וכן כתבו גדולי המחברים ולא יראה לי כן:

בעלי הנפש שער הטבילה סימן ב

אמר ר' אבין בר ר' אדא אמר ר' יצחק מעשה בשפחתו של רבי שטבלה ועלתה ונמצא לה עצם בין שיניה והצריכה רבי טבילה אחרת. מהא שמעינן שאם לא הדיחה בית הסתרים ובית הקמטים שלה ונמצא בהם דבר חוצץ שלא עלתה לה טבילה. ואם לא נמצא עליה דבר חוצץ אף על פי שלא בדקה קודם טבילה עלתה לה טבילה, ואינו דומה לבדיקת הגוף ולחפיפת הראש כדבעינן למימר קמן, דהא שפחתו של רבי לא בדקה את שניה קודם טבילה ואפילו הכי טעמא דנמצא עצם בין שניה הצריכה ר' טבילה אחרת, הא לאו הכי לא. ותו שמעינן משפחתו של רבי שצריכה אשה לבדוק בין שניה משום עצם או משום בשר מהודק או משום דבר אחר. והיכא דלא בדקה קודם טבילה בין שניה ולא בית הסתרים שלה, ואחר טבילה נמי לא בדקה עד שאכלה או שנתעסקה בכתמים ובתבשילים, ואח"כ בדקה ומצאה עצם או דבר חוצץ בין סתריה, מסתברא דכי האי גונא לקולא תלינן בהו ואמרינן דבתר טבילה עיילו בה הואיל ואין צריכין שיבואו בהם המים.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות נדה סימן קצח סעיף כה

אם לא הדיחה (טז) בית הסתרים ובית הקמטים שלה ונמצא בהם דבר חוצץ, לא נ) עלתה לה טבילה. כג] ואם לא נמצא עליה דבר חוצץ, אף על פי שלא בדקה קודם טבילה לב עלתה לה טבילה; כד] נא) ואינו דומה לבדיקת הגוף וחפיפת הראש.

סעיף כו - אם לא בדקה קודם טבילה בין שיניה ולא בית הסתרים שלה, ואחר טבילה נמי לא בדקה עד שנתעסקה בכתמים ובתבשילין, ואחר כך בדקה ומצאה עצם בין שיניה או דבר חוצץ בין סתריה, לג <כו> נב) תלינן לקולא ואמרינן דבתר טבילה עיילי בה.

ש"ך יורה דעה סימן קצח ס"ק לג

לג תלינן לקולא כו'. ודעת הרוקח אינו כן שכ' בסימן שי"ט וז"ל מצאתי מעשה באשה שטבלה ונמצא בשר בין שיניה והצריכו טביל' אחרת מההוא עובדא דמייתי פ"ק דקדושין מעש' בשפחתו של רבי שטבלה ונמצא לה עצם בין שיני' והצריכה ר' טבילה אחרת ואפי' לא ידעינן מתי נכנס בין שניה (קודם טבילה או) אחר טבילה הא אמרי' טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ אף על פי שנתעסקה באותו המין כל היום כולו לא עלתה לה טבילה עכ"ל ויש להחמיר:

סדרי טהרה - שיעורי טהרה סימן קצט ס"ק ה

ובט"ז ס"ק ד' תמה על המחבר במה שנראה מדבריו דבעינן בתחלה עיון ובדיקה ואח"כ חפיפה, דתרת' למה לי הא סגי בחפיפה לחודא. ודחק עצמו בכונת המחבר דמה שכתב דצריכה לעיין וכו' היינו דין תורה, ואחר כך מסיק שתחמיר עליה שבמקום העיון תעשה חפיפה. ואין זה במשמע, אלא נראה כמו שכתבתי דתרת' בעינן חפיפה ועיון, וכן משמע מלשון הר"ר שמעיה בשם רש"י שהביא הטור [עמוד רי] עיין שם, וכן משמע עוד בסימן זה [סעיף י], וכן נראה מעטרת זהב. מיהו אם היא מעיינה ובודקת גופה בשעת חפיפה שפיר דמי ואינה צריכה בדיקה מיוחדת לזה כמו שכתב הט"ז, ואף המחבר כוון לזה, וכל עיקר לא אתי אלא לאשמעינן דבחפיפה לחודא לא סגי, אלא צריך נמי עיון ובדיקה עם החפיפה, ואם תרצה יכולה לעשות העיון והבדיקה בשעת חפיפה כנ"ל:

וצריכא למיסרק רישה סמוך לטבילתא דשלח רבין באיגרתיה אשה לא תחוף אלא בחמין בערב שבת וטבול במוצאי שבת ותמה על עצמך היאך אשה חופפת ביום וטובלת בלילה הא בעינן סמוך לחפיפה טבילה דאי איתרמי לה טבילתה בשמי דשבת' דלא איפשר למיסרק משום דאיתא לאתורי שיערה חופה ביממא וטבילה בלילה ואפי' מתרמא ערב שבת וחמישי בשבת שני ימים טובים דלא אפשר למיחף בהון וזמן טבילה בלילי שבת משום דטבילה בזמנה מצוה

הר"ן על הרי"ף מסכת שבועות דף ז עמוד א

אשה לא תחוף בע"ש וטבול במוצאי שבת. בשבת אינה יכולה לחוף משום השרת השערות קאמר דלא תחוף בע"ש וטבול במוצ"ש מפני שתהא החפיפה רחוקה מן הטבילה:

ותמה על עצמך אשה היכי חופפת ביום וטובלת בלילה. כלומר ועוד אלא אפי' [בחול] לחוף ביום ולטבול בלילה הסמוכה לה אסור דתמה עצמך היאך אשה שנזדמנה לה טבילה בשבת שצריכה לחוף מבעוד יום היאך התירו לה שתהא חופפת ביום וטובלת בלילה כלומר שאף על היתר זה יש לתמוה ובקושי התירו משום דלא אפשר הלכך כשנזדמנה לה טבילה בחול לא תחוף ביום אלא בלילה סמוך לטבילה [וכדשלח רבין באיגרתיה תמה על עצמך וכו']:

לא קשיא הא דאפשר הא דלא אפשר. היכא דאפשר לחוף בלילה [כגון] שהטבילה היא **בחול חופפת בלילה** היכא דלא אפשר כגון שנזדמנה לה טבילה בשבת או ביום טוב חופפת ביום וטובלת בלילה הלכך אם נזדמנה לה טבילה בליל י"ט שאחר השבת חופפת בע"ש וטובלת למוצאי שבת ומוכח נמי בגמרא שאם חל יום טוב של ראש השנה להיות בא' בשבת ונזדמנה לה טבילה בליל שני בשבת שחופפת בע"ש וטובלת בליל שני בשבת שהוא י"ט שני של ראש השנה אבל לעולם כל שהטבילה היא בחול חופפת בלילה וטובלת בלילה זה הוא דרך הרב אלפסי ז"ל [והוא על דרך השאלות] אבל רש"י ז"ל סובר **דלעולם בחול לא תחוף בלילה** וטבול בלילה דחיישינן מתוך שמהומה לביתה לא תחוף יפה ולפיכך חופפת ביום וטובלת בלילה ובמוצאי שבת שאי אפשר לחוף ביום קודם ליל טבילה חופפת [בליל] שבת: ואם חל י"ט אחר השבת חופפת בערב שבת וטובלת ליל שני בשבת וכל זה כדי שלא תחוף בליל הטבילה עצמה דחיישינן שמא לא תחוף יפה ומיהו אם חלו שני ימים טובים של ראש השנה אחר השבת אם נזדמנה לה טבילה במוצאי יום טוב שני חופפת וטובלת באותה לילה עצמה כדי שלא תרחיק כ"כ חפיפה מן הטבילה וכל זה תלוי בפירוש סוגיות הגמרא ולכולהו פירושא בחפיפה שהיא תקנת עזרא בלבד הוא דמקילינן אבל בעיוני אי איכא מידי דחייץ בגופא דהוא מדאורייתא לא מקילינן:

הלכות נדה לרמב"ן פרק ט

ה. חפיפה זו צריכה שתהא סמוכה לטבילה, חופפת בלילה וטובלת מיד, כל שיכולה לסמוך שלא יהא ביניהם הפסק כלל הרי זו משובחת.

ו. נזדמנה לה טבילתה בלילי שבת ויו"ט חופפת ביום וטובלת בלילה, אפילו חל יום טוב בערב שבת חופפת בעיו"ט וטובלת בלילי שבת, מפני שאי אפשר לחוף בלילי הטבילה, ולא עכבו חכמים שמושה מפני סמיכות החפיפה לטבילה.

רמב"ם הלכות מקוואות פרק ב הלכה טז

תקנת עזרא היא שתהיה אשה חופפת את שיערה ואח"כ תטבול, ואם אפשר לה לחוף בלילה ולטבול מיד תיכף לחפיפה ה"ז **משובח**, ובשעת הדחק או מפני החולי חופפת אפילו בע"ש וטובלת למוצאי שבת.

כסף משנה הלכות מקוואות פרק ב הלכה טז

[מז] תקנת עזרא היא וכו'. בס"פ מרובה (דף פ"ב). ומ"ש ואם אפשר לה לחוף בלילה וכו'. בפרק תינוקות (דף ס"ח) פלח רבין באגרתיה אשה לא תחוף בע"ש וטבול במוצאי שבת ותמה על עצמך היאך אשה חופפת ביום וטובלת בלילה והא בעינן תיכף למחפיפה טבילה וליכא וכו' והלכתא אשה חופפת ביום וטובלת בלילה והלכתא אשה לא תחוף אלא בלילה אלא קשיא הלכתא אהלכתא ל"ק הא דאפשר הא דלא אפשר ונראה מדברי רבינו שהוא סובר דלהאי מסקנא ליתא לפיסקא דפסק התם מרימר כרז חסדא וכדמתרץ רב יימר אלא לעולם לא הפסיק בין יום דחפיפה ליום דטבילה יותר מיום אחד ומפרש רבינו הא דאפשר הא דלא אפשר דהיינו לומר דהיכא דא"ל לחוף בליל טבילה מפני הדחק כגון שא"ל למלא מים חמין בליל טבילה מפני שיואלים בשיירא או מפרשים בים וכיוצא בזה או מפני החולי כלומר שיש לה חולי

שהמים חמין מזיקין לה צעת התעוררות החולי ויודעים שכליל טבילה היא העונה לכיון דל"א לעשות צע"א יכולה להקדים לחוף קודם ליל הטבילה ואפילו אם יכריח הדוחק או החולי להקדים לחוף מיום ראשון והטבילה אינה עד ליל שלישי י"א לה רשות אצל להרחיק יותר לא דהא אמאי דשלח רבין באגרתיה אשה לא תחוף צע"א ותטבול צמו"א אמרינן דהיינו דלאפשר אצל דללא אפשר שפיר דמי ודוקא בשיעור הרחקה זו אצל להרחיק טפי לא דלא לחנם נקט רבין האי שיעורא ונ"ל שלדעת רבינו ע"ש ומו"ש נקט לדוגמא נקטינהו ולאו דוקא אלא ה"ה לחוף ביום ראשון ולטבול כליל שלישי וכן כיוצא בנאמר הימים דהא לפי מ"ש מפני דוחק או חולי אין טעם לתלות ההיתר הזה צע"א ומו"ש יותר מבנאמר הימים:

ספר התרומה הלכות נדה סימן צט , ק

כך אמרו משמיה דר' יוחנן אשה לא תחוף בערב שבת ותטבול למו"ש. ותמה על עצמך היאך אשה חופפת ביום וטובלת בלילה והלכתא אשה לא תחוף אלא בלילה קשיא הלכתא אהלכתא לא קשיא הא דאפשר הא דלא אפשר ופירש רש"י ותמה על עצמך היאך אשה כו' כלומר בקושי התירו להרחיק טבילה מחפיפה אלא משום דהכי **עדיף טפי לחוף ביום** דאי חייפא בלילה מתוך שמהירה לביתה לא חייפא שפיר ופ' הא דאפשר לחוף ביום כגון בחול חופפת ביום היכא דלא אפשר לחוף אלא בלילה כגון שליל טבילתה ליל מו"ש שאם חופפת ע"ש לא תהא סמוכה לטבילה לכך חופפת ליל טבילת' במו"ש מיהו היכא שאינה יכולה לחוף אלא בלילה כגון שליל טבילתה אירע במו"ש והוא י"ט שריא לחוף בע"ש אף על פי שאין החפיפה סמוכה לטבילה דהא פסקינן התם כרב חסדא דאמר דאשה חופפת בערב שבת וטובלת אפי' ליל ב' בשבת כי ארעו ב' ימים טובים אחר השבת להאי פ' מותר לרחוץ בחמין ולחוף בלילה סמוך לטבילתה אפי' בחול אלא דעדיף טפי לחוף ביום וכן משמע לישנא דקאמר אשה חופפת ביום ולא קאמר אשה לא תחוף אלא ביום כדקאמר אשה לא תחוף אלא בלילה וכן התם איבעיא להו אשה מהו שתחוף בלילה ומייתי ראיא מעובדא דאינשי ביתיה דמר עוקבא דאייקט ועייל רב נחמן לפייסה ואמר לה עבדי חסרת דודי חסרת ולמה תמתין עד למחר ובשאלתו' דרב אחאי פר' אחרי מות (ס' צ"ו) מפרש איפכא הא דאפשר לחוף בלילה לא תחוף **כי אם בלילה** ולא ביום הא דלא אפשר לחוף בלילה כגון שהוא שבת או י"ט אז חייפא שפיר ביום להאי פירוש' אדרבא אסור לחוף ביום היכא שיכולה לחוף בלילה ורב' תם מפרש דלא מיירי כלל בימי החול אלא הכי קאמר. הא דאפשר לחוף במו"ש תחוף בלילה ולא תרחיק לחוף מע"ש הא דלא אפשר לחוף בליל טבילתה כגון שהוא י"ט במו"ש אז חופפת בע"ש אף על פי שטבילתה ליל מוצאי שבת או ליל שני בשבת והם שני ימים טובים אחר השבת.

השתא לכל הפירושים מותר לרחוץ ולחוף בליל טבילתה אלא שלפ' רש"י **עדיף טפי לרחוץ ביום** הסמוך לטבילה כדי שלא תמהר עצמה. ולפ' שאלתות דרב אחאי אדרבה **אסורה לרחוץ בחמין ולחוף ביום כי אם בלילה היכא שיכולה לחוף בלילה** הילכך טוב ונכון שתכנס בחמין ביום בעוד היום גדול ותחוף עצמה בנחת ולא בחפזון ולא תצא עד הערב ואף רב אחאי דאסור לחוף ביום כי יוצאה בעוד היום גדול אבל אם היא שם עד הערב מודה דשרי והיכא שחל ליל טבילתה במו"ש או במו"ט לכל הפירושים חופפת בליל טבילתה ולא להרחיק החפיפה מע"ש אך טוב ונכון שתרחץ מע"ש כל גופה בחמין וראשה וכי יהיה מוצאי שבת תחמם קומקום או קדירה מלאה מים חמין ותשפשף שם גופה וידיה וגם תסרוק עוד ראשה היטב במסרק ואם הוא י"ט במו"ש או חל טבילתה ליל ב' בשבת ושני ימים טובים ארעו באחד בשבת שאינה יכולה לרחוץ בחמין כלל ולא לסרוק כלל ראשה אז תרחץ בחמין היטב מע"ש ואת גופה ואת ראשה ותחוף עצמה ולא תבטל העונה אך תשמור עצמה בימים שבנתיים בכל היכולת מכל טנוף ובלייל טבילתה תנקר ותחצוץ שניה היטב מפני המאכל שאכלה בימים שבינתיים שלא ישאר לה פירוורים ולא בשר ולא עצם שאם היתה בשעת טבילה בין שיניה היה חציצה דנהי דביאת מים לא בעינא בין שיניה מיהו מקום ראוי לביאת מים בעינא דמעשה בשפחתו של רבי (קידושין כ"ה נדה ס"ו) שטבלה ומצאה עצם בין שיניה והצריכה רבי טבילה אחרת.

ספר יראים סימן כו [דפוס ישן - קצב]

תניא בב"ק במרובה [פ"ב א'] עשר תקנות תיקן עזרא וזו אחת מהן שתהא אשה חופפת וטובלת ומסקינן בתינוקות [ס"ח א'] והלכתא אשה חופפת ביום וטובלת בלילה והלכתא אשה לא תחוף אלא בלילה קשיא הלכתא אהלכתא לא קשיא הא דאפשר הא דלא אפשר. פ' **אפשר לחוף ביום לפני ליל טבילתה חופפת ביום**, אי אפשר לחוף ביום שלפני ליל טבילתה כגון שנזדמנה טבילתה במוצאי יום טוב שאי אפשר לחוף בשבת וביום טוב, חופפת במוצאי שבת בלילה. ואם אירע מוצאי יום טוב שאי אפשר לחוף בו חופפת בערב שבת שהוא חול וטובלת למוצאי שבת, ואמר רב חסדא כולהו אמרינן שכן לא אמרינן ורב יימר אמר שכן נמי אמרינן לבד האשה חופפת באחד בשבת וטובלת בשבת שאפילו שכן נמי ליתא דאפשר דחייפא בלילה וטבלא בלילה ודרש מרימר הלכתא כוותיה דרב חסדא וכדמתרץ רב יימר פ' כוותיה דר"ח דלא אמרינן שכן וכדמתרץ ר' יימר דהיכא דאפשר למיחף בלילה ולמטביל בלילה אפילו כולהו נמי לא אמרינן.

אריכותא. רב אחא בר יעקב צפפניה משום גנזי. רב יהודה צפומצדיחא משום ננה. רבא במחוחא משום אבולאי. אמר רב פפא לרבא מכדי האידנא כולהו ספק וצות משינן להו ליטבלי ציממא דשציפאה ^א (אלא) משום ר"ש. דמינא ואחר טטרה ^ב (אחר אחר לכוין שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן ר"ש) אומר אחר טטרה אחר מעשה טטרה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמה תצא לידי ספק. הלכך האידנא לא טבלי ציוס כלל ציוס השציעי משום דר' שמעון. (קמב) צשמיני ^ה (ו)צמשיעי משום סרך צתה שהיא סוצרת שאמה טוצלת ציוס השציעי ותעשה גם היא כן ותצא לידי ספק. ואין לומר דלא שייך סרך צתה אלא לדידהו שהיו נוהגין כדין נדה לאורייתא ואיכא למיחש שמה טטבול צתה צשציעי לנדחה ציוס וטבילה זו כמאן דליחא דמיא. אבל משום סרך צתה שחטבול צשציעי האידנא דמדרבנן צעלמא הוא לא חיישי הא ליחא הא רבא במחוחא תקין משום אבולאי למטבול ציממא דחמינה ואי לאו משום אבולאי הוא אסור משום סרך צתה וצימיו ^ו (ז) צכר פשטה חקנתא דר' זירא. כדאמר ליה רב פפא לרבא מכדי האידנא כולהו ספק וצות וכו'. ורשב"ם היה מחמיר (קמב) שלא טטבול עד שמתקן. ור"מ היה אומר שאין לר"ך להחמיר בה כך רק שחטבול סמוך לחשיכה ותצא לציתה משחשיכה ^ז (ח) ואי ליכא למיחש לסרך צתה:

הגהות הב"ח: ג' ליטבלי ביממא דשביעאה אמר ליה משום דר"ש דתניא ואחר: א חופפת ביום הא דלא אפשר לחוף אלא בלילה:

רש"י ור"ש

אבולאי. שערי העיר ועוצי כוכבים הן ל"א ציינים של מערות היו צדק צית הטבילה ואם תפול שם תסתכן: ספק וצות שוינהו. שאפילו נדה סופרת ו' נקיים והחמירו על עמן כדר' זירא: ליטבלא ביממא דר'. מה נפקא אם נדה היא הרי יום טבילה יותר מ' לראייתה ואם וזה היא טובלת וזה ציוס: אחר מעשה. כיון שספרה מקנא היום שז' ו' טטרה ע"י טבילה: לידי ספק. שמה תשמש צו ציוס ותראה מיד לאחר תשמש ונמא סותר כל שלפיה טבילה פסולה: ד' וחמה על עצמן היאך אשה כו'. שהרי בקושי החירו להרחיק חפיפתה מטבילה כל כך אלא משום דאי חפפה בליל טבילה אימא לא חייפא שפיר משום דממרת טבילה מתוך שמהמה לציתה: הא דאפשר. לחוף ציוס חופפת ציוס: הא דלא אפשר. לחוף כגון מולאי (שבת) לא מתוך אלא בלילה:

מערני יום טוב

האי מע"ש צ"בוצ"ש אסור וכו'. אבל התוס' הוצירו מפרש"י בהפך משום דלחמך צמ' לעיל מהך א"ר הווא אשה חופפת צע"ש וטובלת צו' צשבת שכן אשה חופפת צע"ש וטובלת צמ"ש אשה חופפת צאחד צשבת וטובלת ד' צשבת שכן אשה חופפת צע"ש וטובלת צמולאי יו"ט שחל להיות אחר השבת אשה חופפת צא' צשבת וטובלת צה' צשבת שכן אשה חופפת צע"ש וטובלת צמולאי שני יו"ט שחל להיות אחר השבת אשה חופפת צמ"ש וטובלת צה' צשבת שכן אשה חופפת צע"ש וטובלת צמולאי שני יו"ט שחל להיות אחר השבת ורב חסדא אמר שכן לא אמרינן דהיכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר ורב יימר אמר אפי' שכן נמי אמרי' לצר מאשה חופפת צא' צשבת וטובלת צה' צשבת דלמולאי שני יו"ט של ר"ה שלאחר השבת ליחא דאפשר דחופפת בלילה וטובלת בלילה דרש מרימר הלכתא כרב חסדא וכדמתרץ רב יימר ופירש"י הלכתא כרב חסדא לחומרא דלחמך שכן לא אמרי' דהיכא דטבול יום חול לא מתוך מאחמול וצמאי דלחמך רב חסדא כולהו אמרי' דהיכא דטבול צמולאי צ' ימים טובים אחר השבת חופפת צע"ש ולית הלכתא כוותיה אלא כדמתרץ רב יימר חייפה בלילה וטבול בלילה ע"כ והוקשה להם מהך דהכא דלחמך דאינה חופפת ע"ש וטובלת למ"ש דל"כ לא קאי רב פיסקא דהלכתא כרב חסדא וכדמתרץ רב יימר משום הכי תירצו י"ל דאיכא לאוקמי פסק דלעיל שליל טבילה צמ"ש והוא יו"ט או ודאי מתוך מע"ש ולא תפסיד עונתה הוואי ואינה יכולה לחוף בליל טבילה ולא ציוס שלפני טבילה ע"כ וכזה דע"ג דלא הוצירו ולהרחיק חפיפה מטבילה אלא כשאין מפסיק בין יום דחפיפה ליום דטבילה אלא יום א' בלבד מ"מ מאחר שחלו טעמא בשלא יסתר פיסקא דלעיל הלכך כיון דלהווא פיסקא לעיל כל שהטבילה בליל יו"ט או שבת אפי' מפסיק בין יום דחפיפה ליום דטבילה צ' ימים שפיר דמי וכן פסק הרשב"א צת"ה וכו"כ הר"ן צפ"צ דשעווע ואע"ג דלא אמרו כן אלא על צ' יו"ט של ר"ה אין להלך ציינים לבין של גלויות דהא דצמ' הוצירו דר"ה לפי שהיו מקדשים ע"פ הראייה ולא משכחת לדידהו צ' יו"ט אלא דר"ה וכו"כ הרשב"א צפירוש בין צ' יו"ט של ר"ה או של גלויות וכן כתב ג"כ הטור וכזה עוד דע"ג דלדברי רבינו שכתב דלרש"י אין להרחיק כולי האי כו' ל"ל דסבר רש"י דלמסקנא דהלכתא חופפת והלכתא אינה חופפת וכו' ליחא פיסקא דפסיקא לעיל הלכתא כרב חסדא וכדמתרץ רב יימר וזה דוחק ומש"ה הטור עצמו סתם דבריו דלא כדברי אביו רבינו ז"ל ע"כ: ^א (ב) בגון שח"ד צ"י שבי"תה בשבת. וא"ת והיאך תוכל לטבול צשבת והא דפרק מפנין דף קכ"ט אדמי תם דמצינא שמן צשערה פרכין ומיפוק ליה

דברי חמודות

לציתה וכן נראה ממ"ש המרדכי בפרק צ' דשעווע רשב"ם היה מנריך ללכת לטבול אחר חשיכה ורבינו חס לא היה מנריך רק כשתשוב תהיה חשכה ע"כ וכו"כ הסמ"ג משמע דלרבינו חס לא קפדינן אלא כשתשוב תהיה חשכה אבל אם טובלת מצע"י לית לן צה כיון שאינה צאה לציתה עד שתחשך ליכא למיחש לסרך צתה וכדברי רשב"ם נראה מדברי מרדכי וסמ"ג שנירץ שלא תלא מציתה ללכת לצית הטבילה עד שתחשך שאם היא יוצאה סמוך לחשיכה רש"י שכתבנה לטבול כבר חשכה חיישינן שמה הצת חתשוב שמקרה היא זה שצית הטבילה חסוק אבל אפי' לא חשפיהו היה לה טבילה בתוך ציתה היתה טובלת בשעה זו אע"פ שהוא יום שחמור טבילה ציוס כשרה אבל מדברי הרא"ש נראה דלא קפיד רשב"ם אלא שלא טטבול עד שתחשך אבל צומן יציאה מציתה לא קפיד וכתב סמ"ג ומורי כתב שנקון להחמיר כדבינו שמואל ע"כ לשון רבינו:

קיצור פסקי הרא"ש

ד' אשה לא מתחין לחוף ראשה עד ליל טבילה אלא מתוך מצעוד יום. אע"פ שחפפה מצעוד יום. טוב שתחזור ותחוף סמוך לטבילה. אם ליל טבילה צמולאי שבת שאינה יכולה לחוף מצעוד יום חופפת בליל טבילה. אם חל יו"ט צמולאי שבת רוחצת וחופפת בערב שבת וזוהרת צשבת מליחן צשכיל לצנה ומלהתעסק בצדד שיכולה לצא לידי חלינה וקושרת שערויהי יפה שלא יתבללו ולמולאי שבת מחממה קיתון של מים להדיח צית הסתרים וצית הקמטים: פליק קיצור פסקי הרא"ש במסכת נדה

וסוגיא דגממרא לא משמע כפירושו דקא מיציעיא ליה (ד' סו:): נדה מהו שחחוף צלילה ותטבול צלילה. אלמא משמע דיותר טוב הוא לחוף ביום דמישי' שמה לא תתון כהוגן צלילה דמתוך שמהומה לציטה לא חייפא שפיר. (קמא) [ב] ומיהו גס לפירוש השאלמות נהגו מנהג יפה נשים שלנו שמתחילות לחוף מצעוד יום ועוסקות בחפיפה עד שחמשך ואז טובלות ועוד מחמירות על עזמן דאע"פ שחפפו נושאות עמהן מסרק וסורקות ציית הטצילה. ור"ת פירש דפיסקא דאפשר ולא אפשר לא בא להורות כלל על דין חפיפה אם הוא ביום אם צלילה אלא קאי אהא דקאמר אשה לא תחוף בערב שבת וכו'. ותמה על עזמך וכו' כלומר היאך תוכל לומר חופפת ביום בערב שבת ותטבול צלילה במוצאי שבת והא

מסוס סחיטה ואע"ג דרצה ורז יוסף דאמרי תרווייהו אין סחיטה בשער הא רב אשי דנתרחא הוא אומר אפי' תימא ים סחיטה בשער מציאה לה כצלי דרך שערה וז"ל דרב אשי לאו לאפלוגי אחא אלא אפי' תימא קאמר וראיחי צב"י שכתב וז"ל כתב הכלבו אני תמה היאך אשה יכולה לטבול צליל שבת וי"ט והיאך תנצל מחמטות שער ולכן אני אומר שראויה הטצילה לדחות עד מוצאי שבת וי"ט ע"כ ואע"פ שהן דברי הראב"ד בס' בעלי הנפש אין לדחות דברי כל הני ברואתא דשרו לטבול צי"ט וזבת ועוד הכי משמע בהדיא בר"פ צמה אשה יולאה דחששא דסחיטת שער אינה כלום שהרי פסק הרמב"ם בפ' ט' מה' שבת שאין סחיטה בשער וכתבתי טעמו בטור א"ח סי' ש"ל עכ"ל הבי"ו ושם כתב דטעמו דס"ל דרב אשי לאו לאפלוגי אחא אבל כתב עוד שם דהרמב"ם בפ"ב מה' שבת כתב מציאה לה כלי תלוי בשערה וטעמו משום דאע"ג דאין סחיטה בשיער איסורא מיהא איכא וכמ"ס המגיד בפ"ט וא"כ מוטב לעשות הולאה ע"י שינוי מצלי איסור אחר מלהוסיף עליו איסור סחיטה ע"כ וא"כ לכאורה אכתי תקשה דליסורא מיהא איכא בנסחיטת שער וא"כ למה תטבול וי"ל דלענין טבילה שלא לבטל העונה ופריה ורביה לא חשו חכמים לאיסור שלהם כלל: [ב]ומיהו גם פ"פירוש השאלאות נהגו בנהג יפה בוי'. דאף לפי השאלמות אינו אסור אלא לחוף מצעוד יום וללאת מן המרחץ קודם הלילה אבל כששהתה שם עד הלילה חפיפה אריכתא הוא כוי'. מוס':

רש"י ור"ש

מהו שחחוף בלילה. צלילי טבילה מי אמרינן מתוך שממרת לטבילה לא חייפא שפיר:

מצדני יום טוב

מי לא חיישינן והרי על כרחך נוגעות בתבשיל שאוכלת ואף אם תזהר מלגע בו כגון שתאכל בכף ואל תגע בתבשיל כלל כמו ששמעתי שיש מורין בן מ"מ כיון ידידים עסקניות הן א"א שלא תסית דעתה שעה אחת או רגע אחת ותגע ולאו אדעתה ועוד שיותר נכון היה להזהירן שיבדקו ידיהם וכל גופם בשעת טבילה ואם ימצאו בו דבר חוצץ יסירוהו ולא יהיו ידיהם אסורות בשבת מליתן תבשיל לבנה ומלאכול כדרךן דמה ענין עיון ובידיקה זו אכלל חפיפה דדוקא חפיפה שא"א לעשותה צי"ט החירו להרחיק ולעשותה מע"ש אבל עיון ובידיקה שאפשר לעשות צי"ט למה תסמוך על מה שדקדק בע"ש ולא תבדוק בשעת טבילה ואפי' להר"ר שמעיה (דלקמן בסמוך) שסבור שחפיפה הוא אף בגוף במקום שתמצא עליו דבר חוצץ יכולה היא לתופפו במים תמין וכיון שצריכה לבדוק ידיה וגופה בשעת טבילה למה לא תגע בתבשיל ובכל מה שמראה עד שעת בדיקה סמוך לטבילה ואדרבה יותר נראה שאין להנהיגה ליזהר בכך פן תבא לזלזל בבדיקה דסמוך לטבילה דעזרה לא תקן אלא חפיפה אבל עיון ובידיקה דאורייתא (כמ"ש גד"ח סעיף קנ"א) ולפיכך אין להקדימה לטבילה הרבה ואפי' היכא דלא אפשר וכל שכן דאפשר כגון זו שיכולה לבדוק ולעיין גופה סמוך לטבילה וכי"כ הר"ן אהא דקדימת אשה לחוף מע"ש או מעי"ט לכוולאו פירושי בחפיפה שהיא תקנת עזרה בלבד הוא דמקילין אבל לעיוני אי איכא מידי דסיין בגופה דהוא מדאורייתא לא מקילין ע"כ וכן דעת הרשב"א ועוד אפי' לסברי דעיון ובידיקה אינו מדאורייתא אלא בכלל תקנת עזרה וכדמשמע מתוך דברי הטור בריש הסי' ואיכא למימר דאין להפריד העיון והבידיקה

דברי חמודות

לעיל שהצ"י חולק על זה משום דהוא לא אפשר ולענין פיסקא דטצילה צומנה מזהו אכתוב לקמן בסעיף קנ"ב: (קמא) ומיהו גם פ"י השאלאות וכו'. והרשב"א פסק כשאלמות וז"ל חפיפה צריכה להיות לכתחילה סמוך לטבילה לפיכך לא תחוף אשה ביום ותטבול צלילה אלא חופפת צלילה וטובלת כדי שלא יתקשר שום דבר על שערה משעת חפיפה עד שעת טבילה וכן דעת הרמב"ם שכתב בפ"מ מה' מקואות אם אפשר לה לחוף צלילה ולטבול מיד חיפך לחפיפה הרי זה משובח ובשעת הדחק או מפני חולי חופפת אפילו בערב שבת וטובלת למ"ש וככתב הר"ן שגם הר"ק סובר כן שאינה חופפת אלא צליל טבילה ע"כ ואמסיס רמ"א בהנהומוי ובלבד שלא תמחר לציטה ותחוף כראוי ופשוט נמש לפיכך אם טבילה צליל מ"ש לשאלמות ודאי חופפת צלילה ולדברי רש"י מסיק ג"כ הטור סי' קצ"ט דדי לה בחפיפת ליל טבילה ודמ"מ מנהג יפה שתרחוף ותחוף יפה בערב שבת ומוצאי שבת תחוף מעט ותסרוק שערוטיה והקשה הבי"ו דמה טעם למנהג זה דהא לרש"י נמי לכתחלה תחוף צלילה אף בלא אונס אלא דטוב לה לחוף ביום משום דמהומה לציטה צלילה וכך פירשו החוס' אליבא דרש"י וגם נראה בן מדברי רבינו ז"ל ויחא ליה להב"י שאפשר דהטור אינו סובר כן אליבא דרש"י ושאלו החיר לחוף צלילה מטעם דמהומה לציטה אלא"כ היכא דלא אפשר ולכן מנהג יפה כוי': (קמא) תחוף בצי"ח וצ"א תרחיף בוי'. ומ"מ מנהג יפה הוא כוי' כדכתבתי בסעיף דלעיל בשם הטור: (קמא) בגזן שחא י"ב פ"היות במוצאי שבת בוי'. ואפילו חל שני י"ט צא' וז' וליל טבילה צליל שני די"ט וכמו שכתבתי על דברי החוס' בס' מ"י לעיל גבי אבל להרחיקה כולי האי מערב שבת למוצאי שבת כוי': (קמא) וגוהרות בשבת בוציתן תבשי"א פ"ניהב. כבר כתבתי במ"י שהוקשה לו להב"י בזה וראיתי לרמ"א שאעפ"כ העתיק לדברים אלו בהנהומוי והוסיף לבאר לבניה הקטנים אולי רצה לתקן בזה קושייתו של הבי"י במקל"ת דהא דקשיא ליה וכי אפשר לה ליזהר מנגיעת תבשיל מיושב בכך וגם מצי"ח דלכך לא נאסר לה אלא בהנחה הקטנים שעי' נתינתם לקטנים איכא חששא טפי שלא תתלכלך שכן דרכן של נשים שמתלכלכין ע"י כן וגם הוסיף לפרש אם הם דברים הנדבקים וכבר כתבתי בן בשם הטור לעיל סעיף קל"ד וז"ל סמ"ג וסה"ת אם הוא י"ט צב"ש או חל טבילה ליל ב' בשבת והרי ב' ימים טובים אירעו [צא' וצב'] בשבת שאינה יכולה לרחוף תחמין כלל ולא לסרוק כלל ראשה או תרחוף תחמין מע"ש ותחוף ותסרוק ותשמור ענמה בימים שצינחם בכל היכולת מכל טינוף ע"כ ואע"פ שהב"י דקדק מדכתבו בכל היכולת שמעיין דגם אינהו ס"ל דא"י ליזהר מליגע תבשיל ומינה דאין להזהיר על נגיעת תבשיל מ"מ לפי מה שצאר רמ"א דההורה הוא מליתן לבניה הקטנים ותבשיל המתדבק אין לדקדק עוד בדקדוקו של הבי"י בזה וככתב עוד רמ"א שכל זה אם אפשר לה ליזהר אבל אם א"א לה ליזהר כגון שאין לה מי שיעשה במקומה או שצריכה ליגע בהן בשעת אכילה אין לחוש ומ"מ תרחץ ידיה כל פעם שלא תבא לידי חליה ע"כ: (קמא) פ"הדיח בית הסתרים ובית הקבוצים. ולשון סמ"ג וסה"ת וצילל טבילה תנקר ותחלץ שיניה טבול מפני המאכל שאכלה בימים שצינחם שלא ישאר פירורין ולא צמר ולא עטם ע"כ וכבר כתבתי ג"כ במ"י בשם הבי"י דתעין ותבדוק כל גופה ושערותיה בשעת טבילה אע"פ שהוא כתב כן לפי שטמו דשלא להזהיר מליתן תבשיל לבנה עדיף טפי כדי שלא תשכח מלעיין ולבדוק בשעת טבילה מ"מ הדין דין אמת שצריכה עיון ובידיקה בשעת טבילה וכי"כ הר"ן שצריכה

סמל רבינו

צית הסתרים וצית הקמטים כז"ה (ק) [מ] (כז"ה) דמתירין להסם חמין צי"ט לרגליו אצל לא כל גופו. וגם קושרות שערוטיהם יפה [נ] שלא יתלכלכו. * רבינו משולם ז"ל החיר צעירו לחוף צערב שבת ולטבול ציום השבת. כי היו יראות לטבול צלילה. ושלח לו ר"ת [ם] דתרי קולי צהדי הדדי לא מקילינן. קולא דסרך צתה וקולא דהרחקת חפיפה מטצילה. ודין חפיפה כתב ה"ר שמעיה צסם רש"י דחפיפה הוי צכל הגוף. כדאמרין צפרק כל כתצי (דף קכ:׃) מי שהיה לו סם כתוב על צשרו הרי זה לא יחוף וגירסא זו ליחא הסם אלא לא ירחוף ולא יסוך. ועוד הביא ראייה מהביא דפרק שני דכתובות (דף יז:׃) משחא דחפיפותא קאמר מר. ואינה ראייה דמייירי צשמן צסכין לאדם שיש לו חטטין צגראשו. ועוד הביא ראייה מדאמרין (לעיל דף סח.) עצדי חסרת דודי חסרת טשטקי חסרת. ואי לחפיפת הראש גרידא מה צריך כולי האי. וגם זו אינה ראייה לפי רבינו חננאל שפירש דודי חסרת להסם חמין ולהטילם צמקוה אס יראה מן הצנינה. וטשטקי פירש רצ סעדיה סרקות גדולות [ע] וצערוך פירש והלא יש לך עצדים הרצה ויורות להסם חמין צלילה ולחוף. ורבינו חס ז"ל פירש דחפיפה

הגהות הב"ח א רבינו משולם ז"ל החיר. נ"ב תוס' ד"ה סרך בתה:

רש"י ור"ש

משחא דחפיפותא קאמר מר. וכי צעלי חפיפות הן לסוכן שמן: עבדי חסרת. להציא מים ולחמם: דודי. קדרות להסם צהם חמין: טשטקי. פלדוטט"ל ליצב עליהן: גזיר חופף ומפספס. חופף. כמו חופף עליו כל היום לשון מגרר וצלעו פרי"ר מפספס שםפריד שערותיו זו מזו אצל לא צמסרק: בשרו במים. משמע שיגע צשרו צמים: וחפיפה במסרק. להרחקה דמלמחא:

מצדני יום טוב

מהחפיפה מ"מ הוא דצר שא"ל לעמוד צו שלא ליגע צתצטיל ולא שום דצר חוץן הלכך שלא להזהירה ליזהר צכך עדיף טפי אלא מזהירין אותה צבשעת טצילה צתדוק כל גופה ושערותיה שלא יהא עליה דצר חוץן וגם מלמדין אותה לקשור שערותיה וכו' וכן הרשב"א והר"ן לא הזכירו וזהירות מליחן תצטיל לצנה כלל עד כאן דבריו ועי' מה שאכתוב קצת יישוב צזה צספר דברי חמודות צס"ד: [מ] בב"ח דמתירין בו. ועי' צפ"צ דצינה ס"ס ט"ו: [נ] שצ"א יתצבצבו. כלומר קושרים שערותיהם צע"ש כדי שלא יתלכלכו קודם טצילה כ"כ הבי' ומ"מ צסוף דבריו שכתצתי לעיל דדחה שלא להזהיר מליחן תצטיל לצנה לפי שע"י כן וזהירה ולא תשכח מלעיין ולצדוק עצמה סמוך לטצילה ומסיק נמי דקשירות שערה לא מהאי טעמא שלא יתלכלכו הוא דהא צריכה לעיין ולצדוק סמוך לטצילה ואם תמנא כללון חסירנו אלא טעמא כדי שלא יסתצבו זה צזה

דברי חמודות

עיין צשעת טצילה וז"ל הרשב"א שלא דחו זמנה של טצילה מפני חפיפה שמהא סמוך לטצילה כיון שא"ל וצלצד שמהא מעיינת ויודקת היטב צשעת טצילה כל גופה ושערות ראשה שלא יהא דצר חוץן והא אפילו היכא דעיינה קודם טצילה ונתנה תצטיל לצנה וטצלה לא עלתה לה טצילה כ"ש זו שיש כמה עונות צין חפיפתה לטצילתה ונשתעסקה צכמה מיני תצטיל ומיני חצינה שלא עלתה לה טצילה אא"כ עיינה צשעת טצילה ממש ע"כ ועיין עוד מדיני היחר לטבול צמוצאי שבת או צליל שבת לעיל סעיף קמד: (ק) בב"ח דמתירין צ"החם חמין ביו"ט בו. ואפילו אס יש לה חמין שהוחמו צערב יי"ט לא תוכל לרחוך צה כל גופה כדמסיק רבינו צפרק כירה סי' ו' וכתב הבי' וז"ל נראה דה"ה לחל טצילתה צליל שבת שמוחר להדיח קמטיה וצית חסריה צחמין מהשע"ש משמע דלאו דהא צפרק כירה חסרי' דלרחוך פניו ידיו ורגליו צחמין מותר שהוחמו מע"ש משמע דלאו דוקא אצרים אלו דה"ה לאצרים אחרים ולא נקט הרא"ש הכא יי"ט לאפוקי שלא ירחץ צשבת צית הסתרים אלא לאשמועינן דצי"ט עצמו מותר להסם מים לכך ומיהו צטא"ח סי' (שכ"ו) כתב דמדצרי רש"י משמע קצת דדוקא פניו ידיו ורגליו החירו אצל לא שאר אצרים ע"כ ומיהו סם מסיק צעצמו דמדצרי רבינו דהכא מוכח דאין צין פניו ידיו ורגליו לשאר אצרים כלום מדשרי הדחת קמטים וצית הסתרים צחמין שהוחמו ציו"ט אע"פ שלא שמענו לצ"ה דשרו אלא לרגליו וכי היכי דסצינא ליה דאין חילוק לענין חמין שהוחמו צי"ט הה"נ דאין חלוק לענין חמין שהוחמו צע"ש דאין זה מדצרים צצין יי"ט לשבת וגם מייצב סם ללשון רש"י שאפשר לפרשו ג"כ צענין זה דס"ל שאין חילוק צין פניו ידיו ורגליו לשאר אצרים שאינו רוחץ כל גופו וכך פסק שם רמ"א: (קנא) מדאורזייטא צעיוני בו. וכתב הר"ן צפ"צ דשצעות גבי הא דאמר רבא אשה לא תחוף צנתר דמדאמרין הכי משמע דצעי עיונא צכולי גופא דלגצי חצינה מקום שיער ושאר הגוף שוים הם אלא דאחי עזרא ותקון דלא לסגי צמקום שיער עיוני משום דשכיחי צה קטרי והנריך חפיפה ע"כ וכן כתב הטור ללשון הרמב"ן דין תורה שמהא הטובלת מעיינת צעצמה סמוך לטצילתה ויודקת כל גופה שמה יש צה דצר החוץן טצילה ועזרא וצית דינו תקנו שמהא חופפת צכל מקום

הלכות מקואות

לא שייכא אלא צראש וצמקום השער. ולא הוזכרה חפיפה צכל מקום צש"ס אלא צמקום שער כדאמרין [פ] לעיל לא תחוף אלא צחמין אצל צקרירי לא משום דמשיר מויל. לא תחוף צנתר משום דמקטף. וצפרק שני דשבת (דף לא.) גצי הלל שהיה חופף ראשו וכן גזיר (דף מצ.) גזיר חופף ומפספס אצל לא סורק. וכן גצי עיקר תקנת חפיפה דתיקון עזרא צפרק מרובה (דף פצ.) פריך מדאורייתא היא דכתצי ורחץ את צשרו צמים שלא יהא דצר חוץן וכו' ומשני (קנא) מדאורייתא לעיוני דלמא מיקטרי (ונחיר) ועזרא תיקן חפיפה. ולישנא דמיקטרי (ונחיר) לא שייך אלא צשער אצל שאר הגוף לא צעי הדחה כלל. מדקאמר (לעיל סי' כה) שמהא אשה מדיחה קמטיה צמים מכלל דשאר הגוף לא צעי הדחה. דאי קמטיה לרבותא קאמר דאע"ג דאין צריכין ציאת מים צריך הדחה וה"ה שאר הגוף א"כ הל"ל אפי' קמטיה [צ] ונהגו צנות ישראל לחוף כל גופן ומנהג כשר הוא: (קנב) (קנב)

סליקא ליה פפר רבינו אשר ממוסכת נדה

הגהות הב"ח א רבינו משולם ז"ל החיר. נ"ב תוס' ד"ה סרך בתה:

רש"י ור"ש

משחא דחפיפותא קאמר מר. וכי צעלי חפיפות הן לסוכן שמן: עבדי חסרת. להציא מים ולחמם: דודי. קדרות להסם צהם חמין: טשטקי. פלדוטט"ל ליצב עליהן: גזיר חופף ומפספס. חופף. כמו חופף עליו כל היום לשון מגרר וצלעו פרי"ר מפספס שםפריד שערותיו זו מזו אצל לא צמסרק: בשרו במים. משמע שיגע צשרו צמים: וחפיפה במסרק. להרחקה דמלמחא:

מצדני יום טוב

מה"ה צריכה לקשור אותם ע"כ. וצטור כתוב שלא יתצלצלו והצ"י לא הרגיש צזה: [ם] דתרי קולי בהדי הדדי צ"א מקיצינן. ולי' החוס' לא אשכחן דשרי הגמרא וכן הוא צמרדכי והנהו תרי קולא דעצדינן צעירוב כדאיחא צפרק מי שהוציאוהו דף מ"ו לא דמי להכא דהתם לא צענין אחד הם צהדי הדדי דהך צאדם והך צכלים: [ע] ובצרוך פי' והצ"א בו' וצ"הוף. וכלומר וזה משמע כפירוש הר"ר שמעיה צסם רש"י: [פ] צעיצ'. סי' כ"ד ז': [צ] ונהגו צנות ישראל בו' והחוס' דפרק מרובה כתבו מהביא דדודי חסרת דכך נהגו אף צימיהם וגם הר"ן כתב כן ועוד הביא ראייה מדאם סמוך לחפיפה טצלה א"צ לחוף ואי לאו דנהו לשטוף כל גופה מאי הוה אי חפפה שערה צלצד בו':

הדרן עץ הַלְבוֹת מִקְוֹאוֹת וּפְסִיקָא לָהּ מִסַּכַּת נִדָּה

הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
תלמוד בבלי <עוז והדר> - מ נדה תלמוד בבלי עמוד מס : 267 הודפס ע"י אוצר החכמה

החפיפה בביתה וגם לחזור ולרחוץ קצת בבית הטבילה בלילה. אבל לכתחלה יותר טוב כדכתבתי.

סימן פא

במקוה שמניחין ליכנס לשם רק סמוך לצאת הכוכבים איך עדיף לעשות החפיפה

סימן פב

באשה שצריכה ליסע להמקוה בטעקסי לעיר אחרת אם יכולה ליסע לבדה

ובדבר אשה שצריכה ליסע בטעקסי להמקוה שבעיר אחרת סמוכה, ודאי טוב אם נוהג הטעקסי הוא איש, שהבעל יסע עמה שהרי הוא סמוך לערב שיש חשש יחוד אף בדרך קרובה ועוברים שם הרבה מאשינעס, משום שקשה אז לראות מה שנעשה בהטעקסי שהיא נוסעת, שמסתבר שאף במקום שאין לחוש שמא יבא לידי ביאה ממש, אם יש לחוש שמא יבא לשארי התקרבות כחבוק ונשוק וכדומה נמי יש לאסור יחוד, ועל זה יש לחוש שאף בעת שעסוק במלאכתו להנהיג את המאשין יעברו על מיני קירוב, ולכן צריך הבעל ליסע אתה אף כשהנוהג הוא ישראל וכ"ש אם הוא נכרי. ואם א"א לבעלה ליסע אתה כגון שיש תינוק בבית ואין מי שיהיה עמו וכדומה, אין לאסור לה ליסע בטעקסי כיון דהוא עסוק במלאכתו וגם יש לו חזקת לא מרע אומנתו דבשביל פרנסתו אף שהוא נכרי יירא מלעשות שום דבר להנשים הנוסעות עמו (עיין כתובות דף כ"ו במתני'). וכיון שאיסור יחוד ממש ליכא שנוסע בדרך שעוברים רבים יכולה לסמוך ע"ז בשעה"ד ולא לבטל טבילתה.

סימן פג

אם מותר בעת נדתה לילך יחד לטיול או לבקר אצל חברים. ואם מותרת להתחזק נר הברלה. ואם מותרת לשתות מכוס של קידוש ששתה בעלה

ובדבר ללכת יחד לבקר אצל חברים או לטיול, איני רואה בזה שיהיה איסור דמה שהוזכר ברמ"א סימן קצ"ה סעיף ה' הוא רק שאסור לילך בעגלה אחת ובספינה אחת אם הוצרך רק לטיול, והאיסור הוא מצד הישיבה ביחד שכיון שהוא לטיול שאינן טרודין בשום דבר יש לחוש יותר שיתקרבו זה לזה

ובדבר החפיפה כיון שפותחין את בית הטבילה סמוך טובא לצאת הכוכבים ולא תוכל האשה לעשות כמנהג הכשר שאיתא בש"ע סימן קצ"ט סעיף ג' לצאת ידי שתי השיטות דפרש"י והשאלתות, שהשאלה היא איך עדיף אם לעשות החפיפה בבית ביום ולילך לשם כדי לטבול בתחלת הלילה והוא כפרש"י בנדה דף ס"ח דיותר טוב להרחיק החפיפה קצת מלעשות החפיפה בלילה שיש לחוש שמהומה לביתה ולא תחוף שפיר, או לעשות החפיפה בלילה בבית הטבילה כדי שתהיה סמוך ממש לטבילתה כהשאלתות בתוס' שם. הנה הש"ך כתב בשם מהרש"ל בסוף סק"ו שאם תקבע זמן הראוי לחפיפה טובה שלכן אין לה מה למחר שהרי לא תטבול קודם הזמן אף אם תחשוב שכבר חפפה היטב, שרי אף לרש"י וכן תקנו במקומו לחוף בלילה והעסוק דוקא שעה אחת שלא תהא מהומה לביתה ושרי אפילו לרש"י, והצורך שתיקנו כן כתב בשביל שלא ירגישו בטבילותיהן כשיצרכו אותן לילך ביום לבית הטבילה עיי"ש, ותקנה זו הרי ג"כ טובה כמנהג הכשר שבש"ע שג"כ יוצא גם שיטת רש"י. וא"כ טוב יותר לעשות כעצה זו שתבא לבית הטבילה כשיפתחו אותה ותקבע שלא תטבול קודם לשעה משעת כניסתה לשם אף אם יהיה נדמה לה ולהאשה המשגחת שחפפה היטב, ואף שאין במקוה זו תקנה קבועה לכל הנשים מסתבר שג"כ תצא ידי שיטת רש"י, ולא שייך בזה לא פלוג כיון דאף לרש"י אין בזה איסור לתוס' ולהב"י ולהש"ך, אלא שיותר טוב לחפוף ביום, ורק להב"ח איכא שמא דאיסורא אחר שאיפסיק הלכתא, וסברתו דחוקה והוא דעת יחיד, וגם להב"ח לא מצינו שעשו תקנה קבועה לומר לא פלוג כיון שלא הוי דין זה אלא אלכתחלה. ולכן טוב יותר לעשות כעצת מהרש"ל אף שאין שם בהמקוה תקנה זו לכל הנשים, ואם יודעת שאינה צריכה שעה שלימה באשר שרגילה לרחוץ בכל יום ואין לה שערות ארוכות, תקבע עכ"פ זמן הידוע לה שתוכל לעשות חפיפה טובה במתינות בלא מהירות, שקודם הזמן שתקבע לא תטבול בשום אופן ותצא בזה ידי שתי השיטות רש"י ושאלתות כעצת מהרש"ל. ואם אי אפשר לפניה להיות בבית הטבילה זמן גדול כשהיית מעשה החפיפה הוא כשעה"ד ותעשה אז

קצט א' ע"פ י"מ וכו'. נפרק מניקוט (דף ס"ו): אמר רבא לעולם ילמד אדם צחוק ביום שמהא אשה מדיחה צח קמטיה צח (פירש רש"י קמטיה צח השחי וצח הסמרים שלה) מימידי צח הקמטים וצח הסמרים אינן לריבין לציאת מים נהי דציאת מים לא צעין מקום הראוי לציאת מים צעין כדרי זירא [דא"ר זירא] כל הראוי לציאת מים צח מעכב צו וכו'.

וש להקשות דפ"ט דמקואות (מ"א מ"ג) חנן ואלו מולצין וקא חשיב צח הסמרים שצאשה ואלו אינן מולצין וקא חשיב צח הסמרים שצאש והשתא איכא לאוקמי הא דתני צח הסמרים אינן לריבין לציאת מים צאש קאמר ולא קשיא. ונראה דדוקא צח הערוה מחלקין צח אשה לאיש וצאשה נאזא דוקא דמקפדת שלא תתגלה על צעלה וכמו שפירשו לשם הר"ש ג' והרמב"ם אצל צח הסמרים דשאר הגוף צעל צח איש ואשה שוין והשתא קא מוסיפין אדרבא מצח הקמטים אצח הסמרים ורש"י ז"ל הוה קשיא ליה אמאי קאמר רבא דצח קמטיה

צריכה להדיח צח ולא נקט נמי צח סמריה ולכן פירש דצחל צח קמטיה הוה נמי צח השחי וצח הסמרים שלה אצל פשיטא דאין משמעות צח קמטיה יוצא מידי פשוטו דאיידי צמטים דכריסה ותחת החזה ושאר הגוף כשהיא צעלת צח ומשום הכי קא מוסיב מצח קמטיה אצח סמריה. וזהו שכתב רבינו שמהא אשה מדיחה צח קמטיה וכל צח סמריה דצח קמטיה פירוש קמטיה שצוף מחוץ שהיא צעלת צח ומ"ש וכל צח סמריה כולל צח השחי ותחת הדדין וצח הערוה והחוטם והאזנים וצח שנייה וצח אצבעות רגליה וכו' צח צח וצח יוסף כתב דלשון רבינו אינו מדוקדק דנקט קמטיה וצח סמריה וכו' עכ"ל והרי מוצא לנאי דפירשתי דלשון מדוקדק: **ובתב מהרי"ק** צאשה קנ"ט דמדלל נקט שמהא אשה מדחת קמטיה צח נראה דצח דקא קאמר ולא צאש משקין ולפענ"ד נראה פשוט דלגופיה אינטרין של נצח דצקיות צגד פשתן להסיר הללון והזיעה נמי יאזא ידי חוצתה כמו צדחה לכך נקט צח לאורוי דלא סגי צקיות אלא צדחה צח אצל לא צא להוציא שאר משקין ומ"מ לא מלאי לצי להקל כנגד הרצ צמקום איסור כרת:

א' ע"פ י"מ וכו' ביתו שמהא אשה מדיחה קמטיה וכו' בית סמריה במים. נפרק מניקוט (סו): אמר רבא לעולם ילמד אדם צחוק ביום שמהא אשה מדיחה צח קמטיה צח השחי וצח הסמרים שלה ע"כ ולשון רבינו אינו מדוקדק דנקט קמטיה וצח סמריה שמהא מלשון שהם שני דברים וליחא אלא צח הסמרים הוה פירושא דקמטיה ודפירש רש"י (א): **ובתב מהרי"ק** קולון צאשה ב' קנ"ט דנראה דצח דקא קאמר מדלל שמהא אשה מדחת קמטיה צח אלא נראה דין ושאר משקין צהשאר (לכלוכימו) [למלוחימו] צחוק הקמט יאזא שם כחם היין או המשקה ההוא ומשום הכי נקט צח (ב):

דרכי משה

ובאזנים עכ"ל ובהגהה שם ד* כתב רבי עובדיה בצפנת פענח בשם ראב"ן (ס"י שכו) אשה שטבלה ולא הטילה מי רגליה לא עלתה לה טבילה וראיה מזה שנעקרו מי רגליה וכו' וכתבתי לו ואני תמה בעיני אם יצא זה מפי הגאונים מעולם דבעיא היא משום מעיינות הזה [ולענין טהרות אבל אינה נאסרת משום זה לבעלה ואי משום שצריכה לעצור עצמה ולא יהיה אותו מקום ראוי לביאת מים אין ראיה מקמצה שפתייה עכ"ל הגהה כך מצאתי בהגהה אך נראה דמוטעת וכך יש להיות הגירסא א"כ אין ראיה מזה שנעקרו מי רגליה אלא מקמצה שפתייה ו:]

פרישה

קצט (ה) ע"פ י"מ וכו' ביתו שמהא חופפת וכו'. לשון רבינו שכתב לעולם ילמד וכו' נמשך ג"כ למטה אמה שכתב ושמהא חופפת וכו' שכן משמעות לשון "שמהא" ותרי מימרות הן צמקום איסור אחר רבא לעולם ילמד אדם צחוק ביום שמהא אשה מדיחה צח קמטיה

חדושי הגהות

[כ] ונא:

הגהות והערות

סוף סימן קצח וכן מבואר ברמ"א שם סעיף מ"ג ולהלן ליתא שם חיבת "ובאזנים" (וכן ברמ"א ובב"ח שם ליתא, ועיין חכמת אדם כלל קכא ס"א): **ד*** כתב רבי עובדיה שראה בצפנת פענח מהראב"ן, כן צ"ל, כי ספר ראב"ן היה נקרא בפי קדמונים "צפנת פענח" (אכן שלמה על ראב"ן ס"י שכו אות ה). מקור הגהת שערי דורא זו הוא בשו"ת מהר"ח אור דורע ס"י קיז, ושם איתא "כתב לי ר' עובדיה שראה בצפנת פענח בשם ראב"ן": [ה] עיין נדה דף נה ע"ב תשעה משקין הן וכו' אבל זכור וקור ומימי רגלי מוטמאין טומאה חמורה: [ו] וכן הוא במהר"ח אור דורע עיין זה, וגם לפנינו בהגהות שערי דורא כן הוא אלא בשנינו אחד דהיינו "ולא מקמצה וכו'" במקום "אלא מקמצה וכו'":

וב"ש ושתהא חופפת שער ראשה וכו'. נסוף פרק מרוצה (צ"ק פג) ב ושתהא חופפת שער ראשה וכו'. צרימא סוף פרק מרוצה עורא תניא דחד מעשר תקנות שמיקן עורא שמהא אשה חופפת וטובלת ומקשה מיקן שמהא אשה חופפת וטובלת: וב"ש רבינו שתהא חופפת עלה דאורייתא הוא דמניא ורחץ את בשרו במים (ויקרא יד ט) ז' שלא יהא שער ראשה וכו'. כחז כן לפי שבה הכל מודים ואח"כ כחז דרבינו שמעיה דבר חוץ בין בשרו למים את בשרו את הטפל לבשרו ומאי ניהו שער ומשני נשם רש"י פירש דכלל תקנה זו הוי נמי שמהא חופפת במים כל גופה יפה כי אמרין דאורייתא לעיוני דילמא מיקטר ז' א"י מאוס מידי משום חליצה ואמא איהו מיקן חפיפה ופירש רש"י מיקן חפיפה במסרק להרחקה דמילמא: וב"ש שה"ר שמעיה פירש בשם רש"י חן שצריכה לעיון כל גופה יפה ולחוף אותו במים וכו' ורבינו תם פירש שאינה צריכה וכו'. המוספות (סו: ד"ה אס) והר"ס (הל' מקואות פ' לו) בפרק מניקות כתבו שה"ר שמעיה מפרש דהא דמיקן עורא שמהא אשה חופפת אכל הגוף קאי דכלל הגוף שייך חפיפה והציא ראיות לדבריו ומשמע ודאי דה"ר שמעיה מנריך חפיפה בראש כדמשמע לישנא דגמרא דמיירי בשער ט' וכדפירש רש"י שם ועוד דאין טעם להחמיר בגוף יותר מבשער דליצא צאנרעא וכו' י' דשער עשוי להיות בו דבר חוץ יותר מבגוף שהרי הוא עשוי להסתכן ולהתקשר וגם זוהמא וזיעה מצויים בו יותר אלא שרצה ז"ל להוסיף דכלל הגוף נמי צרי חפיפה דמשמע ליה דלישנא דחפיפה שייך בין במקום שער בין שלא במקום שער ולא הייתי צריך לכתוב כן אלא להוציא ממה שיראה קצת מדברי רבינו כלן וגם בסמוך אצל דברי הרמב"ן דכשמוכרים כל גופה צענין זה אין הראש צמחמט ואין הדבר כן אלא כמו שכתבתי ואכתוב עוד שם בסייעמא דשמאי. והמוספות והר"ס דמו ראיותיו וכתבו שרבינו תם פירש דחפיפה לא שייכא אלא בראש והציא ראיות לדבריו וכתב הר"ס שאלה מראיותיו מדקאמר רבא שמהא אשה מדיחה קמטיה במים מכלל דשאר הגוף לא צרי דחה דאי קמטיה לרבותא קאמר דאף על פי דאין צריך צילת מים משום דצית הסתרים ניהו אפילו הכי צריך הדחה והוא הדין לשאר הגוף אס כן הוה ליה למימר אפילו קמטיה. ונראה מדברי המוספות והר"ס שדברי רבינו תם נראים צענייהם וכן הוא דעת הרמב"ם שכתב בפרק ב' מהלכות מקואות (הט"ו) תקנת עורא היא שמהא אשה חופפת את שער ואת"כ חטבול וגם המוספות כתבו נסוף דצריכהם כלשון הוה הילכך אין לנו ראייה שתנריך חפיפה בגוף אלא לעיוני צעלמא כמו בראש מדאורייתא ואע"פ שאנו מדמין אין לעשות מעשה יא' אלא צריך לחוף כל הגוף וכן מנהג כל הנשים לרחוץ כל הגוף עכשיו עכ"ל וגם המרדכי כתב בפרק ב' דשבעות (פ' תשעה) אחר דברי רבינו תם וה"ר שמעיה מ"מ נכון להחמיר לעשות חפיפה בכל הגוף ולסרוק שער במסרק פן נתקשרו השערות עכ"ל וכו' סמ"ג (לאין קיא דף לה ע"ד). והר"ס כתב נסוף נדה אחר מחלוקת רבינו תם וה"ר שמעיה נהגו צנות ישראל לרחוץ כל גופן ומנהג כשר הוא ע"כ: ודבר"ן כתב בפרק ב' דשבעות (ו. ד"ה מסריך) גבי הא דאמר רבא אשה לא תחוף אלא צמחין יב' פירש רש"י הך חפיפה חפיפת שער כלומר שער ראשה ושאר מקומות שבגוף כצית השחי והכי מוכחא דחפיפה בשער היא דמנן (נייר מב) נייר חופף ומפספס אצל לא סורק והכי נמי מוכח בפרק מרוצה (צ"ק פג) דאמרין הסם דעורא מיקן שמהא אשה חופפת וטובלת ואקשינן הא דאורייתא היא דכתיב (ויקרא טו טז) את כל בשרו יג' זה הטפל לבשרו ומאי ניהו שער מדפריך הכי אלמא חפיפה בשער היא ופרקינן יד' הסם צעיוני צעלמא כגי דילמא מיקטר וכו' אמא איהו ומיקן חפיפה ומדאמרין הכי משמע דציעא עיוני צכולי גופא דלגבי חליצה מקום שער ושאר הגוף שוים הם אלא דאמא עורא ומיקן דלא ליסגי במקום שער עיוני משום דשכיחי צה קיטרי והנריך חפיפה ומשום חפיפה מדברצנן צעלמא היא מקילינן צה כדאמרין לקמן (נדה סו: פסא) האשה חופפת צערב צנת וטובלת צנוציא צנת ואפילו למוציא יוס טוב שאלה השבת אצל צעיוני דמדאורייתא הוא לא מקילינן וראיה לדבר מדאמרין בסמוך (סו: פסא) נתנה תבשיל לצנה וטבילה לא עלמה לה טבילה וצודאי אי אפשר שלא נתנה תבשיל וכיוצא בו מערב צנת עד מוצאי יוס טוב שאחר השבת והאף עלמה לה טבילה אלא ודאי כי מקילינן בחפיפה דוקא בשחורה ועיינה בשעת טבילה הילכך במקום שער צעיא חפיפה ומקילינן צה כדכתיבנא וצכולי גופא צעיא עיוני סמוך לטבילה, ודאמרין לקמן (סו: פסא) טבילה ועלמה ונמנא עליה דבר חוץ אס סמוך לחפיפה טבילה אינה צריכה לחוף ולטבול ועליה כל גופה [א] משמע לאו למימרא דחפיפה צכוליה גופא אלא משום דמסתמא עיינה צענמה בשעת חפיפה וכי תימא אי צעיא עיוני סמוך לטבילה אפילו לא חפפה סמוך לטבילה אמאי [ב] צריכה לחוף ולטבול והרי עיינה בכל גופה סמוך לטבילה איכא למימר שמה לא עיינה יפה יפה אצל חפיפה ליכא למיחש להכי והך עיוני דמדאורייתא משמע דכלל מים הוא דלא אשכחן אלא גבי חפיפה, ומיהו הני נשי

פרישה

צמים ונסוף פרק מרוצה אמרין דחד מעשר תקנות עורא שמהא אשה חופפת וטובלת ופירש רש"י חפיפה במסרק. ומה שכתב רבינו חופפת שער ראשה נראה דכתב כן לפי האמת למאי דמסיק דרבינו תם סתם פירוש רבי שמעיה דאילו לפירוש רבי שמעיה חפיפה הנזכרת נסוף פרק מרוצה איירי בכל הגוף וק"ל והכי הצעת דברי רבינו דקאמר שרץ"ן ג"כ ללמד שמהא חופפת שער ראשה שהרי עורא מיקן חפיפה ואף שרבי שמעיה פירש דהיינו בכל הגוף רבינו תם סתם דבריו ופירש דמיירי דוקא בשער ראשה ומסיק בשם הר"ס דנהגו צנות ישראל לרחוץ ולחוף כל גופן: (ב) מדיחה קמטיה ובית פתריה. דע שרש"י פירש קמטיה צית השחי וצית הסתרים וכתב צ"י דלשון רבינו אינו מדויק דנקט קמטיה וצית סתריה דמשמע שהן צ' דברים ולימא אלא צית הסתרים הוי פירוש דקמטיה וכדפירש רש"י וזה

דרישה

קצט [א] מדיחה קמטיה במים. כתב מהרי"ק והביאו בית יוסף ריש סימן זה דנראה דמים דוקא קאמר מדלא נקט בגמרא שתהא אשה מרחת סתם ולמה ליה למינקט במים אלא נראה דין ושאר משקין בהשאר (לכלוכתיה) [לחלוותיה] בתוך הקמט ישאר שם כחם היין או המשקה ההוא ומשום הכי נקט במים ועיין מה שכתב מהרי"ק עוד והביאו ב"י בסימן זה (צב. ד"ה ומ"ש ולא בכל) דנדה שהזהרה על פי הרופאים שלא לרחוץ ראשה במים שמתורת לחוף ביין דלא קאמרי רבנן כללא לא תחוף אלא במים:

חדושי הגהות

קצט [א] משמע לאו למימרא [נפיש ממון ע"פ דפו"ר]: [ב] צריכה לחזור ולחוף:

הגהות והערות

[ז] וכן הוא בסוכה דף ו ע"א אמנם בפסחים דף קט ע"א דרשין מ"ורחץ במים את כל בשרו" (ויקרא טו טז): [ז] פ"י דילמא נקשר. תרגום ותקשור — וקטרת (בראשית לח כח): [ח] עיין ספר הפרדס סי' רעג וספר האורה חלק ב' הלכות נדה ומחזור ויטרי: [ט] עיין להלן דברי הר"ן, ועיין בגדה דף סז ע"ב לא תחוף לא בנתר וכו' פירש רש"י לא תחוף שעה, וכן להלן בגמרא אשה לא תחוף אלא בחמין אבל לא בצונן, צונן מאי טעמא לא משום דקריירי ומשור מוויא, פירש רש"י משור מוויא מקשין את השערות ואין לכלוכן עובר ע"כ. ומוכח דיש דין חפיפה להעביר הכלוך מהשער: [י] עיין יומא דף מז ע"א ובי"ק דף מב ע"א, יציבא בארעא וגזירא בשמי שמיא פ"י לשון משל הוא האזרח למטה והגר למעלה (בתמיה). ערוך. ור"ל איך יכול השער להיות קיל מהגוף לענין זה: [יא] ע"ל פ' לשון הגמרא גיטין דף יט ע"א ודף לו ע"א עיי"ש: [יב] יש גורסין ברין "פירש ר"ת": [יג] כן הוא בעירובין דף ד ע"ב אולם בבב"ק דף פב ע"א וסוכה דף ו ע"א איתא ורחץ את בשרו (ויקרא יד ט) וכמוכא לעיל בבב"י, ובפסחים דף קט ע"א דרשין מ"א את כל בשרו" מים שכל גופו עולה בהם עיי"ש: [יד] דאורייתא בעיוני וכו'. כן הוא בגמרא (וכן לעיל בבב"י):

ג' לשון הרמב"ן דין תורה וכו' יראה מדבריו שיותר מחמיר בעיון הגוף מבעיון הראש מפני שזה דין תורה וזה אינו אלא תקנת עזרא. אינה להקשות דלא היה דבר קאמר דמחמיר יותר בעיון הגוף ונראה דהכי פירושו דכיון דהרמב"ן דקדק לומר שזה דין תורה וזה מקנה עזרא אלא דלא דעת להורות דכיון

דהחפיפה אינה אלא דרצון מתקנת עזרא אם כן אם לא חפפה כראוי או לא חפפה כלל אם עיינה בעצמה כל גופה בעיונה בעלמא בלא רחיצה כדן תורה בין במקום שער בין שלא במקום שער, וכדלדרישין מורחץ את גופו למים את גופו דבר חוץ בין גופו למים את גופו את הטפל לגופו ומאז ניהו שער כדליתא סוף מרובה דלורייא לא עיוני דליתא מיקטר א"נ מאים מידי משום חליה, השתא כיון דעיינה כל גופה כדן תורה עלתה לה טבילה ואינה צריכה לחזור ולטבול, אלא אם לא עיינה כל גופה אע"פ שחפפה וסרקה את ראשה

והתירה שערותיה יפה ועיינה בשערות ראשה שאין שם חליה ושם קשירה אפילו הכי לא עלתה לה טבילה כיון שלא עיינה בכל גופה כי אם בעיון הראש בלבד, וקורא עיון הראש מה שמיחד להראש כתקנת עזרא דהיינו החפיפה והפספוס והסריקה שכל זה קרוי עיון הראש ועיון הגוף הוא מה שמיחד לעיון בכל הגוף אם יש דבר חוץ בין במקום שער בין שלא במקום שער כדן תורה, ולפי דעת רבינו כנראה לו מדברי הרמב"ן ז"ל דחולק הוא אמה שכתב רבינו בסוף סימן זה (א:): על שם הרש"א דאם לא חפפה כלל אפילו עיינה כל גופה לא עלתה לה טבילה ועיי"ש. ודברי רבינו בזה פשוטים ואין קושיא בדברים אלו אלא הדין יוסף הצין דרבינו ראונו לומר עיון הגוף בלא עיון הראש והמכרע על דבריו ושאריו ליה מאריה ועיון צמה שכתבתי בסוף סימן זה (סי"ד) אלא מה שכתב בשם הרש"א:

שמעיה בשם רש"י שצריכה לעיין כל גופה יפה ולחוף אותו במים ולשוטפו דחפיפה שייכא בכל הגוף (ד) ורבינו תם פירש שאינה צריכה דלא שייך חפיפה אלא בשער שבראש. וכתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל ונהגו בנות ישראל לרחוץ ולחוף כל גופן במים יין ומנהג כשר הוא עד כאן. לשון הרמב"ן דין תורה שתהא הטובלת מעיינת בעצמה סמוך לטבילה ובדקת כל גופה שמא יש בה דבר שחוצץ בטבילה ועזרא ובית דינו תיקנו שתהא חופפת בכל מקום שער שבה במים חמין וסורקת אותן או מפספסת אותן בידיה יפה יפה כדי שתתיר שערותיה אם יש בהן קשר עד כאן. (ה) יראה מדבריו שיותר מחמיר

שלא יהא עליו שום דבר מלאות או נימא קשורה במקום שער שבה, עזרא וצ"ח דינו תיקנו שיהא האשה חופפת כל מקום שער שבה וסורקת במסרק או מפספסת בידיה היטב כדי שלא יהא שערותיה קשורים זה בזה, כבר נהגו בנות ישראל לחוף כל גופן ולשוטפו במים חמין בשעת חפיפה ומנהג יפה הוא להן וכן ראינו להנהיגן כדי שיהא להן שמירה יפה לכל גופן. וכתב עוד חפיה זו צריכה לכתולה להיות סמוך לטבילה נזמנה לה טבילה בשבת וחלו שני ימים טובים לפני השבת הרי זו חופפת צריעה בשבת וטובלת בשבת שלא דמו זמנה של טבילה מפני חפיפה שיהא סמוך לטבילה כיון שאי אפשר ובלבד שיהא מעיינת ובודקת בשעת טבילה כל גופה ושערות ראשה שלא יהא דבר חוץ עד כאן לשונו. ומה שכתב רבינו ירוחם (נכ"ו ח"ה דף רנה סעי"א) שגראה שצבת הרש"א כה"ר שמעיה אינו יודע מהיכן ראה רבינו ירוחם לומר שגראה לו כן: וכו' רבינו בשם הרמב"ן (בהלכות נדה פ"ח ה"ב) דמדין

תורה צריכה שתהא הטובלת מעיינת בעצמה סמוך לטבילה ובדקת כל גופה וכו' וכתב עליו יראה מדבריו שיותר מחמיר בעיון הגוף מבעיון הראש מפני שזה דין תורה וזה אינו אלא תקנת עזרא. דבר תמוה הוא צעני ומס ליה להרמב"ן שיעלה על דעתו לומר כן שהדבר ידוע שיותר עשוי להיות דבר חוץ במקום שער מצד מקום שאין בו שער והיחל יתכן דמלאורייתא צריכה לעיין בגופה ולא בראשה שהוא מקום שער אטו יציאת צאנעל וגיוורא בשמי שמי יז*] ועוד דכיון דמאת גופו מרבינן שער מהי חיתו לשום אדם לפלוגי צנייהו. אלא דברי הרמב"ן מוצאים דכשכתב דין תורה שיהא מעיינת בעצמה ובודקת כל גופה אף ראשה נמשע דהא דלא ראשה בכלל כל גופה הוא ותקנת עזרא לא לעיין היה שזה מדין תורה היתה חייבת אלא לחפוף שער במים חמין ולסורקו או לפספסו היה שמדין תורה צעניו בעלמא היה כפי לה והוא הצריכה שיהא חופפת וסובר הרמב"ן דחפיפה אינה אלא במקום שער דוקא וכן פסק רבינו תם וכולהו רבוותא דר מהר"ר שמעיה וזה מוצא מאד בדבריו שכתב ועזרא וצ"ח דינו תיקנו שיהא חופפת כל מקום שער שבה במים חמין וסורקת אותן וכו' הרי בזה שאל חילק בין מקום שער לשלל במקום שער אלא לעיין חפיפה בלבד לא לעיין עיון דקסקלקא דעתא דרבינו: וכו' הרמב"ן דמדין תורה צריכה לעיין ודבדוק כל גופה לומר בין מקום שער בין מקום שאין בו שער. מוצא דברי המוספות והרש"א והר"ן שכתבתי בסמוך:

פרישה

(ה) יראה מדבריו שיותר מחמיר בעיון הגוף וכו'. צ"ע במאמר מחמיר בזה יותר מזה. ונראה דרשנו לומר מלכתב בעיון הגוף ובודקת כל גופה וכו' ונחפפה לא אמר כן שמע מינה דמה צעני ג"כ צדיקה וזה לא צעני צדיקה והיינו על כרחך מטעם דזהו מן התורה וזהו מתקנת עזרא כן נראה לי לדעת רבינו. וצ"ח יוסף תמה על זה שיהא על דעתו על דעת הרמב"ן שאינה צריכה עיון בראש שער בשער דמא שמתקן עיקר החליה וגם שם מצינו הוהאמא בשערות (ואפשר לומר דרבינו פירש דברי הרמב"ן מה שכתב חופפת שער ר"ל השערות הארוכות של אשה הן אינן צריכות עיון וצדיקה כל כך וצדדיה מקום שערות שגראש וגופן בכלל כל גופה דמי אלא בשערות ענמן קאמר דאין צריך להחמיר כל כך) וכי יציאת צאנעל וגיוורא בשמי שמיא ועוד כיון דמאת גופו מרבינן לשער מהי חיתו לפלוגי צנייהו אלא דעתו של הרמב"ן שכתב ובודקת כל גופה גם על הראש אלא שמן התורה צדיקה כפי ועזרא הצריך שיהא חופפת [במים] חמין מקום שער יח] לפי שמצדן השער שמתקשין ומתקצין עד כאן לשון צ"ח יוסף. והיותר נראה דזהו

חדושי הגהות

[ג] צעני כל שער מקומות כ"ל טו:]

הגהות והערות

טו] כן מוגה בר"ן, ובהגהות הב"ח שם "דכל", ובש"ך סק"ז "דלענין עיון כל", וכוונתו כל הגירסאות היא דלגבי שאר מקומות מאי איכפת לן בחפיפת הראש: טו] צ"ל בעצמה בשערה, ור"ל שהיא עצמה תעין ואין צריך לעיין חברתה, וכן הוא בת"ה הקצר, ולא סגי בחפיפה גרידא דאולי יש שם דבר החוצץ שאינו עובר ע"י חפיפה וסריקה, או מטעם דעזרא שתיקן החפיפה לא ביטל העיון שהוא מדאורייתא, אבל לפי הגירסא שלפנינו קשה דהיינו עצמה היינו בשעה (שיורי טהרה סק"ה), ובלחם ושמלה סק"ג כתב להגיה בעצמה ובשערה. וזה לשון הרשב"א בת"ה הארוך (א). דבר תורה האשה בודקת עצמה סמוך לטבילה אם יש על בשורה או על ראשה וכו', וכן בת"ה הקצר (שם) לענין חפיפה בערב שבת כתב "ויבלבד שתהא מעיינת וכו' כל גופה ושערות ראשה" (מובא בב"י דף צג ע"ב דיבור ראשון): יו] בגוהאזות הישנות ליתא "במים", וכן ברא"ש סוף נדה (מובא בב"י): יז] ח"י הערה י: יח] הסיים לפי שמסבכין וכו' אינו בב"י כאן אלא להלן בסמוך בהסבר הא דבענין חמין דוקא מסבכין וכו' (ראוילי יש להגיה בפרישה לפי שהצונן מסבכין וכו'):

מפתח סדרי טהרה

קצט א) שיורי טהרה ט"ז בס ד"ה ועוד:

ב חפיפה שבמקום שער לא תהיה במים קרים וכו'. נפרק מיןוקם (סו:) אמר אממר משמיה דרנא אשה לא מחוף אלא בחמין יט* אכל לא צלון ואפילו בחמי חמה זון מ"ט לא משום דקריירי ומשרי מיזיא. ופירש רש"י ואפילו חמי חמה. די לה בחמין שהוחמו בשמש: דמשרי מיזיא מקטין השער ואין ללכו עובר. והרמב"ם כתב בפרק ב' מהלכות מקואות (ה"ח) שהנוגין מקלקלין ומקננין את השער וממקשר ע"כ וכן הס דברי רבינו שכתב שמסבכין את השער. ודע שכתב הרא"ש (ה' מקואות ס"ד) בפירושו ר"ח גרים לא מחוף בקריירי ואפילו בחמי חמה פירוש אסור לחוף ובפרק כל שעה (פסחים מב.) אמרין [ד] לא תלוש בחמין ולא בחמי חמה אלא חמי חמי חמה

לחמין. וכן כתבו הרמב"ם [כ] והרשב"א (פיה"ק ב"ו ע"ו ל: וארין שם סוף לה.) דבחימי חמה יכולה לחוף: **יב"ש** ו**לא** תחוף בנדר וכו' **ולא באהל וכו'.** שם אמר רבא אשה לא תחוף לא בנדר ולא באהל בנדר משום דמקטף ובאהל משום דמסבך כן היא גירסת הפוסקים ולאפוקי מספרים דין דגרסי חול במקום אהל. ופירש רש"י מקטף. ונחק שער ומתצלל וחולץ: מסבך. מדבק השער וחולץ. והראב"ד כתב בפרק צעלי הנפש (שעה"ט נ"ו/ס"פ) בשם רב אחא כ* ואי אמרתי כי מקטף מוזיא מאי הו דילמא אידי דקטני מסבכין צני אריכי ומיקטר חד מינייהו ולא עיילי בה מיא: **ודע** שבפרק ב' ממסכת כלים (מ"א) פירש הרמב"ם שנמר הוא הנקרא בלשון ערב טפל והוא נקרא בלשון לעז גריד"א וסמר דברי המפרשים שהוא אלו"ם ולפי זה הנשים שנוהגות להליץ גריד"א למרחץ לטפול בו ראשן יש למחות בהן שלא יעשו כן ביום טבילה וכן כתב הרשב"ש ז"ל בשו"ת (ס"ד) שהוא מיחה צד הנשים הנוהגות לחוף ראשן בגריד"א מהטעם הנזכר אף על פי שה"ר דוראן ז"ל כא] היה אומר שנמר אינו גריד"א הוא ז"ל הכריע שהוא גריד"א: **ובתב** מהר"י קולון בשורש קנ"ט שהדעת מכרעת דחפיפה דנדר ואהל ומים קרים שאסרו אינו אלא לרווחא דמילתא אכל נקשר ואלא מסוכך זה בזה גם לא נקטף כנדר דנדיענד שרי: **ומ"ש** ו**לא בכ"ד דברים שמסבכים השער.** טעמו משום דאע"פ דבגמרא לא הוזכרו אלא אלו איכא למימר דמהם נלמוד לכל הדברים שמסבכים את השער אכל מהר"י קולון כתב בשורש קנ"ט שהדעת מכרעת דאין לנו אלא מה שאמרו חכמים ומחוף כן החיר לאשה שהזהירה מפי הרופאים שלא מחוף ראשה במים שיכולה לחוף ציין ולא חיישין לצינך

ד חפיפה שבמקום שער לא תהיה במים קרים. מימרא דאמימר משמיה דרנא בפרק מיןוקם (דף ס"ו:) אשה לא מחוף אלא בחמין ואפילו בחמי חמה כא* אכל לא צלון אכל בקריירי לא דמשרי מוזיא כן היא גירסת הרא"ש דלא כגירסת ספרים דגרסי אכל לא צלון ואפילו בחמי חמה דמשמע חמי חמה אסור וזהו שדקדק רבינו וכתב ומיהו אפילו בחמי חמה סגי כלומר אע"פ דמים זוננין אסורין לא חימא דמים שהוחמו בשמש דין זוננין להם ואסורין כמו שגורס רבינו חננאל הביאו הרא"ש דליתא אלא אע"פ דזוננין אסורין מיהו מים שהוחמו בשמש מותרין וכן פירש רש"י: **אלא** דקשה אמאי שינה רבינו לתם טעם אחר לזוננין חמה שכתב בגמרא דמשרי מוזיא דפירושו

מקטין השער ואין ללכו עובר כפירוש רש"י. ונראה דרבינו נמשך אחר מה שכתב הרשב"א בתורת הבית הקלר (ל:) שכתב כך להדיא וטעמו מפורש בתורת הבית הארוך (לה) דהיה גורס אשה לא מחוף אלא בחמין ואפילו בחמי חמה מאי טעמא חמימי משרי מוזיא קריירי מסבכי מוזיא ופירוש משרי מוזיא מחיירן השערות וכן נראה מדברי הרמב"ם פ"צ דמקואות שכן היה גורס שהרי כתב וז"ל מפני שהחמין משריין את השער ומסלסלין אותו אכל הצון מקלקלין ומקננין את השער וממקשר עכ"ל:

ה **ולא** תחוף בנדר וכו'. מימרא דרנא שם: **ומ"ש** ו**לא בכ"ד** הדברים המסבכים השער. כ"כ הרשב"א בתורת הבית הקלר (ס"ט) ודבר פשוט הוא דכל שידוע שדברים אלו מסבכים השער דין כנדר ואהל, ולא קאמר מהר"ק בשורש קנ"ט דאין לנו אלא מה שאמרו חכמים נדר ואהל אלא דאין לנו לחוש מספק שמה דבר אחר גם כן מסבך או משרי מוזיא ונאסור לחוף ראשה, כיון דאין לנו לאסור אלא מה שאמרו חכמים, אכל שידוע לנו דמסבך כמו נדר ואהל מודה מהר"ק דאסור והבית יוסף הבין דדברי מהר"ק הם חולקים על דברי רבינו ושגגה ילאה מלפני השליט בזה:

ו חפיפה זו פירש רש"י מוטב שתהיה ביום וכו' ובשאי"תות פירש שמוטב שתהיה בלילה וכו'. פירוש לרש"י דמפרש הסוגיא בפרק מיןוקם (דף ס"ח.) מוטב הוא שחכמים ציוס למרחץ ומהא חופפת יפה יפה בנחת ואחר כך תלך מן המרחץ צמוד היום גדול ומהא טובלת בלילה אכל לא תהא חופפת וטובלת לבחילה בלילה אע"פ שטוב הוא להסמיך חפיפה לטבילה כדי שלא יתקשר שום דבר על שער משעת חפיפה עד שעמ טבילה

או משרי מוזיא ועוד דכן הוא לכאורה דאם דוקא מים ולא שאר משקים א"כ הוה ליה למימר אשה לא מחוף אלא בחמי חמימי הילכך משמע קלם דהוא הדין בשאר משקים הלולים כגון יין וכיוצא בו ומיהו כתב עוד ומי"מ נכון והגון הוא שמקודם שפוצא האשה ליד מעשה שמדבוק ומנסה לחוף ראשה ציין ומראה האם יסתפק או ישתמר או יתקשה השער ע"י רחיצת היין יותר ממה שרגיל לעשות ע"י רחיצת המים ואם מנסה שלש פעמים ומרגיש ומראה שאין היין גורם אחד מכל אלו יותר מן המים אז תוכל לסמוך ולעשות מעשה וגם נכון הוא שתשאל לאותם הרופאים שהזהירו על רחיצת ראשה במים האם טעם היין הם לנסך או לשער או להקשות השער יותר מטעם המים החמים וכל מקום מזינו שקמכו חכמים על דברי הרופאים לענין נדה (נדה כג:) וגם לענין חולה ציוס הכיפורים (יומא פג.) ומעשים בכל יום שאנו סומכים על דברי רופאים גוים להאכילם ע"כ (ג):

ג **חפיפה זו פירש רש"י מוטב שתהיה ביום שפניי בבי"תה מבי"ע בבי"תה וכו'.** בפרק מיןוקם (ס"ח.) שלח רבין בגרמיה אשה לא מחוף בערב שנת ומטבול צמולאי שנת ותמה על עמאך היאך אשה חופפת ציוס וטובלת בלילה הא צענין מיכך לחפיפה טבילה וליכא והלכתא אשה חופפת ציוס וטובלת בלילה והלכתא אשה לא מחוף אלא בלילה קשיא הלכתא והלכתא לא קשיא הא דאפשר הא דלא אפשר. ופירש

דרכי משה

(ג) ואף על גב דכתבתי לעיל בשם מהר"ק דאסור להדיח קמטיה ביין רק במים כבר חילק מהר"ק באותה חשובה בין חפיפה להדחת קמטיה והאריך בזה וקצרתי:

פרישה

החומרא דצעיון מנריך סמוך לטבילה משא"כ בחפיפה דלא הזכיר סמוך לטבילה יח* ומה שכתב שהחמיר יותר צעיון הגוף נראה דבזה כולל גם הראש ומה שכתב מצעיון הראש ר"ל החפיפה שמקטף בראש וכו' אכל חפיפה הוא ג"כ סיון אלא שנאם לא תמחוף החפיפה לטבילה (אינה) זריכה לעיין גם בראש סיון לטבילה: **(ו) ומיהו אפילו בחמי חמה סגי.** פירוש שנחממו בשמש: **(ז) ולא [תחוף] בנדר.** פירש הרמב"ם גרייט"א יש מפרשים שהוא מה שאנו

דרישה

[ב] ולא באהל לפי שמסבך השער. וכתב מהר"ק שבידיעבר אם חפפה בנדר ואהל או במים קרים ובדקה שלא נדבקו השערות שרי:

חדושי הגהות

[ד] הרא"ש הביא ראיה לפי גירסתו כב] אכל הגירסא שפנינו צמרא לא תלוש חמה ולא בחמי חמה וא"כ אין ראיה משם:

הגהות והערות

יח* יש להעיר שאח"כ בהל' ו כתב הרמב"ן להדיח חפיפה שצריכה שתהא סמוכה לטבילה וכו' עיי"ש, ואולי מאחר שלא הזכיר בעיקר התקנה משמע שאינו אלא חומרא נוספת: יט* **ס"א** "מפני". ובכתי' ישן גורס כאן "שיותר מחמיר בעיון הגוף מבעיון תפנית עזרא וכו': יט* **ואפילו** בחמי חמה אבל לא בצונן. כן צ"ל. הגהות ה"ב בגמרא (ועיין ב"ח כאן), ולהלן גורס שם משום דקריירי משרי מוזיא (בלא וא"ו): כ] **כ"ה** בדפוס, ובס"א איתא הרמב"ן במקום הרמב"ם, ולפנינו ברמב"ן ליתא: כ* **לפנינו** בשאלות ליתא אלא שאר דברים שכתב שם הראב"ד בשמו: כא] **עייין** שו"ת חשב"ץ ח"א ס"י כח שכתב כן. מחבר שו"ת חשב"ץ הוא ר' שמעון בר צמח דוראן, והיה תלמיד חבר לרבי"ש, כן כתב בסדר הדרורות: כא* **אבל** לא בצונן צונן מ"ט לא משום דקריירי ומשרי מוזיא, כ"ה בגמ', והרא"ש קיצר וכתב במקום זה אבל בקריירי לא דמשרי מוזיא (כהמשך לשון ה"ב): כב] **ובפרק** כל שעה (ס"ד ל) גורס הרא"ש לא תלוש בחמה ולא בחמין ולא בחמי חמה:

מפתח סדרי טהרה

ב) שו"ת טהרה ט"ק ז:

מ"מ מוטב זה מזה לפי שזה קרוב לזדא דכיון שמהומה לציפה ממהרת לחוף צלילה ולא תחוק יפה אצל חששת שמה יתקשר שעה בין חפיפה לטבילה הוא ספק רחוק דכל אשה נזהרת לכרוך שעה היטב אצל בשאילמות פירש אפסכא דמוטב שמהיה חופפת וטובלת צלילה שמהא חפיפה סמוך לטבילה ואע"פ דליכא לחוש שמהא ממהרת ולא

תחוק יפה דלפי פירושו נסוגיא לא חששו חכמים לדבר זה כל כך ולפיכך מוטב זה מזה: והבית יוסף הבין מדברי התוספות ושאר פוסקים דלרש"י דמותר לחוף ולטבול צלילה אלא שטוב לה

יותר לחוף ביום ולטבול צלילה אם כן ייחא לישנא דמוטב שמהיה החפיפה ביום דכתב רבינו לרש"י אצל לשאילמות דאסור לחוף ביום ולטבול צלילה היכא דאפשר לחוף ולטבול צלילה קשה אלשון רבינו שכתב לשאילמות דמוטב שמהיה צלילה דלא היה לו לומר מוטב אלא היה לו לומר דלשאילמות נריך שמהיה החפיפה צלילה ולפענ"ד נראה דלא קשיא ולא מידי דע"ג דמדינתא אף לרש"י היה מותר לחוף ולטבול צלילה מ"מ מדאפסכא הלכתא אשה חופפת ביום וטובלת צלילה היכא דאפשר לה לחוף ביום השתא איכא איסורא לחוף ולטבול צלילה כיון דאפשר לה לחוף ביום ומוטב זה מזה א"כ חל על האשה שמהא דאיסורא כי היכי דלשאילמות היכא דאפשר לה לחוף ולטבול צלילה חל על האשה שמהא דאיסורא שלא לחוף ביום ולהרחיק חפיפה מטבילה הכי נמי לרש"י אפסכא אצל היכא דלא אפשר שרי לשאילמות להרחיק חפיפה מטבילה כי היכי דשרי לרש"י היכא דלא אפשר לחוף ולטבול צלילה: וכתב רש"י שמהיה הר"ש (ה"ל מקואות ס' לו) שכתב דלרש"י אם חל יום טוב במוצאי שבת שאסור לחוף בערב שבת ביום ולטבול במוצאי שבת צלילה ומוטב שמהיה הטבילה ולשאילמות שרי אלמא דרש"י מחמיר טפי מהשאילמות בחד ז' ואסור להרחיק החפיפה מטבילה מערב שבת למוצאי שבת ובחול מחמיר טפי השאילמות מרש"י ואסור להרחיק החפיפה מטבילה אלא בעל כרחך נריך לפרש דלשאילמות בחול לכתחלה מוטב זה מזה ולרש"י אפסכא לכתחלה מוטב לחוף ביום בנחת וכו':

ו רמ"ש וכתב אדוני אבי הרא"ש וגוהגות הנשים וכו'. כלומר דבה יוצאות ידי שניהם דאף השאילמות לא אסר לכתחלה לחוף ביום היכא דאפשר לחוף צלילה אלא היכא שיוצאת מן המרחץ בעוד היום גדול דמרחיקין החפיפה מן הטבילה אצל אם מתחילין לרחוץ מצד יום וחופפת מצד יום ואינה יוצאת מן המרחץ עד שטובלת צלילה פשיטא דאף השאילמות מודה דמוטב זה ממה שמהא חופפת וטובלת הכל צלילה דליכא חששא דמהומה לציפה:

רש"י ומהם על ענמך היאך אשה וכו'. שהרי נקושי המירו להרחיק חפיפה מטבילה כל כך אלא משום דא חפפה צליל טבילה אימור לא חייפא שפיר משום דמהרת לטבילה מחוץ שמהומה לציפה כגון: הא דלא אפשר. לחוף ביום כגון מוצאי יום טוב כדן לא תחוק אלא צלילה. וכתבו התוספות (ד"ה כדן)

דלפי פירושו נראה שמוחר לחוף צליל טבילה אלא שטוב לה יותר לחוף ביום מפני שמהומה לציפה והציאו ראיה לדבר וכתבו עוד דבשאילמות (פ' אחרי שאילמת) פירש הא דאפשר לחוף צליל טבילה שהוא חול לא תרחיק חפיפה מטבילה כלל ואפילו אם היום כמו כן חול לא תחוק אלא צלילה הא דלא אפשר כגון שליל טבילה יום טוב או שבת או מחוץ ביום שלפני הטבילה ואפילו אם יום שלפני הטבילה כמו כן יום טוב או שבת או מחוץ מערב שבת או מערב יום טוב כדפסק הלכתא החס מרימר ולדברי השאילמות כל זמן שחול אין לחוף אלא צלילה. וכתב הרא"ש (ה"ל מקואות ס' לו) וסוגיא דתלמודא לא משמע כפירושו דקא מיבעיא ליה (פ' זו) נדה מהו שמתוך צלילה ומטבול צלילה אלמא משמע דיותר טוב הוא לחוף ביום דחיישין שמהא לא תחוק כהוגן צלילה דמתוך שמהומה לציפה לא חייפא שפיר וכן כתב המרדכי בשוועות (פ' משמע) בשם ספר התרומה (פ' ק) דטוב ונכון שכתב בחמין (כד) בעוד היום גדול ותחוק ענמה בנחת ולא בחפזון ולא תכלא עד לערב דאף בשאילמות דאסר לחוף ביום היינו כי יוצאה בעוד היום גדול אצל אם היתה שם עד הערב מודה הוא דשרי ע"כ וכן כתב סמ"ג (לאין קיא לה) וכן כתבו התוספות והרא"ש דלפי מנהג נשים של עכשיו ששהות במרחץ עד הלילה מותר לחוף ביום אף לפי השאילמות ואינו אסור אלא לחוף מצד יום וללכת מן המרחץ קודם הלילה אצל כשהיתה שם עד הלילה חפיפה אריכתא היא שכל שעה עוסקת בחפיפת גופה ושערה (ג*) ועוד יש שמחמירות אע"פ שחופפות נושאות עממן מפרק וסורקות ענמן ציפה הטבילה:

ו רמ"ש וכתב אדוני אבי הרא"ש וגוהגות הנשים וכו'. כלומר דבה יוצאות ידי שניהם דאף השאילמות לא אסר לכתחלה לחוף ביום היכא דאפשר לחוף צלילה אלא היכא שיוצאת מן המרחץ בעוד היום גדול דמרחיקין החפיפה מן הטבילה אצל אם מתחילין לרחוץ מצד יום וחופפת מצד יום ואינה יוצאת מן המרחץ עד שטובלת צלילה פשיטא דאף השאילמות מודה דמוטב זה ממה שמהא חופפת וטובלת הכל צלילה דליכא חששא דמהומה לציפה:

ו רמ"ש וכתב אדוני אבי הרא"ש וגוהגות הנשים וכו'. כלומר דבה יוצאות ידי שניהם דאף השאילמות לא אסר לכתחלה לחוף ביום היכא דאפשר לחוף צלילה אלא היכא שיוצאת מן המרחץ בעוד היום גדול דמרחיקין החפיפה מן הטבילה אצל אם מתחילין לרחוץ מצד יום וחופפת מצד יום ואינה יוצאת מן המרחץ עד שטובלת צלילה פשיטא דאף השאילמות מודה דמוטב זה ממה שמהא חופפת וטובלת הכל צלילה דליכא חששא דמהומה לציפה:

גו) וכו' מקום אין דברי רבינו מדוקדקין שכתב דברי השאילמות מוטב שמהיה צלילה כמו שכתב לרש"י מוטב שמהיה ביום שנראה מדבריו דיום לשאילמות כלילה לרש"י ד) והא לימא שכבר נכתב דלרש"י מותרת לחוף צלילה אלא שטוב לה יותר לחוף ביום וביה שייך שפיר לשון מוטב שכתב רבינו אצל לשאילמות כל זמן שחול אין לחוף אלא צליל טבילה וכן משמע מדקאמר לא תחוק אלא צלילה וא"כ לא הוה ליה למיכתב דיה לישנא דמוטב אלא הכי הוה ליה למיכתב ובשאילמות פירש שצריכה להיות צלילה כדי שמהיה סמוך לטבילה. כן ואין לומר שהוא סוגר דלרש"י אין מותר לחוף צלילה אלא בשעת הדחק ושלל דברי התוספות דהשתא הוה לילה לרש"י ביום לשאילמות, (אלא) דלפי זה לשון מוטב לא יצא מוטב לשום אחד מהם ה):

ו) וכתב הרא"ש דנפסר בעלי הנפש (סוף שעה"ט זכ"ו: פס) בשם רב אחא (בשאילמות ש) אפילו איתרמי חמישי וערב שבת ימים טובים דלא אפשר למיחך בהו וזמן טבילה ליל שבת חייפא דבריעי וטבולא צי שמשע מדבריו שהאשה צריכה לשמור ענמה בנתיים מכל דבר החוץ כמו שמצריכה לשמור מקשרת שעה ו"ל שאינה צריכה לכך הואיל ויכולה לדקוק ענמה בשעת טבילה אצל חיקון השער דלא אפשר לה ביום טוב צריכה לשמור ענמה בנתיים מיהו מדפירש טעמא משום דטבילה צומנה מזה שמע מינה דהשתא דליכא טבילה צומנה בטל לא מיבעיא לה למיטעל צליל שבת ביום טוב דלא אפשר

דרכי משה

(ג*) אמנם לענין דינא נראה שהתוספות והמרדכי והסמ"ג וספר התרומה הסכימו לדעת רש"י:

דרישה

ג) (ובשאילמות פירש שמוטב שתהיה בליילה וכו'). האי לשון שמוטב אינו מדוקדק דמשמע שגם ביום יכולה לחוף אם תרצה וזה אינו אלא כל זמן שתוכל לחוף בלילה אין לחוף ביום אבל לדעת רש"י שפיר הוא דכבר כתבו התוספות דלרש"י מותר לה לחוף בלילה אלא שטוב לה יותר לחוף ביום. ב"י עיי"ש. עד כאן המגיה):

הגהות והערות

כג) עיין נדה דף ה ע"א: כד בהגהות הב"ח מגיה "מוצאי שבת ויו"ט", ובש"ך סק"ו לא גרים כן, עיי"ש: כה) ב"ה בדפוס ובמרדכי ובסה"ת, ובס"א של הב"י "שכתב במרחץ": כו) אור"י צ"ל ואפשר לומר, ואז אין צורך למחוק חיבת "אלא" בסמוך (מוסגר שם על פי דפוס קניגסברג), ועיין עוד לקמן הערה לו: כז) מציא פ"י שער (רש"י ע"ז דף עה ע"א ד"ה דמזיא). לא תקטרינהו לא תקשרם, עיין הערה ז*. לרישי דמוציאת פ"י שערותיה, ויקחני

מפתח מדרי מהרה

ג) שיורי טהרה סוף ס"ק יא: ד) שיורי טהרה סוף ס"ק יא וס"ק כב: ה) שיורי טהרה ס"ק כב:

למיהו סמוך לחפיפה טבילה ואי ענדא ענדא ונלנד שחזקו עממה נשעת טבילה לפי שאי אפשר לה שלא נתנה חשיל לנדה ולא האכילתו ולא נחמסקה נכמה עניינים ואם לא שמרה את עממה מכל אלה ולא נדקה עממה נשעת טבילה לא עלתה לה טבילה עכ"ל. ומה שכתב דהשחא דליכא טבילה בזמנה לא מיעביא למיטביל גליל שבת ויום טוב אין נראה כן דעת הפוסקים שכתבו שטובל גליל שבת ויום טוב ולזמן הזה הוא שכתבו ומטעם זה איז תמה על מה שדקדק הראש"ד מדברי רב אחא שהרי צימי רב אחא כבר שוינהו לכולהו נשי ספק וצוה דהא מסקנא דגמרא היא בפרק חינוקת (סו:) וכל טבילה לאו בזמנה היא ואין לומר דרב אחא כתב לפי מה שהיה קודם התקנה והניח מה שהיה לפי מנהג זמנו לכך נראה שמה שכתב רב אחא טבילה בזמנה היינו משום דכל לנעלה מזה איכא והוי ליה כזמנה (ד):

ג) ודע שהרשב"א פסק בתורת הדין (הקד' כ"ו ע"ד) כדברי השאלות ו"ל חפיפה נריכה להיות לנחלה סמוך לטבילה לפיכך לא מחוץ אשה ציוס ומטבול גלילה אלא חופפת גלילה וטובלת כדי שלא יתקשר שום דבר על שעה משעת חפיפה עד שעת טבילה וכן דעת הרמב"ם שכתב בפרק ב' מהלכות מקואות (הט"ו) אם אפשר לה לחוף גלילה ולטבול מיד תיכף לחפיפה הרי זו משוועת ונשעת הדחק או מפני החולי חופפת לה אפילו בערב שבת וטובלת למוצאי שבת וכתב הר"ן בפרק ב' דשנועות (ו) ד"ה לא קשה) שגם הר"ף סובר כן שאינה חופפת אלא גליל טבילה:

ד) חל טבילתה במוצאי שבת שאי אפשר לה לחוף מבעוד יום די לה בחפיפת ב"ד טבילתה. דברי רבינו סתומים דנראה שחליצא דכולי עלמא נא להשמיענו כן וליתא דהא לדברי השאלות עיקר דין חפיפה לנחלה כן היא להיות גלילה ומאי די לה בחפיפת ליל טבילה דקאמר אלא לרש"י שסובר דעיקר חפיפה ציוס הוא דאליטריך לאשמועינן דכשחל טבילה במוצאי שבת די לה בחפיפת ליל טבילה דהא אמרינן בגמרא לעמו הא דלא אפשר: ומ"ש ומכ"כ מקום מנהג יפה שתרחץ ותחוף יפה בערב שבת ובמוצאי שבת תחוף מעט ותסרוק שערו תידי. גם זה מוצא שזהו על דעת רש"י שעיקר חפיפה היא קודם ליל טבילה דאילו לדברי השאלות שצ"ע עיקר חפיפה היא גליל טבילה למה נריך לחוף מערב שבת ועוד מאי ובמוצאי שבת מחוץ מעט דקאמר הא כיון דעיקר חפיפה היא גלילה אפילו לא יפה ואפילו לדברי רש"י יש לתמוה למה כתב שתרחץ ותחוף מערב שבת הא כיון דלדעת רש"י מותרת לחוף גלילה אפילו לנחלה כדמשמע מדברי החוספות מה צורך לרחוץ ולחוף בערב שבת ואפילו מנהג יפה אין כאן כיון דלנחלה גלילה שום אונס יכולה לחוף גלילה השחא דליכא אונס אין טעם במנהג זה אלא אם כן נאמר דלעמיה אולי דסבר דלרש"י אינה יכולה לחוף גלילה אלא מחוץ הדחק וכמו שכתבתי לעיל בסמוך לה דהשחא הוי מנהג יפה דאפילו נשעת הדחק יש לתקן כל מאי דאפשר שלא לסמוך על חפיפת גלילה לנדה (ו):

ה) ומ"ש נודמנה לה טבילה ב"ד שבת שאי אפשר לחוף ב"ד די לה בחפיפת יום. גם כזה דברי סתומים דלדברי השאלות הוא דרכי משה (ד) וכבר נתבאר דין זה לעיל סימן קצ"ז (פב) וד"מ ארוך אות ג) באריכות:

דרכי משה

(ד) וכבר נתבאר דין זה לעיל סימן קצ"ז (פב) וד"מ ארוך אות ג) באריכות:

פרישה

(ח) חל ב"ד טבילתה במוצאי שבת שאי אפשר לה לחוף ביום. זהו לפירוש רש"י דעדיף ציוס ומה שכתב א"כ שאי אפשר לחוף גלילה משמע גלילה עדיף מיום זהו לפירוש השאלות ותמה צ"ע יוסף על זה האין נקט חל אפילו לרש"י וחדא חליצא דשאלות כיון דכתב סתמא משמע דחליצא דכולי עלמא נקט ונראה לענ"ד דרבינו קאי אמה שכתב לפני זה להמנהג הוא להחליט ציוס ומושכות עד הלילה וק"ל ועיין דרישה:

דרישה

[ד] חל ב"ד טבילתה במוצאי שבת שאי אפשר לה לחוף ביום וכו' או שחל ב"ד טבילתה ב"ד שבת וכו'. ותמה בית יוסף דחדא נקט אליבא דרש"י וחדא נקט אליבא דשאלות ולענ"ד נראה דבא לשמעינן אליבא דכולי עלמא דהא עד כאן לא התיר רש"י לרחוץ ביום אלא בשרוצת סמוך ללילה משא"כ כשחל הטבילה בליל שבת דאסור לה לרחוץ [*] עד עם חשיכה ועד כאן לא התיר שאלות בלילה אלא כשרוצת תחלת הלילה משא"כ כשחל ליל טבילה במוצאי שבת דאי אפשר לה לרחוץ ולחוף בתחלת הלילה שמה יום הוא עדיין דרכי האי גוונא פשיטא דשאלות מורה לרש"י דאיכא למיחש שמא תמהר לביתה ולא תחוף נפשה יפה ובחל בערב שבת מודה רש"י דלא מיקרי סמוך לטבילה ואסור לטבול בשתי לילות לא כי אם בחול קמ"ל דאפילו הכי די לה בחפיפת לילה זה או יום זה ודו"ק: ואש"י צריכה להטיל מים קודם שטובלת עד כאן מהלכות נדה שפיר דורא (סי' יד) וכתב בהגהה כתב לי הרב שראה בצפנת פענח משום ראב"ן (סי' שכו) האשה שטבלה ולא הטילה מים לא עלתה לה טבילה דבעי רבא וכו' וכתבתי

הגהות והערות

זה הראב"י דנראה לו דעלתה לו טבילה, ואף לכתחילה קרוב הדבר בעיניו להתיר, וכתב על זה המדרכי דבמרחצאות שלנו של יזעה לכו"ע שרי, זהו תוכן דבריו. עיקר דינים אלו וכן מה שכתב הדרישה לענין הטלת חמין מובאים בבי" ובדרכי משה סוף סי' רא: [לד] מכאן עד סוף הדיבור הוא מביאורי מהרש"ל לטור: [לה] צ"ל בה"ג, וכן הוא ברש"ל ובמדרכי, והוא לפנינו בהלכות גדולות סי' מא: [לו] הוא לפני ד"ה וכתב הראב"ד עיי"ש, ומשמע דגירסת ואפשר לומר שהוזכר בהערה זו היא הנכונה (ובדוחק י"ל דכאן ר"ל כמו שהוזכר לעיל פירוש כזה בדעת הטור בדרך "אין לומר" והוא דחוק): [לז] ובדפוסים ספרד הגירסא "ותחוף בערב שבת בבת" ועיין ביח: [לח] בס"א נוסף "במחין", וגירסת הב"ח "במתחין":

מפתח סדרי טהרה

(ו) שו"ר טהרה ס"ק יד ד"ה וכבר:

ליכנס למרחק מבעוד יום ולתוף ביום ואינן יוצאות מן המרחק אלא עוסקות בחפיפה עד שטובלות בצילה כדי לנאח ידי חובה לרש"י ולהשאלות וקאמר רבינו השתא נזדמנה לה טבילה כליל שבת שא"ל לה שמהא עסוקה בחפיפה עד שתחשך ובעל כרחין לא תהא חפיפה סמוכה לטבילה די לה בחפיפת יום כיון דלא אפשר והביט יוסף האריך

יום כיון ללא אפשר והצית יוסף האריך להקשות ולפרש דברי רבינו עיי"ש אבל מה שכתבתי הוא הנכון ודוק:

י' ומו"ש רבינו ואפילו אם חלו ב' י"ט ביום חמישי ששי וכו'. אע"ג דהרא"ש כתב דלפי פירוש רש"י אם חל

טבילה בליל שבת שאי אפשר לה לחוף בלילה די
 ללה בחפיפת היום: ^[פ] ואפילו אם חלו שני ימים
 טובים ביום חמישי ששי חופפת ברביעי וטובלת
 בליל שבת ^(ט) ^[ה] או אם חל יום טוב במוצאי שבת

בין מודמנה לה טבילה כליל שבת
בחל טבילתה במוצאי שבת בין שהי
ושפיר דמי אליבא דכולי עלמא ולמ
דדי וכן כפיפא משום דהוי רבות
לא הוה ליה להפסיק בין הדב
ותחוק יפה צע"ס וכו' דהה

וְיָמֵינוּ וְאִפְּלוּ אִם חָלוּ שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים בְּיוֹם חַמִּישִׁי
שְׁשִׁי וְכוּ'. עַם (פז): אָמַר רַב הוּנָה אֵשֶׁת חוּפְפָה בָּאֵחָד בַּשָּׁבַע וּטְוֹנָה
בְּלִישִׁי בַּשָּׁבַע שָׁן אֵשֶׁת חוּפְפָה צַעַר שָׁבַע וּטְוֹנָה בְּמוֹצָאֵי שָׁבַע אֵשֶׁת חוּפְפָה
בָּאֵחָד בַּשָּׁבַע וּטְוֹנָה בְּרִיבֵי בַּשָּׁבַע שָׁן אֵשֶׁת חוּפְפָה צַעַר שָׁבַע וּטְוֹנָה בְּמוֹצָאֵי
יוֹם טוֹב שָׁחַל לִהְיוֹת אַחֵר הַשָּׁבַע אֵשֶׁת חוּפְפָה בָּאֵחָד בַּשָּׁבַע וּטְוֹנָה בְּחַמִּישִׁי בַּשָּׁבַע
שָׁן אֵשֶׁת חוּפְפָה צַעַר שָׁבַע וּטְוֹנָה בְּמוֹצָאֵי שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה
שָׁחַל לִהְיוֹת אַחֵר הַשָּׁבַע [ה] וְרַב חֲסֵדָה אָמַר שָׁן לֹא אֲמַרְיָן הֵיכָל דְּאֶפְסָר
אֲפָסָר הֵיכָל דְּלֹא אֲפָסָר לֹא אֲפָסָר וְרַב יִימָר אָמַר אֲפִילוּ שָׁן נִמִּי אֲמַרְיָן
לְצַר מֵאֵשֶׁת חוּפְפָה בָּאֵחָד בַּשָּׁבַע וּטְוֹנָה בְּחַמִּישִׁי בַּשָּׁבַע דְּלִמּוֹצָאֵי שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים
שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁלֹאֲחַר הַשָּׁבַע לִיחָא דְּאֶפְסָר דְּחוּפְפָה בְּלִילָה וּטְוֹנָה בְּלִילָה
דְּרַשׁ מְרִירָה הִלְכְתָּא כְּרַב חֲסֵדָה וְכַדְמַתְרָן רַב יִימָר וּפִירֶשׁ רִשִׁי הִלְכְתָּא כְּרַב
חֲסֵדָה לְחוּמְרָא דְּאֵמַר שָׁן לֹא אֲמַרְיָן דִּהֵיכָל דְּטַבְלָה [מוֹצָאִין] יוֹם חוּל לֹא

יום טוב צמואי שבת אין להרחיק התפיפה מהטבילה כולי האי מערב שבת למוצאי שבת ומוטב שחזרה טבילה אע"פ שאין כאן הרחקה אלא יום אחד ומכל שכן כשחלו שני ימים טובים ביום ה' ו' דאיכא הרחקה שני ימים דחזרה הטבילה לפירוש רש"י אפילו הכי הכריע רבינו להיחילא מתרי טעמי חדא דהלא הרא"ש גופיה כתב דלשאלות חופפת דב' היכא דחלו שני ימים טובים ביום ה' ו' וחל טבילה בליל שבת והתוספות כתבו ג"כ כך לרבינו חם היכא דחלו שני ימים טובים ביום א' ב' וטבילה ליל ב' דחופפת בערב שבת וטובלת בליל ב' ואע"פ דבאשירי לא כתב כך לרבינו חם מ"מ כיון שאין מפורש בדבריו בהיפך מסתמא לא נחלק הרא"ש בזה אמה שכתבו התוספות לרבינו חם, השמא כיון דהשאלות ורבינו חם מתירין דחה רבינו מה שכתב הרא"ש דלפירוש רש"י משמע דאסור להרחיק כולי האי ומו דלהלן התוספות כתבו להדיא דלפירוש רש"י דאסור לחוף מערב שבת ולטבול צמואי שבת מכל מקום היכא דחל יום טוב צמואי שבת שרי לחוף בערב שבת ולטבול צמואי שבת ואיחא לפסקא דפסקינן בגמרא הלכתא כרב חסדא ודלא כהרא"ש דלפירוש רש"י אידיחא הך פסקא וזהו דומק הילכך פסק רבינו נכון להסיר אפילו בהרחקת שני ימים ומו דקך נהגו הנשים מקדמונים ומנהג ישראל מורה היא :

יא ומ"ש רבינו אז אם חל יום שוב במוצאי שבת רוחצת וחושפת

חמוץ מאתמול ובמאי דאמר רב חסדא כולהו אמרינן דהיכא דטענא צמוצי צ' ימים [טוים] אחר השבת חופפת בערב שבת לית הלכתא כוותיה אלא כדמתרין רב יימר חייפא צליילא וטענא צליילא ע"כ: וצ"ל מאי דאסיקנא הלכתא חופפת ציום והלכתא לא חתוף אלא צליילא הא דאפשר הא דלא אפשר כתבו התוספות (סא. ד"ה ק) ולדברי השאילתות הא דלא אפשר כגון שליל טעילה יום טוב או שבת או לט' חתוף מערב שבת או מערב יום טוב כפסק של מעלה דדרש מרימר דהלכתא כרב חסדא וכדמתרין רב יימר. ועל מה שפירש רש"י הא דלא אפשר לחוף ציום כגון שאירע טעילה צמוצי שבת ואם חתוף בערב שבת תרחיק יותר מדאי מטעילה חופפת צליל טעילה צמוצי שבת כתבו וא"ת הא דפסקינן לעיל הלכתא כרב חסדא וכדמתרין רב יימר לא קאי דהכא אמרינן דליתנה חופפת בערב שבת וטובלת למוצי שבת וי"ל דליכא לאוקמי פסק דלעיל שליל טעילה צמוצי שבת והוא יום טוב או ודאי חתוף מערב שבת ולא תפסיד עונתה הואיל ואינה יכולה לחוף צליל טעילה ולא ציום שלפני טעילה. ואע"ג דלכאורה לא אמרו התוספות להרחיק חפיפה מן הטעילה צין לדעת השאילתות צין לדעת רש"י אלא כשאין מפסיק צין יום דחפיפה ליום דטעילה אלא יום אחד בלבד אבל כשמפסיקין צ' ימים כגון שחלו שני ימים טובים צממישי שני וטעילה צליל שבת אין מחירין לה לחפוף ציום דרביעי דא"כ נמצאת חפיפה מרוחקת מטעילה טובא מ"מ מאחר שחלו טעמים בשלא יתחר פסקא דלעיל כיון דלהווא פסקא כל שהטעילה צליל יום טוב או שבת אפילו מפסיק צין יום דחפיפה ליום הטעילה שני ימים שפיר דמי כגון שחלו שני ימים טובים צממישי שני וליל טעילה בשבת חופפת דרביעי וכן אם חלו צ' ימים טובים בראשון שני וליל טעילה ליל שני חופפת בערב שבת וכן פסק הרשב"א בתורת הדין (הארוך צ"ו ש"ו לא. וקנ"ג שם לא.) וכ"כ הר"ן בפרק צ' דשבויות (ו. ד"ה לא קשיא) צין לדעת הר"ן שזהו כדברי השאילתות צין לדעת רש"י: ובד"ה דרבי רבינו שכתב סתם שאפילו חלו שני ימים טובים ציום חמישי שני חופפת דרביעי ואע"ג דבגמרא לא אמרו כך אלא על שני ימים טובים של ראש השנה לא חילק רבינו צין של גלויות לשל ראש השנה משום דמשמע ליה דלא אמרו בגמרא של ראש השנה אלא לדידהו שהיו מקדשין על פי הראייה דלא משכחת שני ימים טובים רגופים אלא בשל ראש השנה בלבד אבל לדין דכולהו ימים טובים עבדי תרי יומי מספק אין לחלק צין ראש השנה לשאר ימים טובים והוה טעמו של הרשב"א שכתב צדקין זה בפירוש שאם חלו שני ימים טובים של ראש השנה או של גלויות ציום חמישי שני חופפת דרביעי: ובמשב"ע שזה שכתב רבינו שאם חלו שני ימים טובים ציום חמישי שני חופפת דרביעי וטובלת צליל שבת צין לדעת השאילתות צין לדעת רש"י קאמר ליה וכדכתב הר"ן וכמו שהוכחתי לדברי התוספות ואין צריך לומר שאם חל יום טוב צמוצי שבת שחופפת בערב שבת וטובלת צמוצי שבת וכמו שכתבו התוספות בהדיא גם לדעת רש"י מן ולא כדכתב הרא"ש (ה' מקואות סי' לו) דלפי פירוש רש"י אם חל יום טוב צמוצי שבת נראה שלא חמיר לחוף בערב שבת ולטבול צמוצי שבת שהרי פירש (סא. ד"ה ותמה) דצוקשי החירו לחוף ציום ולטבול צליילא אלא דהכי עדיף טפי משום דמהומה לביטה אבל להרחיק כולי האי מערב שבת למוצי שבת אסור אף אם חל יום טוב צמוצי שבת ומוטב שדחתה טעילה עכ"ל וגמטך אחריו רבינו ירוחם (נכ"ו ח"ה רכה:) ולפי זה צריך לומר דקצר רש"י דלמסקנא דהלכתא חופפת והלכתא אינה חופפת וכו' ליתיה לפסקא דפסקינן לעיל הלכתא כרב חסדא וכדמתרין רב יימר וזה דוחק ולכן סתם רבינו דצרו דלא כוותיה: ובבב"א מקום איכא למידק דצדרי רבינו שכתב או אם חל יום טוב צמוצי

פרישה

(ט) אז אם חל יום טוב במוצאי שבת רוחצת וחופפת בערב שבת. וא"ת הא כל שכן הוא מדין שכח ששם חל יום טוב ביום ה' ו' יש לומר

דרישה

[ה] או אם חל יום טוב במוצאי שבת. בית יוסף הקשה הא כל שכן הוא מדין שכתב שאם חל יום טוב ביום ה' ו' וכו' (עכ"ל בפרישה). ולי נראה

חדושי הגהות

[ה] ורב חסדא אמר כולהו אמרינן שכן לא אמרינן כז"ל:

הגהות והערות

לט] תחוף ביום שלפני הטבילה ואפילו אם יום שלפני הטבילה כמו כן יום טוב או שבת או מערב יו"ט כפסק וכו', כן הוא בתוספות: מ] ועיין בספר האורה (ח"ב הלכות נדה) וספר הפרדס (טוף סי' רע) לרש"י שכתב וז"ל ואם חלו ב' ימים טובים אחר השבת ואירע טבילתה בליל ב' של יו"ט דהשתא אינה יכולה לחוף בליל טבילתה ולא ביום שלפני טבילתה מערב שבת דמוטב שתקדים חפיפתה קודם טבילה יום או יומיים יותר משתאחר לשמש עם בעלה לילה אחד ותבטל מפריה ורביה ע"כ. וכן הביא בהגהות שערי דורא (סי' י"ד"ה ונכוז) בשם רש"י בסידורו:

בערב שבת. נראה מדכחצ צמחם אם חל יום טוב דרעה לומר גם כן אפילו אם חלו שני ימים טובים ביום א' ב' וטבילה ליל ב' דומיא דהחלוקה הראשונה היכא דחלו שני ימים טובים ביום ה' ו' ולא זו אף זו קאמר לא מביעיא היכא דחלו שני ימים טובים ביום ה' ו' דרוחצת וחופפת בדביעין סמוך למין השמשות ממש אלא אפילו חלו שני ימים טובים

ביום א' ב' רוחצת וחופפת בערב שבת (י) ובלבד שתזהר אחר רוחצת וחופפת בערב שבת ואע"ג דלריכה להפסיק קודם בין השמשות טובא דאף מרחיצה לריכה

להפסיק דחמיר שבת לענין רחיצה טפי מצד טוב כדאיתא צפרק כירה (שם נט:) וא"כ איכא הרחקה חפיפה מטבילה טפי כשחל יום טוב צמחא שבת אפילו הכי שרי ובסמוך כמצינו יישוב אחר נכון יותר והבית יוסף כתב מה שכתב זה ולא נהירא:

יב וכו' ש' ובבבד שתזהר אחר רחיצה וחפיפה מלידת תבשי' לבנה וכו'. כ"כ הרא"ש בנפוק נדה. והבית יוסף הרבה קושיות והיות על דברי רבינו מרדכי דאפילו מזהר מלחם לבנה מ"מ היא עצמה נוגעת בתבשיל שאוכלת ואפילו מזהר מליגע בתבשיל אלא ע"י כף מה שאין כן כשנותנת לבנה דלי אפסר לה שלא תגע בידה מ"מ אי אפסר לה שלא תסיד דעתה ותגע ולא אדעתה ועוד דלמה לן להזהיר אותה שלא תגע יותר נכון היה שמתגע אלא שצדוק ידיו וכל גופה בשעת טבילה ועוד שאמר ואם טבילה ולא עיניה וכו' מה ענין עיניו וצדיקה זו אלא חפיפה ולמה לא תצדוק בשעת טבילה ועוד דהלא הרמזין כתב דין תורה שמתעין כל גופה ותצדוק סמוך לטבילה כדכחצ רבינו לעיל (אס:) בשמו וא"כ למה הקילו חכמים כאן שמה מעינת בשעת חפיפה ולהרחיק העין מהטבילה שלא כדין תורה ועוד האריך להשיג על זה ומירך בדרכים רחוקים עיניו עליו: **ולפ"ע** דהדברים פשוטים דלא להזהיר אלא מלידת תבשיל לבנה הקטן דתבשילו דייסא וכיוצא מיני דגן דברים הנדבקים ולא יסור צללות וכן שלא תתעסק היא צעירה ושערה וכיוצא בדבר שבתא ליד חליה שדבק בחזק ולא יסור מן האצבעות וכפות ידיה אלא ע"י טורח אבל שאר מאכלים ודאי נוטלת בידה ואוכלת ולא היטה כוונת הרא"ש ורבינו שכתבתה מזהר צדק דשז אינה צריכה לעיין בגופה חלילה שחכמים יצטוו דין תורה ופשיטא שצריכה לעיין כל גופה סמוך לטבילה בין צמקוס שער בין שלא צמקוס שער כדפרישית לעיל (ס"ג) אלא דאפילו הכי הזהירו מלידת תבשיל לבנה וכו' שאם לא תהיה מזהר צדק הנה כשהיה צדוקה כל גופה סמוך לטבילה יגיע לה טורח להסירו ומחוק שמהומה לביתה איכא לחוש

יב וכו' ש' רבינו ובבבד שתזהר אחר רחיצה וחפיפה מלידת תבשי' לבנה וכו'. כ"כ שם הרא"ש (ס"ג) על דברי רבינו תם שפירש הא דאפסר לחוף צמחא שבת מחוף צלילה הא דלא אפסר מחוף מערב שבת כגון שחל יום טוב צמחא שבת אז חופפת ביום בערב שבת וכן נוהגות הנשים האידנא ומהירות בשבת מלידת תבשיל [לצנייה] ולהתעסק בדבר שיצא ליד חליה ומחממות קיתון של מים להדיח בית הסתרים וצית הקמטים כצית הלל (שם נט:) צ"ה כא:) דמתירים להם חמין ביום טוב לרגלי אצל לא כל גופו וגם קושרות שערותיהן יפה שלא יתכללו עכ"ל כלומר קושרות שערותיהן בערב שבת אחר שחפפו כדי שלא יתכללו או יתבצלו קודם טבילה: **וזהירות** דנתינת תבשיל לבנה אינו מכיר דאטו אם תגע בתבשיל ולא יהיה לצורך בנה מי לא חיישין והרי על כרחם נוגעת בתבשיל שאוכלת ואף אם מזהר מליגע צד כגון שחאכל צדק ולא תגע בתבשיל כלל כמו ששמעתי שיש מורין כן מג"מ מ"מ כיון ידיים עסקניות הן אי אפסר שלא תסיד דעתה שעה אחת או רגע אחד ותגע ולא אדעתה ועוד שיותר נכון היה להזהירן שיצדקו ידיהן וכל גופן בשעת טבילה ואם ימצאו צד דבר חוץ יסירוהו ולא יהיו ידיהן אסורות בשבת מלידת תבשיל לצנייה ומלאכול כדרכן דמה ענין עיניו וצדיקה זו אלא חפיפה דדוקא חפיפה שאי אפסר לעשותה ביום טוב המירו להרחיק ולעשותה מערב שבת אצל עיניו וצדיקה שאפסר לעשותה ביום טוב למה תסמוך

פרישה

שכתבו לאשמועין שגם זה חידוש הוא ושגם זה חולקין ואוסרין ואם היה כותב דין זה מחלה הוא אמינא שלא זו אף זו קמני אצל השמא דלא אינטיקין לכתבו שמתעין שפיר דלנמד דאיכא מאן דפליג כותב. ב"י עיי"ש. ולי נראה דמשום "ולבד וכו'" דבסמוך נקט ליה וק"ל ועיין דרישה: (י) **ובבבד שתזהר אחר רחיצה וכו'.** זה לשון ב"י ואינו מציין צהירות זו והרי על כרחם נוגעת בתבשיל שאוכלת ואף אם מזהר מליגע כגון שחאכל צדק ולא תגע בתבשיל כלל כמו ששמעתי שיש מורין כן מ"מ כיון ידיים עסקניות הן א"א שלא תסיד דעתה רגע אחד

דרישה

שרצה לומר שאם חל יום טוב במוצאי שבת וביום א' וביום ב' וחל ליל טבילתה במוצאי יום טוב הראשון והוא דומיא דחל יום טוב יום ה' ו' וק"ל. גם י"ל אפילו אי ר"ל שהטבילה היא במוצאי שבת אפילו הכי אינו כל שכן דהוא אמינא דוקא כשחל יום טוב ה' ו' והטבילה בליל שבת מותר לטבול כיון דביום טוב יכולה לחמם קיתון מים להדיח קמטיה ובית סתריה וכמו שכתב רבינו בסמוך משא"כ כשחל טבילתה במוצאי שבת דבשבת אסורה

הגהות והערות

דברי הרמב"ם דכמו שיכולה להרחיק החפיפה מן הטבילה משום יו"ט או שבת הוא הדין משום שאר אונס כגון שלא יהא לה מים בלילה לחוף או שאר אונס, ועיין בדברי הרמב"ם פ"ב דמקואות עכ"ל: **מג"א** מ"ה שאין כן כשנותנת לבנה דא"א לה שלא תגע בידה. ב"ח, עיי"ש שחביא גם שאר קושיות כב"ח בשניו לשון. ועיין בדברי חמודות על הרא"ש סוף הלכות מקואות אות קמח:

שלא תסיר דברים הנדבקים יפה יפה אצל כשהיה נזהרת צדק הנה לא יגיע לה שום טורח כשהנדבקים ותענין כל גופה סמוך לטבילה שהיה ידיה נקיות מדברים שהם נדבקים בחזק כגון דייסא ועיסה ושעוה וכיוצא בזה: **וה"ש** ואם מבדיל ראש עיינה וכו'. האי לא עיינה דקאמר הכא לא מיירי בעיון כל גופה שחייבת זה מדין טורה סמוך לטבילה אלא בעיון המיוחד לראש בשעת חפיפה דהיינו חפיפת שער ופספוסו ופריקתו שזהו עיון המיוחד לראש כחנקת עזרא והרי קאמר דלף על פי

שעיון הגוף ודאי מעכב אם לא עיינה כל גופה סמוך לטבילה ופשיטא דנריכה לענין כל גופה סמוך לטבילה דאם לא כן לא עלתה לה טבילה אפילו הכי נריכה עוד לענין צפרט בשערות ראשה שהיו מקושרים היטב דנריכה לענין צדק עכשיו בשעת טבילה שלא נחלכלו ולא נחלכלו וכן נריכה לענין צדק אצבעות ידיה וזיפרינה וכפות ידיה אם נדבק בהם מדברים הנדבקים בחזק שלא יסורו עד אחר הטורח וקאמר שאם טבילה ולא עיינה ענמה עיון זה מקודם אף על פי שעיינה כל גופה סמוך לטבילה כדין טורה מכל מקום אם לא עיינה צפרט על מה שמויחד לעיון שער הראש וידיה כדפרישית הנה אם נזהרה מלהתעסק בדבר החוץ עלתה לה טבילה ואם לאו לא עלתה לה טבילה אע"פ שעיינה כל גופה כדין טורה סמוך לטבילה. אה"כ אמר רבינו דכל זה אינו אלא היכא דחלו שני ימים טובים ביום ה' ו' דחופפת ד' וטובלת כליל שבת אצל אם חלו שני ימים טובים ביום ה' ו' דחופפת ד' וטובלת ביום טוב ליל ב' אז יכולה להחם קיתון של מים להדיח קמטיה וצית סמריה דנכלל זה גם כפות ידיה וצד אצבעותיה ויסורו הדברים הנדבקים בקלות ע"י חמין ומיהו אין לה לכתחלה לסמוך על שמהא מדיחה בקיתון של חמין אלא עכ"פ נריכה לזוהר מלידת תבשיל לזנה וכו': **ובזה** החייש צטוב טעם מה שכתב רבינו ואפילו אם חלו שני ימים טובים ביום ה' ו' חופפת ד' וטובלת כליל שבת או אם חל יום טוב צמזא שבת וכו' דלאזיה צורך כתב האי או אם חל יום טוב צמזא שבת דמשמע דמיירי דחל יום ה' של יום טוב צמזא שבת והלא נלמדנו במכל שכן ממה שכתב מחלה אם חלו שני ימים טובים ביום ה' ו' וכמו שהקשה בית יוסף אצל למאי דפרישית יסא דכוונת רבינו היא להורות דאע"פ דחל יום טוב צמזא שבת יכולה להחם קיתון של מים וכו' אפילו הכי נריכה שמוהר מלידת תבשיל לזנה וכו' ואע"פ דליכא הרחקה אלא יום אחד בין חפיפה לטבילה אפילו הכי נריכה להזהר ולא תסמוך על קיתון של מים חמין שמה יגיע לה אונס שלא תוכל להכניס צמזא שבת וכן

על מה שדקדק בערב שבת ולא תדבק בשעת טבילה ואפילו לה"ר שמעיה שסובר שחפיפה היא אף בגוף במקום שמתנא עליו דבר חוץ יכולה היא לחפפו במים חמין, וכיון שצריכה לדבוק ידיה וגופה בשעת טבילה למה לא תגע בתבשיל ובכל מה שתרצה עד שעת דביקה סמוך לטבילה: **ועוד** דלפי מה שכתבתי לעיל (פ"ה): בשם המוספות והרמב"ן והרשב"א והר"ן דדביקה זו היא מדאורייתא לא היו חכמים מקילים בה להקדימה קודם טבילה הרבה אפילו היכא דלא אפשר וכל שכן דלאפשר כגון

וזיכורו לדבוק ולענין גופה סמוך לטבילה. וכן כתב הר"ן צפרק ב' דשעוה (ו. בסוף הל' נדה) אהה דקדימת אשה לחוף מערב שבת או מערב יום טוב ו"ל ולכלהו פירושי בחפיפה שהיא תקנת עזרא בלדד הוא דמקילין אצל לעיוני אי איכא מידי דחייך בגופה דהוא מדאורייתא לא מקילין. וכתב עוד שם (ו. ד"ה מסריך) גבי הא דאמר רבא אשה לא תחוף בנדה וכו' משום דחפיפה דרבנן בעלמא היא מקילין בה דלאמרינן לקמן האשה חופפת בערב שבת וטובלת למוצאי שבת ואפילו למוצאי יום טוב שאחר השבת אצל בעיוני דמדאורייתא הוא לא מקילין ורביה לדבר מדאמרינן בסמוך נחנה תבשיל לזנה וטבילה לא עלתה לה טבילה ויודאי אי אפשר שלא נחנה תבשיל לזנה וכו' וכתב צו מערב שבת עד מוצאי יום טוב שאחר השבת והיך עלתה לה טבילה אלא ודאי כי מקילין בחפיפה דוקא בשחורה ועיינה בשעת טבילה הילכך במקום שער בעי חפיפה ומקילין בה דכחצינא ובזליה גופא בעי עיונה סמוך לטבילה עכ"ל וכבר כתבתי בתחלת סימן זה. וכן דעת הרשב"א שכתב בתורת הציט (הקד' ב"ו ע"ז פ"ה) ו"ל נודמנה לה טבילה [בשבת] שאי אפשר לחוף כלילה הרי זו חופפת ביום ושומרת שערות ראשה וטובלת כלילה ואף אם נודמנה לה טבילה בשבת וחלו שני ימים טובים של ראש השנה או של גלויות בחמישי בשבת הרי זו חופפת בדיעבי בשבת וטובלת בשבת שלא דחו זמנה של טבילה מפני חפיפה שמהא סמוך לטבילה כיון שאי אפשר ובלדד שמהא מעיינת ויודקת היטב בשעת טבילה כל גופה ושערות ראשה שלא יהא דבר חוץ עכ"ל. וכיון שעל כל פנים היא נריכה לענין ולדבוק כל גופה בשעת טבילה למה נחמיר צו יומר מבשר נשים שהן מותרות להתעסק בכל מה שירצו עד סמוך לטבילה שאז צודקות ומעיינות עלמן. ועוד דחומרל וזו חומרל דלחיל לדי קולא היא שסממוך על זהירות מלידת תבשיל לזנה ומלהתעסק בדברים החוצצין ולא תחזור לדבוק ולענין גופה בשעת טבילה ותכמים לא הקילו להרחיק דביקה מטבילה כמו שכתבתי: **ב"ב** אי אומר שמנהג אותן נשים היה על פי הקוצרים דעיון ודביקה אינה מדאורייתא אלא בכלל תקנת

עזרא הוא וכדמשמע מתוך דברי רבינו בתחלת סימן זה וא"כ בשעה שנעשית החפיפה נעשית הדביקה והעיון ואין להפריד זה מזה ולפיכך נריכה לזוהר מלידת תבשיל וכו' כדי שמוכל לסמוך על אותה דביקה שעשה צעת חפיפה ואם נתעסקה בנתינת תבשיל לזנה או בשאר דברים החוצצין אז על כרחיה נריכה להפריד הדביקה מן החפיפה כיון דאי אפשר בענין אחר הילכך תדבק בשעת טבילה ושפיר דמי. א"כ היו נוהגות לעשות כן מפני שדרך הנשים לחוף ולדבוק הגוף ביחד ועכשיו מתוך שאינן חופפות סמוך לטבילה ישכחו מלדבוק גופן ונמאם שלא עלתה להן טבילה ולכן הנהיגו להיות לכן וזהירות מליגע בשום דבר חוץ מעת דביקה ראשונה שהיתה בשעת חפיפה וזהו שכתב רבינו בסמוך ואם טבילה ולא עיינה ענמה מקודם לכן אם נזהרה מלהתעסק בדבר החוץ עלתה לה טבילה וכו' כלומר הא דלאמרינן דחומר מלידת תבשיל לזנה וכו' נפקא מינה להיכא דטבילה ולא עיינה ענמה שאם לא נזהרה לא עלתה לה טבילה. ואפשר עוד שטעם הנוהגות מפני שחוששות שמה מתוך שדרך לסמוך חפיפה ודביקה הגוף יחד אם אחת מזריקין לדבוק גופן שמה יצאו לחפוף ולסרוק ראשן ביום טוב אלא שזו חששא רחוקה היא, וגם לפי הטעם הראשון מד' כבר כתבתי שאין מנהג זה נראה בעיני אלא כיון דעכ"פ נריכה לדבוק בשעת טבילה אין להנהיגה לזוהר צדק פן תצא לזלול צדדיקה דסמוך לטבילה, ואפילו לדעת מי שסובר דדביקה ועיון הגוף לא היו דאורייתא מ"מ הוא דבר שאי אפשר לעמוד בו שלא ליגע בתבשיל ולא בשום דבר חוץ הילכך שלא להזהיר לזוהר צדק עדיף טפי אלא מזהירין אותה שבשעת טבילה תדבק כל גופה ושערותיה שלא יהיה עליה דבר חוץ וגם מלמדין אותה לקשור שערותיה מעת חפיפה עד עת טבילה, ולא מפני שלא יתלכלכו כמו שכתבו הראשונים ורבינו ירוחם (נ"ו ח"ה רכה: מד*) שאם יתלכלכו תמאנו בשעת דביקה ותסיר הלכלוך, אלא כדי שלא יסתכבו זה בזה נריכה לקשור אותן בודאי וכן נראה מדברי הרשב"א שכתבתי בסמוך דמעטם זה נריכה לקשרם ולשמרם ולא מפני שלא יתלכלכו וכדפרישית כ"ל: **ובזה** שטעם זה לא הזכירו הרשב"א והר"ן וזהירות מלידת תבשיל לזנה כלל. וזה לשון הרשב"א בתורת הציט (הקד' ב"ו ע"ז פ"ה) לא קשיא הא דאפשר הא דלא אפשר כלומר היכא דאמרינן לה טבילה בשבת או ביום טוב דאי אפשר לחוף כלילה חופפת ביום וטובלת מה' כלילה ואפילו לחוף בערב שבת ולטבול צמזא יום טוב דהא אי אפשר לחוף כליל טבילה וכדבר חסדא ודוקא בשעיינה בגופה וראשה בשעת טבילה דבחיפה דרבנן הקילו כי היכי דלא נדחי טבילה במנהג אצל עיוני דמדאורייתא לא אפשר בלאו הכי ולא עוד אלא אפילו היכא דעיינה קודם טבילה ונחנה תבשיל לזנה וטבילה לא עלתה לה כל שכן וזו שיש כמה עונות בין חפיפה לטבילה ושנתעסקה בכמה תבשילין ומיני חליהם שלא עלתה לה טבילה אלא אם כן עיינה בשעת טבילה ממשי עכ"ל. וקמ"ג (לאין קיא לה: וספר התרומה (ס' ק) כתבו אם הוא יום טוב צמזא שבת או חל טבילה ליל ב' בשבת והרי שני ימים טובים אירעו בלחד [וצב] בשבת שאינה יכולה לרחוץ בחמין כלל ולא לסרוק כלל ראשה או תרחוץ בחמין מערב שבת ותחוף ותסרוק מה*) ותשמור ענמה ביום שבינתיים בכל היכולת מכל טינוף וציל טבילה תנקר ותחפץ שיניו צטוב מפני המאכל שאכלו בימים שבינתיים שלא ישרו פירורין ולא בשר ולא ענש עכ"ל ואף על פי שלא כתבו דתדבק גופה בשעת טבילה וכתבו שתשמור ענמה ביום שבינתיים מפני הטינוף וכמנהג אותן נשים מכל מקום הרי כתבו "בכל היכולת" דזהירות מליגע בתבשיל הוא דבר שאי אפשר וכמו שכתבתי:

הגהות והערות

מד' ר"ף טעם הקודם שהוא טעם השני (שהצריך בדביקה גם סמוך לטבילה אלא שחשש שישכחו), כן משמע ממה שהקשה "אלא כיון דעכ"פ צריכה וכו'", אבל על טעם הראשון ממש (דס"ל דסומכת על הדביקה שבשעת החפיפה וכמו שכתב לעיל) לא הקשה כן אלא כדלהלן "ואפילו לדעת מי שסובר וכו'". כן נראה כוונתו: **מד*)** ובקיצור פסקי הראשונים סוף הלכות מקוואות (וכן בטור כאן) הגירסא

ומ"ש וביום טוב יכולה להחם קיתון של מים להדיח קמטיה ובית סתריה וכו'. כבר כתבתי דמדברי הרא"ש ז"ל הוא. ולרמב"ם כל הגוף נמים שהוטמו מערב יום טוב נמצא צטור אורח חיים (סי' תק"א) שיש אסורין ויש ממירין והרא"ש ז"ל (שם פ"ג סי' ז) מן האסורים ומפני כך לא הזכיר היתר זה. ונראה דהוא הדין לחל טבילה בליל

שבת שמופתר להדיח קמטיה ובית סתריה נחמין שהוטמו מצטור יום דהא צפרק כירה (שם נט:) אמרינן דמומר לרמון פניו ידיו ורגליו נחמין שהוטמו מערב שבת ומשמע דלאו דוקא איברים אלו דהוא הדין לאיברים אחרים ולא נקט הרא"ש הכא יום טוב לאפוקי שלא ירחץ בשבת בית הסתרים אלא לאשמועינן דביום טוב ענינו מותר להסם מים לכך

ומיהו צטור אורח חיים (ש"ה) [שכ"ו] (נט. ד"ה אסור) כתבתי דמדברי רש"י (שם מ: ד"ה ונלמד) משמע קצת דדוקא פניו ידיו ורגליו המירו אבל לא שאר איברים: **כתב** הכל זו (סי' פו דף נד ע"ד) אני תמה היאך אשה יכולה לטבול בליל שבת ויור"ט והאך מסיקט שער ולכן אני אומר שראיה הטבילה לידחות עד מוצאי שבת יום טוב ע"כ ואע"פ שכן דברי הראב"ד בספר בעלי הנפש (סוף שעה"ט נח/כז. פס) אין לדחות דברי כל הני רבנן דהא שריו לטבול ביום טוב ושבת ועוד דהיינו משמע שהדיא צריש פרק במה אשה יוצאה (שם נז.) ומשע"א דמסיקט שער אינה כלום שהרי פסק הרמב"ם צפרק ט' מהלכות שבת (הי"א) שאין מסיקה בשער וכחנתי טעמו מן צטור אורח חיים סימן ש"ל (קד. ד"ה ומ"ש ומ"ת):

ז כתבו המוספות (פו: ד"ה משום) והרא"ש (ה"ל מקואות סי' לו) צפרק מניקוט שרבינו משולם המיר צעירו לחוף בערב שבת ולטבול ביום שבת כי היו יראות לטבול בלילה ושלח לו רבינו חס דמרי קולי צהדי הדדי לא מקילין מן קולא דספר צמה וקולא דהרחקת חפיפה מטבילה ע"כ וכחנזו המרדכי בשבועות (סי' פשמו) וגם סמ"ג (לאין קול לח:) וסמ"ק (סי' רגז עמ' שג) מחן וספר התרומה (סי' קא) ורבינו ירוחם ז"ל (נכ"ז מה"ה רכה:) כתבוהו ולא ידעתי למה השמיטו רבינו:

חא **כתב** הרשב"א חפפה ועיינה עצמה בחול ביום וסב"ה בערב או למחרתו וכו'. נמורה הית הקר (כ"ז ש"י לא): **ומ"ש** עלתה לה טבילה בדיעבד אע"פ שלא היתה סמוך לחפיפה. נמורה הית כתוב כלשון הזה מן אע"פ שלא היתה חפיפה וצדיקה סמוך לטבילה ע"כ ורבינו השמיט מיצת צדיקה ואין להשמיטה דהא טווא קמשיט לן דלע"ג דצדיקה היא דאורייתא נ אס לא היתה סמוכה לטבילה עלתה לה טבילה בדיעבד:

שעת טבילה מיינר צהדי מסקיקומא ולא ידעה ומשום הכי כי טבילה בלא צדיקה הגוף אי נמי בלא חפיפה לא עלתה לה טבילה כלל עכ"ל. והוא דהוא קטיר צקצר ואין צריך לומר אס חפפה וכו' דכיון דאפילו חפיפה שאינה אלא דרנן מתקנת עורא אס לא חפפה כלל לא עלתה לה טבילה אס כן אין צריך לומר אס לא עיינה שאר הגוף כלל דמחוייבת זה מדין מורה בלא עלתה לה טבילה כלל וא"ת אס כן הא דכתב רבינו לעיל על דברי הרמב"ן יראה מדבריו שיותר מחמיר בעיון הגוף מבעיון הראש דמאי מומרא כיון דאפילו חפיפה לא עלתה לה טבילה אס לא חפפה כי היכי בלא עלתה לה טבילה אס לא עיינה בשאר הגוף וי"ל דהיינו דקאמר רבינו יראה מדבריו שיותר מחמיר וכו' כלומר וא"כ חולק הוא אמה שכתב הראב"ד בשם הראב"ד בלא חפפה בלא עלתה לה טבילה דלהרמב"ן עלתה לה טבילה: **ובידיהו** אן נקטינן לחומרא כהראב"ד והראב"ד ומו דהאי יראה מדבריו אינו מוכרח דלע"פ דס"ל להרמב"ן דאין להחמיר בזה יותר מצד מ"מ לא קשה למה אמר שזה דין מורה וזה תקנת עורא דהאמת נקט ומו דכדי שלא נטעה לומר דבין חפיפה ובין עיון הגוף אינם אלא חומרא דרנן בעלמא או מנהג בלבד לכך פירש שזה דין מורה וזה תקנת עורא הנצח וצ"ל דיו ולכן יש להחמיר בשניהם דאפילו בדיעבד לא עלתה טבילה וכן הוא העיקר לפענ"ד בלא כמו שכתב רבינו יראה מדבריו דמחמיר בעיון הגוף יותר מבעיון הראש דליתא נא:

פרישה

יא **אע"פ** שלא היתה סמוך לחפיפה. נמורה הית כתב כלשון הזה מן אע"פ שלא היתה חפיפה וצדיקה סמוך לטבילה ע"כ ורבינו השמיט מיצת צדיקה ואין להשמיטה דהא טווא קמ"ל דאף על גב דצדיקה היא דאורייתא אפילו הכי עלתה לה טבילה בדיעבד. בית יוסף. ולענ"ד נראה משום דרבינו סבירא ליה כהרמב"ן הנ"ל [*] דמצינן צדיקה ועיון סמוך לטבילה ומה שכתב חפפה ועיינה בלא רגל לומר חפפה בחול וזאת העיון שהוא דאורייתא שצריכה לעשות ומה שכתב בחול לחפיפה קאי. והיותר נראה שצדיקה בכלל חפיפה היא שהרי כתב (נד. חפפה ועיינה ומסיק בלא סמוך לחפיפה לחול וק"ל):

הגהות והערות

מ **באמת** שם כתב דאין סחיטה בשער מדאורייתא אבל איסורא איכא, וי"ל דהכא משום מצות עונה ופריה ורביה לא חשו לזה (מערני יו"ט על הרא"ש סוף הלכות מקואות סי' לו) אות י והובא בשו"ר טהרה ס"ק כא עיי"ש, ועיי' שו"ר (ברכה:) מן **בספר** הישר (סי' מה אות ג) כתב ג"כ דין זה אך לא הוכיח שם לשון זה אלא כתב שהרי לא התירו אלא היכא דלא אפשר כגון אשה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי שבת שהיא יום ח' שהיא אי אפשר לטבול בליל שבת (שהוא ליל ד'), אבל זאת יכולה לטבול בליל שבת עכ"ד, והועתק כל זה גם באור זרוע חלק א' סימן שסד, (ולא נזכר שם דמייירי בשירותא לטבול בלילה, אמנם בראב"ה סי' קפת כתב גם כן הטעם שבספר הישר אבל הוכיח בלילה דמייירי בשלא טבול בליל שבת משום אונס, וכעין זה בהלכות נדה לר' אברהם מטול שבספר "תשובות ופסקים מאת חכמי אשכנז וצרפת" סו"ס קנח). ועיי' לעיל בב"י (צב: דיבור ראשון) דעת ר"ת בביאור "אפשר" ו"לא אפשר": **מחן הסמ"ק** הביא רק דעת רבינו חס: **מט** **לפנינו** בקצר ליכא כלל הסיוע "אע"פ שלא

מפתח פדרי טהרה

ז שו"ר טהרה סי' כג:

בא להורות דאס חלו שני ימים טובים ציוס ה' ו' דאפילו הכי אס טבילה ולא עיינה אס נמורה מלהתעסק בדבר החוצץ עלתה לה טבילה ואע"פ דליכא הרחקת שני ימים בין חפיפה לטבילה ולעיל בסמוך כתבתי יישוב אחר אבל זה היישוב הוא העיקר:

יג כתב הרשב"א חפפה ועיינה

וכו'. האי עיינה מייירי צעיון וצדיקה כל הגוף בין צמקוס שער בין בלא צמקוס שער שחייבת צ האשה קודם טבילה מדין מורה ומחמיר הצריכה שיהא עיון זה וצדיקה זו סמוך לטבילה דאפילו צמקוס שהמירו להרחיק החפיפה מן הטבילה כגון ציוס טוב שחל צמוצי שבת חפיפה דרנן שהיא חקנת עורא הקילו כי היכי בלא נדחיא טבילה

צמנה כיון בלא אפשר אבל עיון וצדיקה כל גופה דמדאורייתא היא לא מקילין זה להרחיק עיון וצדיקה מהטבילה אף על גב דביום טוב היה האי עיונא בעלמא בלא רחיה כלל אפילו צקריי כיון דמסבין השער צמחממי נמי לא אפשר דאסור לרמון כל גופו ציוס טוב צמחמי אפילו אחר צבד לית לן זה דמדאורייתא כגי עיונא בעלמא בלא רחיה כלל לעת הראב"ד דלא בלא דגי בלון כדכתב נמורה הית הארוך (כ"ז ש"י לא): **וע"פ** כי זה אמר הרשב"א חפפה ועיינה עלמה בחול ציוס עיון כל גופה כדן מורה צמקוס שער ושלח צמקוס שער וטבילה בערב או למחרתו אע"פ שלא היתה חפיפה והצדיקה סמוך לטבילה עלתה לה טבילה בדיעבד והביא ראיה לדן זה נמורה הית הארוך מדאמר רבא (מה"ה פו:) טבילה ועלמה ונמנא עליה דבר חוצץ אס סמוך לחפיפה טבילה אינה צריכה לחוף ולטבול ואס לאו צריכה לחוף ולטבול דבעל כרחך דהא דקאמר ואס לאו צריכה לחוף ולטבול היינו שלא חפפה ולא עיינה צמקוס לטבילה אע"פ שחפפה ועיינה קודם טבילה דאין אומר שעת טבילה היה שם ולא אדעתה דאי עיינה סמוך לטבילה אע"פ שלא חפפה סמוך לטבילה ודאי דאין אומר דלאחר טבילה נדנן זה ולא אדעתה שהרי עיינה שעת טבילה ולא היה עליה דבר חוצץ וא"כ השתא שמעינן דעד כאן לא קאמר רבא בלא עלתה לה טבילה כשלא עיינה סמוך לטבילה אלא צמנא עליה דבר חוצץ הא לא נמנא עליה דבר חוצץ עלתה לה טבילה ואע"פ שלא עיינה סמוך לטבילה בלא החמירו עליה חכמים לחול ולטבול בדיעבד:

יד **ומ"ש** אב"א אב"א חפפה כ"ז וכו'. נמורה הית הארוך (פס נב) הביא דברי הראב"ד (שם נז/כז. פס) שכתב כן וי"ל אפילו עיינה נפשה בשעת טבילה בלא חפיפה הראש לא כגי לה עיונא דהא מתקנת עורא היא ואפילו שדיא מסקרה צמר טבילה ולא משכחת מידי דסקיר צמוצי חייטין דילמא צהדי דמסקרה רישא השתא משחרי מוצאי אי נמי ההוא דהוא קטיר צקצר ואין צריך לומר אס חפפה וכו' דכיון דאפילו חפיפה שאינה אלא דרנן מתקנת עורא אס לא חפפה כלל לא עלתה לה טבילה אס כן אין צריך לומר אס לא עיינה שאר הגוף כלל דמחוייבת זה מדין מורה בלא עלתה לה טבילה כלל וא"ת אס כן הא דכתב רבינו לעיל על דברי הרמב"ן יראה מדבריו שיותר מחמיר בעיון הגוף מבעיון הראש דמאי מומרא כיון דאפילו חפיפה לא עלתה לה טבילה אס לא חפפה כי היכי בלא עלתה לה טבילה אס לא עיינה בשאר הגוף וי"ל דהיינו דקאמר רבינו יראה מדבריו שיותר מחמיר וכו' כלומר וא"כ חולק הוא אמה שכתב הראב"ד בשם הראב"ד בלא חפפה בלא עלתה לה טבילה דלהרמב"ן עלתה לה טבילה: **ובידיהו** אן נקטינן לחומרא כהראב"ד והראב"ד ומו דהאי יראה מדבריו אינו מוכרח דלע"פ דס"ל להרמב"ן דאין להחמיר בזה יותר מצד מ"מ לא קשה למה אמר שזה דין מורה וזה תקנת עורא דהאמת נקט ומו דכדי שלא נטעה לומר דבין חפיפה ובין עיון הגוף אינם אלא חומרא דרנן בעלמא או מנהג בלבד לכך פירש שזה דין מורה וזה תקנת עורא הנצח וצ"ל דיו ולכן יש להחמיר בשניהם דאפילו בדיעבד לא עלתה טבילה וכן הוא העיקר לפענ"ד בלא כמו שכתב רבינו יראה מדבריו דמחמיר בעיון הגוף יותר מבעיון הראש דליתא נא:

פרישה

יא **אע"פ** שלא היתה סמוך לחפיפה. נמורה הית כתב כלשון הזה מן אע"פ שלא היתה חפיפה וצדיקה סמוך לטבילה ע"כ ורבינו השמיט מיצת צדיקה ואין להשמיטה דהא טווא קמ"ל דאף על גב דצדיקה היא דאורייתא אפילו הכי עלתה לה טבילה בדיעבד. בית יוסף. ולענ"ד נראה משום דרבינו סבירא ליה כהרמב"ן הנ"ל [*] דמצינן צדיקה ועיון סמוך לטבילה ומה שכתב חפפה ועיינה בלא רגל לומר חפפה בחול וזאת העיון שהוא דאורייתא שצריכה לעשות ומה שכתב בחול לחפיפה קאי. והיותר נראה שצדיקה בכלל חפיפה היא שהרי כתב (נד. חפפה ועיינה ומסיק בלא סמוך לחפיפה לחול וק"ל):

הגהות והערות

מ **באמת** שם כתב דאין סחיטה בשער מדאורייתא אבל איסורא איכא, וי"ל דהכא משום מצות עונה ופריה ורביה לא חשו לזה (מערני יו"ט על הרא"ש סוף הלכות מקואות סי' לו) אות י והובא בשו"ר טהרה ס"ק כא עיי"ש, ועיי' שו"ר (ברכה:) מן **בספר** הישר (סי' מה אות ג) כתב ג"כ דין זה אך לא הוכיח שם לשון זה אלא כתב שהרי לא התירו אלא היכא דלא אפשר כגון אשה חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי שבת שהיא יום ח' שהיא אי אפשר לטבול בליל שבת (שהוא ליל ד'), אבל זאת יכולה לטבול בליל שבת עכ"ד, והועתק כל זה גם באור זרוע חלק א' סימן שסד, (ולא נזכר שם דמייירי בשירותא לטבול בלילה, אמנם בראב"ה סי' קפת כתב גם כן הטעם שבספר הישר אבל הוכיח בלילה דמייירי בשלא טבול בליל שבת משום אונס, וכעין זה בהלכות נדה לר' אברהם מטול שבספר "תשובות ופסקים מאת חכמי אשכנז וצרפת" סו"ס קנח). ועיי' לעיל בב"י (צב: דיבור ראשון) דעת ר"ת בביאור "אפשר" ו"לא אפשר": **מחן הסמ"ק** הביא רק דעת רבינו חס: **מט** **לפנינו** בקצר ליכא כלל הסיוע "אע"פ שלא

מפתח פדרי טהרה

ז שו"ר טהרה סי' כג:

זו ומו"ש והראב"ד כתב וכו'. עיין
רבינו זריכה למוח שיניה מה שכתב
שכתב הראב"ד ז"ל ע"פ שבשאר הגוף אין
כן אמה שכתב תתלה אם לא עיינה אוח
ולא מנאה צהן שום דבר דבשאר הגוף
אין תולין להקל אף צו ולא עלמה לה
טעילה ופשוט הוא:

מז חפפה ועיינה וכו'. מומר
דרבא צפרק תינוקא כתנחיה צמוך
(סי"ג ד"ה ועל) היא ופירושה:

חפפה במקום שער ולא עיינה
מצאה עליה דבר החוצץ עד כ
אבל בבית הסתרים כיון שאין
ואחר כך עיינה אותם ולא מצא
(יד) אם לא עיינה אותם קודם
שנתעסקה בתבשיל ומצאה עלי
אין תולין להקל בבי האי גוונא
עליה דבר החוצץ אם סמוך ל
צריכה טבילה אחרת. וכמה
שחפפה טבילה: יא(ב) כמה

טבילה אף על פי שעיניה נב^ב בעצמה בגופה. (י^ב) ואפילו חפפה מיד אחר הטבילה וסרקה במסרק ולא מצאה שום נימא קשורה אפילו הכי לא עלתה לה טבילה שאני אומר שמא בשעת טבילה היה קשור ועכשיו ניתר או נשר עם המסרק. (י^ג) ואין צריך לומר אם

כשאר הגוף שלא עלתה לה טבילה אף על פי שלא
 אז: ^ט והראב"ד כתב בזה דוקא בשאר כל הגוף
 צריכים לביאת מים אם לא עיינה אותם קודם לכן
 בהן שום דבר עלתה לה טבילה: ^{יא(א)} וכן
 טבילה ואחר טבילה גם כן לא עיינה אותם עד
 מאותו תבשיל תולין להקל אף על פי שבשאר הגוף
 י חפפה ועיינה גופה וטבלה ^(טו) ובעלייתה נמצא
 פיה ^{טז} טבלה אינה צריכה טבילה אחרת ואם לאו
 הוא סמוך כתב הרשב"א עונה שבאותה ^(יז) עונה
 דברים אמורים בשלא נתעסקה באותו המין אחר

וּמִשָּׁׁ וְאִין צְרִיךְ לִזְמַר אַם חֲפֵפָה בְּמָקוֹם שֶׁעַר וְלֹא עֵינֶיהָ שָׂאָר
הַגּוֹף שֶׁלֹּא עָלְתָה לָּהּ בְּיָדָהּ. מִצּוֹרֵר מִמֶּה שֶׁקֹּדֶם שֶׁחֲפִיפָה מָקוֹם שֶׁעַר
הָיָה תִּקְנָת עוֹרָא וְזִדְיָקָא כֹּל הַגּוֹף הוּא לְדוֹרִימָא וּמִטַּעַם זֶה הוֹצִיאוּ צִאֲצִיל
וְיִכּוֹן מִצּוֹרֵר דְּנִדְבִי הִרְשִׁי״א עֲלָמוֹ שֶׁכֵּן הוּא לְשׁוֹנוֹ וְאִין צְרִיךְ לִזְמַר אַם חֲפֵפָה
בְּמָקוֹם שֶׁעַר וְלֹא עֵינֶיהָ בִּשְׂאָר גּוֹפָה שֶׁלֹּא
עָלְתָה לָּהּ טְבִילָה שׁוֹר צְרִיכָה לַעֲיִין דְּבַר
מִזְרָה עִכְ״ל וְרִדְנוֹ קִינֵר לְשׁוֹנוֹ וְלֹא
יִדְעֵמִי לָמָּה: וּמִשָּׁׁ וְאִפִּילוֹ חֲפֵפָה
מִיד אַחֲרֵי הַטְּבִילָה וּפְרָקָה בְּמַסְרָק
וְלֹא מִצָּחָה שׁוֹם נִימָא קְשׁוּרָה וְכוּ׳.
כִּ״כ הִרְאִי״ד בְּסִפְרָא צַעֲלֵי הַנֶּפֶשׁ (סוף
שַׁעֲרֵי זֵנוּ: כו: א: פ) וְנִשְׁמָנו כְּתִבּוֹ הִרְשִׁי״א
בְּתוֹרַת הַבַּיִת הָאֲרוּךְ (שם ג:) וְפִסְקָא כֵּן
בְּקֶדֶר (שם ל:):

טבילה: יא(א), יב וכן כן לא עיינה אותם עד אף על פי שבשאר הגוף בלה (ט) ובעלייתה נמצא טבילה אחרת ואם לאו עונה שבאותה (ו) עונה נסקה באותו המין אחר

ממך גירסא שכתבתי דמו איכא ציינוהו כשחפפה בסוף היום וטענה ח"ק
 ה"ק (שעמוד ו:) והר"ן לא גרסי אלא איכא ציינוהו סמוך לחפיפה טעילה
 טעילה לא מיירי הכא מידי דהצרכה סמוך לחפיפה טעילה אלא לענין לחלות
 לחפיפה טעילה: והר"ק והר"ן גורסים הלשונות מהופכין דבלישנא
 לן בלישנא בתרא דסמוך לחפיפה טעילה דאיפסיקא הלכתא בסמוך דלריכה
 לרין זה כתבתי בתחלת הסימן (א: ד"ה ומ"ש שה"ר):

ליליא כלומר דללישנא דאמר אס באזאז יום שחפפה טעלה אס חפפה זיוס
 יף ולטעול כלומר מפני שנמאס עליה דבר חוץ משמע דהא לאו הכי אינה
 דללישנא בחרא אשה שחפפה זיוס וטעלה זלילה זריכה לחזור ולטעול אע"ג
 דאמר רבא טעלה ועלתה ונמאס עליה דבר חוץ אס סמוך לחפיפה טעלה
 א עיניה שלא בסמוך לטעילה וטעלה עלתה לה טעילה דעד כאן לא קאמר
 יוד לטעילה אלתא דוקא נמאס עליה ולא חפפה ולא עיניה הוא דלא עלתה
 סמוך לטעילה וכל שכן בחפיפה עכ"ל וכ"כ הר"ן צ"ב דשעזעות גז:

זן שאין צריכין לביאת מים וכו'. נספר בעלי הנפש (מכת"י שעה"ט ר"ט נסיון קל"ח פת. ד"ה כחז הרלנ"ד):

ידיי חליפה עמ' עז) כתב כן והעמקתי לשונו צמימן קל"מ (פח. ד"ה כתב הראב"ד):

לחפיפה מבליה אינה צריכה מביעה אחרת וכו'.
 דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה עולה אינה צריכה לחוץ ולטבול ואם לאו
 כד'. בתורת הבית הקטן (לא) וזה לשונו בדרוש (שם ע"ב) ומאי סמוך זו
 ההרצאה (בהשגחה לבע"ט שעה"ט אות ד) עכ"ל:

י. מביאה אבל נתעסקה בו בין מביאה לבדיקה אינה צריכה מביאה
ו מדמניא כפ"ק דמולין (י.) טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוץ"פ שנחמק
זשה

ום וטבלה תיכף כלילה לא הוי טבילה [ו] כיון דהחפיפה והטבילה חילוק בין עונה אחת לשתי עונות ותלויה המחלוקת בגירסת הגמרא:

רָאשֵׁה וּכְדַפְרִישִׁית (פְּרִשָׁה סוּף אֹת ה) לְדַבְרֵי הַרְבֵּצִין הַגִּיל, וְהַצִּנֵּה הַעוֹר גַּם כֵּאן הוּא כִפְסוּטוֹ כְּמוֹ דְּבַרֵי הַרְבֵּצִין וְקִיל: (ד) אִם לֹא עֵינֶיהָ אוֹתָם. רִיל בֵּית הַמִּסְמֵרִים: (טו) וּבַעֲלִייתָהּ נִמְצָא עֲלֶיהָ דְּבַר הַחוּצִץ וְכו' עַל וְאֵם לֹא צָרִיכָה מְבַיֵּא אֲחֵרָה. לֹא דוֹקָא טַעֲמָה לְמַד אֵלֶּה גַם טַפְסִיפָה אֲחֵרָה שֶׁמִּמֶּנּוּ קָרִים סָבְבוּ הַחֲצֵרָה וְכֵן כִּכְזֵּי בֵּית יוֹסֵף (ח) עֵינֵי שֶׁם:

(יג) ואפילו חפפה מיד. פירוש דקדק ועיניה: (יג) ואין צריך לומר אם חפפה וכי אע"פ שלא מצאה עליה דבר חוצץ. [שז נא*] לריעה לעין דבר מורה. וסבירה ליה כרמזין היכל שפסיה היא מתקנת עורא ועיין דבר מורה, ואין צריך מורה, שבעיניה כל גופא וראשא דקיימא דבר מורה לא עתה לא עטלה משום חפפה, וכל שכן להיפך וק"ל. ומה שכתב פירוש אע"פ שבעיניה נצטמה בגופה ר"ל כל גופה פה

חדושי הגהות

[10] דביון דחפיה וטעילה לא היו כז"ל [צפנים ממקן עפ"י כח"י]:

הגהות והערות

דאָף על פי כן שרי אם לא נמצא דבר חוצץ, ונמצא דפליגי בחרתי, א.
לא עיינה סמוך לטבילה ולא נמצא עליה דבר חוצץ, ב. עיינה סמוך
לטהבילה ונמצא עליה דבר חוצץ דלהרין אסורה בתריווייה ולהושביא טהורה
בתריווייה, וצ"ג. שו"ת הגרע"א מהר"ק סוף סי' סג: נד' וסיים
י"ו ש מן הגדולים שהורו גם בזה להחמיר עד שתאמר ברי לי שלא היה
עליה בשעת טבילה", כל זה חסר בבית יוסף ועל זה קאי מה שכתב הב"י דהטעם
מדרבנא וכו' (הגהת פרש"ה אות טז). וברר ענין הולא אות כז ושיריו טהרה
ס"ק לא, ועיין עוד לקמן הערה ג':

טבילה ולא היה שער קשור בכל גופה כאילו לא טבלה ע"כ: [נא*] כן
נראה דצ"ל על פי לשון הרשב"א המובא בב"י: [נב] ס"א עצמה (בלא ב'):
[נב*] ומוזהר בר"ן "כשלא נמצא עליה דבר חוצץ": [נג] צ"ע דהר"ן (דף
ו ע"א ד"ה והך חפפה ובע"כ ד"ה איכא בינייהו) כתב להיפך דלענין עיון
דהוא מדאורייתא עיון סמוך לטבילה מעכב דיעבד, ואף על פי שעיניה סמוך
לטיבילה מכל מקום אם נמצא דבר חוצץ אסורה מטעם דשמא לא עיניה יפה, והוא
להיפך משמית הרשב"א דס"ל דאם עינה סמוך לטיבילה שרי אף כנמצא עליה
דבר חוצץ ומוזהר ד"ק דעל כרחוק דבר מיידי בשלא עיניה סמוך לטיבילה

מפתח סדרי פהרה

(ח) שיורי טהרה ס"ק כח ד"ה את"ן, מ"מ: (ט) שיורי טהרה ס"ק לג ד"ה ובזה נדחין: (י) שיורי טהרה ס"ק כח:

באותו המין כל היום כולו לאחר טבילה לא עלתה לו טבילה עד שיאמר צרי לי שלא היה עלי קודם לכן והקשו המוספות (שם ד"ה עד שיאמר) מצרייחא זו אהא דלמחר רבא אס סמוך לחפיפה טבילה אינה צריכה לחוף ולטבול ותיירו (גדה סו: ד"ה אס) דההיא דחולין בשלא טבל סמוך לחפיפה ואף על פי שתיירו תירוצים אחרים הרשב"א חפס חירוק זה

עיקר ולפיכך כתב (נחידושי) צ"ק דחולין על אותה צרייחא ומיירי יגון שחפץ קודם טבילה דאי לא חפץ אפילו לא נמצא עליו דבר חוץ לא עלתה לו טבילה

ומיירי נמי בשלא חפץ סמוך לטבילה דאי בשחפץ סמוך לטבילה אפילו נמצא עליו דבר חוץ אינו חוזר וטובל כדגרסינן בפרק מינוקת טבילה ועלתה ונמצא עליה דבר חוץ אס סמוך לחפיפה טבילה אינה צריכה לחוף ולטבול עכ"ל:

(יג) יא"ב) אב"ל הרמב"ם כתב בפרק ב' מהלכות מקואות (ה"ו) טבילה ועלתה נה' אס באותו היום שחפפה טבילה אינה צריכה לחוף

פעם שנית אלא חוזרת וטובלת מיד בלנד ואס לאו צריכה לחוף פעם שניה ולטבול ואח"כ כתב (הכ"ג) מי שטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוץ אע"פ שנתעסק באותו המין כל היום כולו הרי הוא בטומאתו עד שיאמר יודע אני בודאי שלא היה זה עלי יא' קודם הטבילה הואיל והחזק טמא העמד טמא על טומאתו עד שחדע בודאי שטמא עכ"ל נראה שהוא מפרש ההיא צרייחא דחולין כפשטה דלא מפלגא בין אס סמוך לחפיפה טבל לאס לא טבל סמוך לחפיפה בכל גווני לא עלתה לו טבילה עד שיאמר צרי לי שלא היה עלי קודם טבילה ורבא דפרק מינוקת דמפליג בין טבילה סמוך לחפיפה ללא טבילה סמוך לחפיפה לא לפטרה מטבילה שנייה אחא אלא לפטרה מחפיפה שנייה בלנד הוא דאחא. ונראה שמה שכתב הרשב"א בחזרת הדין (הקד' לא) צמח דבריו יש מן הגדולים שהורו אף בזה להחמיר עד שחאמר צרי לי שלא היה עלי בשעת טבילה ע"כ, נראה שעל הרמב"ם נחטין נה':

(יד) ודע שכתב הרשב"א על דברי הרמב"ם (ה"ו) אס באותו היום שחפפה טבילה א"א הא קיימא לן כלישנא בתרא דלמחר אס סמוך לחפיפה טבילה אינה צריכה לא לחוף ולא לטבול ואס לאו צריכה לחוף ולטבול ומה שכתב הוא אינו כלום [ט] דהא לא צעין סמוך לכתלה השתא דאשתכח ריעותא חיישין א"כ סמוך לחפיפה טבילה עכ"ל יא' טעמו מפני שהוא גורם כהר"ף והר"ן דבלישנא בתרא גרסי אס סמוך לחפיפה טבילה ולפי גירסתו

הלכה כלישנא בתרא דחלי מילתא באס סמוך לחפיפה טבילה שהוא זמן מועט מאס ציוס שחפפה טבילה דלא הוה ליה למיפקס אלא כלישנא בתרא דחלי מילתא באס סמוך לחפיפה טבילה שהוא זמן מועט: ונראה עוד דגירסת הרשב"א היה כתוב בלישנא קמא אינה צריכה לחוף ולטבול ובלישנא בתרא היה כתוב אינה צריכה לא לחוף ולא לטבול יא' ומשיג על הרמב"ם למה פסק כלישנא קמא דמשמע שאינו פוטרה אלא מחפיפה ולא מטבילה הוה ליה למיפקס כלישנא בתרא דפטר לה אף מטבילה והשיג עוד עליו ממה שלא כתב דין זה אלא דין מי שטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוץ וכו' וכתבו אצל דין דחיקף לחפיפה טבילה דמשמע דמאס הכי אמרינן כשנמצא עליה דבר חוץ דאי לא טבילה סמוך לחפיפה צריכה לחוף ולטבול אצל אס לא היה צריך לסמוך טבילה לחפיפה לא הוה אמרינן דצריכה לחוף ולטבול וכתב שזה אינו דאפילו אי לא הוה צעין לכתלה למיפקס טבילה לחפיפה היכא דאשתכח ריעותא הוה חיישין כל שלא סמכה טבילה לחפיפה כן נ"ל ביאור דברי הרשב"א: וליישוב דעת הרמב"ם י"ל דאיהו ו"ל גרים בגירסא דידן דלישנא בתרא הוא אס ציוס שחפפה טבילה וגם גרים ציה אס סמוך לחפיפה טבילה אינה צריכה לחוף ולטבול והוא מפרש דהיינו לומר דאיהו צריכה תרמי חפיפה וטבילה דנעבילה לחודה כגי לא אצל טבילה מיהא צעיא בכל גווני וכמו שכתבתי לעיל וצוה נסתלקו מעליו שתי השגות הראשונות ובהכי ניחא נמי ההשגה השלישית דכיון דחפיפה אינה אלא תקנת עזרא אי לא הוה מתקן לסמוך טבילה לחפיפה אפילו לא טבילה סמוך לחפיפה ונמצא עליה אחר טבילה דבר החוץ לא הייתה

פרישה

יש מן הגדולים שהורו גם בזה להחמיר עד שחאמר צרי שלא היה עלי בשעת טבילה עכ"ל ופשוט דכל זה חקר צדיק יוסף ועל הדין מן הגדולים נא ליתן טעם מהצרייחא וי"ל דמשמע ליה להדין יוסף דהרשב"א סובר כי מן הגדולים ולכן כתב סתם דרשב"א חפס חירוק זה עיקר וכו' עיין שם ודו"ק. עד כאן המגיה: (יז) אב"ל אס לא חפפה קודם טבילה אין תולין וכו'. קצת קשה מדנקט אין תולין משמע דדוקא אס יש ריעותא צפנינו הא אס לא נמצא כלום אחר טבילה לא חיישין אף על גב דלא חפפה ולעיל כתב הרשב"א צהדיא דבשלא חפפה אע"ג דנדקא אחר טבילה ולא נמצא כלום לא עלתה לה טבילה וצריך לומר דנקט אין תולין בו אידי דחולין דרישא ולא לירוקא כלל ודו"ק:

חדושי הגהות

[1] צריך עיון דדיינים אלו כתבם הרשב"א והרשב"א צהדיא כתב דאין תולין אלא אס כן אמרה צרי לי שהוא לומר דמה שאמר שאני מולה אותו למה לומר שאין צריכה טבילה עכ"פ אלא יכולין לתלות דוקא כשאומרת צרי לי (פרישה) ועיין צ"ח וז"ל א"כ ט"ז: [2] בזה שיש לתמוה בזה ממה שכתב לעיל בדלאל חפפה אפילו לא נמצא עליה כלל לא עלתה לה טבילה כבר נחייש היטב בפרישה וצ"ח והבאס הש"ך א"כ י"ז: [3] דאפילו לא צעין כ"ל:

הגהות והערות

נה' ונמצא עליה דבר חוצץ, כ"ה ברמב"ם, ולהלן בב"י (בד"ה ואינו) מוכח שכן היה ג"כ גירסת הב"י ברמב"ם: [4] ועיין בב"ח סט"ז ד"ה ואיכא שכתב שבחזרת הבית הארוך הביא דעה זו בשם הראב"ד ועיי"ש בהערה נח. ויש להעיר עוד דלפי מה שכתב הב"י דנחטין על הרמב"ם נצטרך לרחוק דמה שכתב "יש מן הגדולים שהורו אף בזה להחמיר" קאי גם לענין חפפה סמוך לטבילה שהזכיר בתחלת דבריו, ודלא כפשטות לשונו דקאי על לא חפפה סמוך לטבילה וכן מבואר בב"י עצמו בריבוי הקודם לפי מה שכתבנו בהערה נד בשם הגהת פרישה עיי"ש, וצ"ע: [5] מוסגר בדפוס:

מפתח סדרי הגהות

יא' שיורי טהרה ס"ק ל"ג ד"ה ולדינא: יב' שיורי טהרה ס"ק לב ד"ה עיין: יג' שיורי טהרה ס"ק לב ד"ה מה, גם קשה: יד' שיורי טהרה ס"ק לג: טו' שיורי טהרה ס"ק לג ד"ה מה: טז' שיורי טהרה ס"ק לג ד"ה אמנם.

מדברי הרשב"א וזה הלשון דלצל אם לא חפפה וכו' לא נמצא לא נקרא ולא בארוך והקריב כייסוד הראשון שכתבתי דרבינו כתב כך לדעתו ולהרמב"ן עלתה לה טבילה דיעבד אם לא חפפה דמ"מ כאן נמצא עליה דבר חוצץ מודה דלא עלתה לה טבילה אף על פי שנתעסקה בו אחר טבילה אבל ממה שפסק בשלחן ערוך (פ"ח) דדיעבד נמי אם לא חפפה לא עלתה לה טבילה והרשב"א וכתב נמי (פ"א) האי אבל אם לא חפפה וכו' בעל כרחך נריך לפרש כייסוד השני דפרישית: ואיכא

לחמיה אמה דכתב רבינו דנתעסקה באותו מין עלתה לה טבילה דאמי מולה אותו זמין שנתעסקה בו דנמשך אחר מה שכן פסק הרשב"א בתורת הבית והלא הרשב"א גופיה כתב אחר כך במסקנתו וז"ל יש מן הגדולים שהורו גם כזה להחמיר עד שתאמר כרי לי שלא היה עלי בשעת טבילה עכ"ל אלמא דלמיה גופיה חושש שלא להקל כנגד הגדולים ועוד דהלא בתורת הבית הארוך נחן הביא מה שכתב הראש"ד (שם 15/10. פא-פז) דאפילו נתעסקה כל אותו היום באותו מין לאחר טבילה לא עלתה לה טבילה עד שתאמר כרי לי שלא היה עלי בשעת טבילה עד כאן לשונו וכלשון הזה פסק גם הרמב"ם סוף פרק ז' דמקואות ומביאו צ"ח יוסף א"ס כן מי הוא שיצא אחרי גדולי העולם האלו להקל באיסור כרת ולסמוך אמה שכתב הרשב"א ואיך גופיה היה חושש להחמיר ה"לך נ"ל ברור דנקטין להחמיר עד שתאמר כרי לי שלא היה עלי בשעת טבילה ודלא כמו שפסק בשלחן ערוך (פ"ח) בסתם לקולא על פי דברי רבינו:

יז **חפפה קודם טבילה וכו'.** מימרא דרב גידל אמר רב צפרק מיוקת (דף ס"ו.) והיינו דללא עיינה גופה בחר הכי אבל עיינה גופה לאחר נתינת התבשיל או לאחר עסק הדברים החולאים עלתה לה טבילה וכן כתב הרשב"א והוא דבר פשוט: ובישבו' דדוקא נתינת התבשיל העשוי לידבק אבל אם אינו עשוי לידבק תליין דמיד כשצאה למקוה נשטף מעליה ואין צריך לומר אם לא נתנה שום תבשיל לצנה אלא הייתה מפשלת את צנה לאחריה ערומה ואחר כך טבלה דעלתה לה טבילה ולא חיישין שמה הוה עליה דינוקא טיט וכיוצא בו ונדבק באמו וחוצץ בטבילתה ולא ידעה ודלא כרבינו חננאל שכתב החוספות (פז.) ד"ה נתינת) בשמו שהיה גורם מימרא זו מפשלת את צנה וטובלת לא עלתה לה טבילה וכך הוא משמעות כל הפוסקים נטן שלא הביאו בפסקיהם הך מימרא ומו דהלא מימרא דרב גידל אמר רב משמע דלא ס"ל הך מימרא דלא חיישין אלא נתינת תבשיל לצנה מיהו לכתחלה יש לומר דלא תקח צנה על ידה ערומה ומו נראה דהיכא דהיה צד צנה תבשיל העשוי לידבק אי נמי היה מלוכלך צניט ולקחה צנה על ידה ערומה ואחר כך טבלה ולא עיינה נפשה בחר הכי דלא עלתה לה טבילה דמיא הא מילתא נתינת תבשיל לצנה:

צפרק מיוקת (פז.) אמר רב גידל אמר רב נתינת תבשיל לצנה וטבלה לא עלתה לה טבילה אע"ג דהשתא ליכא אימור כדדיוני נפל כלומר חיישין שמה צעלייתה מן הטבילה נפל וסובר רבינו דהא דחיישין נתינת תבשיל לצנה דוקא כשהוא תבשיל העשוי לידבק כלומר שהוא גריס של פול או רצב וכיוצא צה מדברים העושים חליצה וכן הם דברי הרשב"א בתורת הבית (הקד' צ"ז ע"א.) וסיים הרשב"א דין זה לפיכך לא עלתה לה טבילה אלא אם כן עיינה צנפשה לאחר נתינת התבשיל או לאחר עסק הדברים החולאים:

והרמב"ם כתב צפרק ז' מהלכות מקואות (היי"ט) נדה שנתנה תבשיל לצנה לא עלתה לה טבילה מפני השמנונית שעל ידיה ואחר כך כתב (ה"צ) צנה דברים אמורים לענין טהרות אצל להחמיר לצננה הרי זו מותרת אע"פ שנתנה תבשיל לצנה או שהיה צה שרט יסן וכו' שכל הדברים האלו וכיוצא בהם אינן חוצצין אלא מדבריהם ולענין טהרות גורו לענין ציאה לא גורו עכ"ל נראה מדבריו דרב גידל אמר רב בתבשיל שאינו נדבק לגמרי מיירי אלא כיון דסתם תבשיל אינו צה שמנונית חיישין שמה נדבק צידיה וחיץ מדרגן לטהרות אבל לא לצננה ולפי זה אם היה התבשיל מדברים הנדבקים שעושים חליצה מדאורייתא אף לצננה חיישין שמה נדבקו צה וצריכה לטבול ואם לכך נמחקו הרמב"ם נמצא דאין חילוק בין הרמב"ם להרשב"א לענין הדין כלל. ומיהו אפשר שמה שכתב הרמב"ם שאינם חוצצין אלא מדבריהם לא משום דשמנונית אינו מהדברים [יז] החולאים בכל מקום קאמר הכי דשמנונית דהרמב"ם היינו רצב וחיץ דבר תורה אף לצננה אלא משום דכיון דאין אותו הרצב על רוב גופה אפילו אם מקפיד עליו לא מיתסר מדאורייתא אלא מדרבנן דמדאורייתא תרמי צניט רצב ושיהיה מקפיד עליו וכיון דלא מיתסר אלא מדבריהם לא גורו אלא

דרבי משה

(ז) בהגהות שערי דורא (הל' נדה ס"י יב ד"ה ולא) בשם אשר"י ס' והמרדכי (שבועות ס"י תשמח) ומ"מ אם אמרה בדיקתי עצמי אחר הנתינה שלא נדבק בי כלום אינה צריכה טבילה אחרת עכ"ל:

חדושי הגהות

[י] **לאשמועינן** דטעמא דנמצא עליה וכו': [יא] **בתחילתו** אם ציט לנ"ל [נפנים ממון עפ"י דפ"ר]: [יז] **החוצצים** כלל מקום [נפנים ממון עפ"י דפ"ר]:

הגהות והערות

נחן **לפנינו** בתורת הבית (לב:) כתב זה על הא דנתינת תבשיל לבנה דמסתברא להקל בנתעסקה באותו המין והראב"ד אוסר, אולם צ"ע דבזה אפילו לא נמצא עליה דבר חוצץ אסור כדאמרין (נדה סז.) ואע"ג דהשתא ליכא וכו', וכן כתב גם הרשב"א גופיה לעיל, ואין יחא עדיף בנתעסקה באותו המין מאם לא נמצא עליה דבר חוצץ, וצ"ל שיש שם איזה ט"ס וקאי על דין דטבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ (שיורי טהרה ס"ק לו.) וכן בחידושי הרשב"א (מכת"י, נדה סז:) כתב דין דנתעסקה ודברי הראב"ד אלו בנמצא עליה דבר חוצץ ולא הזכיר שם הא דנתינת תבשיל לבנה: [נט] **צ"ע** דמימרא זו מובאת בהלכות גדולות (ס"י) מא' וברמב"ם (פ"ב מהלכות מקואות ה"ב) ובבעלי הנפש (ריש שעה"ט, אך גירסתו שם הוא נתנה תבשיל לבנה והפשיטתו לאחוריה) וברא"ש (הל' מקואות ס"י ל"ד) וברבינו ירוחם (נכ"י ח"ה ב.), ועיין בב"י ס"י קצח דף צא ע"א ד"ה כתב הרמב"ם וד"ה ואיכא למידק. לחם ושמה ס"י קצח ס"ק לט: [ס] **לא מצאתי:**

מפתח סדרי טהרה

(יז) שיורי טהרה ס"ק ל"ב ד"ה גם י"ל:

א בברכת הטבילה כתב בה"ג לאחר שתעלה מן המביעה תברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על הטבילה וכן פירש ר"י. פירוש לאחר שמתעלה ותלגש חלוקה חצרך מיד דעוד שהיא ערומה אסורה לנך אצל לא תמחין עד שחלגש כל מלבושיה דא"כ הויה הפסקה בין טבילה לנכרה. ויותר נכון דלאחר שטבילה ועודה

נמים חצרך וכ"כ הרב צהנחה שו"ע ו"ל וכן נוהגים שלאחר הטבילה צעודה עומדת חוץ המים מכסים עומה צגדה או נחלוקה ומנכרת עכ"ל. ואע"ג דמניא צפ"ק דפסחים כל המלות כולן מנך עליהן עובר לעשייתן הא אמר רב חסדא עלה חוץ מן הטבילה משום דאכתי גברא לא חזי ומפרש צה"ג ור"י דמשום דנעצלת גר א"ל לו לנך עד אחר הטבילה תקנו כך בכל הטבילות שלא לחלק וזהו שכתב רבינו דאג טבילת גר וכו' דנא רבינו לפרש הטעם למה שכתב צה"ג ור"י:

קונטרס אחרון לאחר שתעלה מן המביעה תברך וכו'. כתבתי בחיבורי פירוש לאחר שמתעלה ותלגש חלוקה וכו' ועמה אוסיף לבאר דלריכה ג"כ להניח ידיו על חלוקה לכסות למטה מלגה כמו שעשה רבינו מס כשהיה רוחץ לכסות צגד למטה מלבו של יאה הלז רואה את הערוה דמה שלונגשם את החלוקה ולא חגרה עליו אזור לא מעלה ולא מוריד וכאלו היה ערומה דאסורה לנך כשהיא עומדת דלגה רואה את הערוה דלא התירו לה לקוץ חלמה ערומה אלא כשהיא יושבת ופניה טוחות בקרקע כדמוקמין לה צסוף פרק מי שמתו (דף כ"ד). וכמו שכתב רבינו לקמן סימן שכ"ח והוא הדין בכל שאר צרכות כמו שכתבתי באורח חיים סימן ר"ו (ד"ה ולא) דאשה דינה כאיש כשמצרכת מעומד אע"פ שלונגש חלוקה אס לא הפסיקה בלזור או כיסתה בחלוקה למטה מלגה אסור לה לנך וכמו שהוא הדין לגבי איש כדמוכא בפרק קמא דשבת (דף י.) ומציאו רבינו באורח חיים צסימן ז"א:

דרכי משה (ח) כתב [יג] בהגהות שערי דורא (שם ד"ה השיב) השיב מורי אשר כתבת על הנשים שלובשות בגדים אחר חפיפה סאן ודמיתן לנחנה תבשיל לבנה יש לחלק בבגדים למאי ניוחש שאין רגילות להיות על הבגדים דבר לח לרבך משם בגוף האשה וכינים ופרעושים אין נדבקין בגוף והמים נכנסין בהם ולא חייצי כמו טבעות שהן רפויים שלא חייצי עכ"ל:

דרכי משה

(ח) כתב [יג] בהגהות שערי דורא (שם ד"ה השיב) השיב מורי אשר כתבת על הנשים שלובשות בגדים אחר חפיפה סאן ודמיתן לנחנה תבשיל לבנה יש לחלק בבגדים למאי ניוחש שאין רגילות להיות על הבגדים דבר לח לרבך משם בגוף האשה וכינים ופרעושים אין נדבקין בגוף והמים נכנסין בהם ולא חייצי כמו טבעות שהן רפויים שלא חייצי עכ"ל:

דרישה

פניה שלמטה טוחות בקרקע לאו מטעם שענינה ולבה יראו את ערותה דבאשה לא שייך האי טעמא כמו שכתב בארחת חיים והביאו הבית יוסף שם סימן ע"ד זה לשונו נראה שהנשים יכולות לברך ולהתפלל כשהן לבושות בחלוקין אף על פי שאינן מפסיקות למטה מן החזה לפי שערותן למטה מאור ואין לבן רואה את הערוה ולא בעי טוחות בקרקע אלא כשהן ערומות כדי שחתכסה ערותה עכ"ל ומוכח מדבריו דלא שייך באשה שענינה ולבה יראו את ערותה. ונראה [דהא] דהצרכו לכסות ערותה אינו אלא משום כבוד השכינה דלאו אורח ארעא שתזכיר השם וערותה מגולה, ומהאי טעמא נמי למדנו מזה באיש שאף אם ירצה לכסות לבו בבגד דתו לא יראה לבו ערותו מ"מ לא מהני לברך כשעומד ערום דהא מכל מקום ערותו מגולה ובעי שילבש חלוקה ויפסיק אז בידו בחלוקה על לבו ויברך והוא הדין בישן בטליתו מכוסה בטליתו אמרו חז"ל (ברכות כד:) דחוצץ לבו בבגדו ומברך וכמו שכתב רבינו באורח חיים סימן ע"ד דוקא בכהאי גוונא ולא כשהוא עומד ערום. ואם רוחץ ויושב במים צלולים באיש אסור לברך מטעם דלבו רואה את הערוה אם לא שהם עכורים כדאיתא סוף פרק מי שמתו (כה:) וכתבו רבינו באורח חיים סימן ע"ד, ובאשה כהאי גוונא ביושבת במים אפילו צלולין מותר דלא יאה ה' (בלא) מים כדלעיל אבל כשהיא עומדת במים שערותה מגולה אסורה לברך אם לא שיהיו המים עכורים אף שליכא טעם באשה דלבה או ענינה יראו ערותה מכל מקום מפני כבוד שכינה אסור דמים צלולין כעומדת ערומה דמי וכמו שנתבאר: **והשתא** אתי שפיר מה שכתב רבינו כאן בברכת הטבילה דאשה

חדושי הגהות

[יג] בהגהות שערי דורא הציט מורי (אורח מישור) [נפסס מחוקן ע"פ דפוס]:

הגהות והערות

סאן **בהגהות** שערי דורא "ודמיתם למפשיל בנה וכו' נראה דיש לחלק דסתם תינוקות מטפחים בטיט ובעיסה ומדובקים בגוף האשה וחוצץ אבל הבגדים למאי ניוחש וכו'":

א **מכאן** עד "לאחר עשייתן" הוא העתק לשון הר"ן (ד. ד"ה חוץ), וברש"י עצמו הלשון שונה מעט: [ב] פ"י "וצונו על הטבילה" ולא "וצונו לטבול". עיין בגמ' פסחים (דף ז סוף ע"א) בלבער כו"ע לא פליגי דודאי להבא משמע, וברש"י שם ד"ה בלבער: [ג] בן נפסק בברכות דף מז ע"ב וביבמות דף מז ע"ב בשניו לשון, (ולשון הר"ן הוא על דרך חלוקה) (שבת קלז:). מל ולא פרע את המילה כאילו לא (מל): [ד] לשון הרמב"ם "אין לך מצוה שמברכין אחר עשייתה אלא טבילת הגר בלבד שאינו יכול וכו'": [ה] **מוסגר** בפרו"ר (באותיות של הגהות דרישה), ואולי צ"ל דלא יאה אלא בלא מים, כלומר דלא גרע מבלא מים דג"כ מותרת כשיושבת או צ"ל דלו יאה בלא מים, כלומר דלו יאה בלא ההיתר דמים ג"כ שרי כנ"ל:

לטהרות ולא לנעלה אצל קשה על זה דא"כ כשכתב צפרק א' (ה"צ) מדצרי סופרים שכל דבר החוצץ אס היה מקפיד עליו לא עלמה לה טבילה אע"פ שהוא על מיעוטו גזירה משום רוצו, שם היה לו לכחוד דהיינו לטהרות אצל לנעלה לא גזרו ועוד דמאי שנא ממפשלת צנה לאסוריה וטבילה שכתב (פ"צ ה"צ) ללא עלמה לה טבילה משום דחיישינן שמא היה טיט צרגלי המינוק ונדקנן צאמו ולא חילק בין טהרות לנעלה לפיכך נראה לפירוש ראשון עיקר (ח):

א בברכת הטבילה כתב בה"ג (פ"י מא) לאחר שתעלה מן

המביעה תברך וכו'. צפ"ק דפסחים (ז:) אלא דמניא כל המלות כולן מנך עליהן עובר לעשייתן אמר רב חסדא חוץ מן הטבילה משום דאכתי גברא לא חזי ותניא כוותיה ופירש רש"י כיון דאיכא טבילה דאכתי גברא לא חזי כגון טבילת צעל קרי א' ומשמשת שפלטת שכתב זרע

וטבילת גר חיקנו ככולן שיערך לאחר טבילה וכן נראה שהרי ככולן מנך על ב' מפני שהוא לאחר עשייתן וכן כתב ג"כ צפרק שלשה שאלכו (ברכות נא. ד"ה הסא). אצל הר"ף (פסחים ז.) כתב צסס הגאונים דלא אמר רב חסדא אלא צטבילת גר צלגד שאינו יכול לומר אשר קדשנו במצותיו וצונו עד שיעצול דמל ולא טבל כאילו לא מל ג' אצל שאר חייצי טבילות מנכרין ואחר כך טובלים דנדה שלא פלטת שכתב זרע וזו שלא ראה קרי קורין ומתפללים והר"ן (שם ד"ה חוץ) והמסופות (פסחים ז: ד"ה על) צסס הגאונים כתבו עוד דאפילו רואה קרי קיי"ל דטבילה לטבילה ידידה כדאיתא בפרק מי שמתו (כב.) וא"כ יכול הוא לנך עד שלא יטבול והוא הדין לפולטת שכתב זרע וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפרק י"א מהלכות צרכות (ה"ז) שכל חייצי טבילות ד' מנכרין עובר לעשייתן חוץ מן הגר. וכתב הר"ן דלפי דבריהם מה שאינם מנכרים צסאר חייצי טבילות (לנך) [לטבול] צלמ"ד שהוא נוסח הצרכה שמנכרין עובר לעשייתן היינו מפני שלא רצו להתקין לה צ' מטבעות וכיון שצטבילת גר צריך לנך צעל אף כשמנכרין לפני הטבילה קצעות צעל: **והתוספות** והרא"ש (פסחים פ"א סו"ס י.) הציאו דצרי הגאונים וכתבו עליהם אף על פי כן אומר ר"י דאין לגעור

PDFsam merge(1)

PDFsam merge(1)

(ס) שם בגמרא (נדה דף ק"ח ע"א, שלח רבין וכו', ורבה נמנה דברי יוחנן: (ט) שם בתוספות ד"ה כן אמרו, כדי ללכת ולקיים דברי רש"י (ד"ה ומהם) שפירש שם אלה דשלא רבין וכו', ומהם על עמק, שמוטב שמהיה החפיה ביום לפי שכללה ממנה לציפה. אחר סי' (ז) כתב, שמוטב שמהיה כללה סמוך לטבילה, והיחל הטור בשם אביו הראש (ה) מקואות סי' (ז):

הגהות וצינונים

ד (ש"ך סק"ו) נוסף ע"פ מחצית השקל.

באר היטב

(ס) לנשות. שלש פעמים. ואין להקשות, נחזי אן אי היין מסנן השערות או לא. יש לומר, דאין טעם שערות של כל אדם שיה, וכמו שכתבו חכמי הרופאים ומחמקי. ש"ך (פס"ט):

ילקוט מפרשים

(ב) (שם סוף ג) והמנהג הברש"י שנתחיל לחוף בבעור יום כו'. י"ב, אמר המאסף, לכאורה נראה מה שכתבו הטור והבית יוסף (ד"ה חפיה וז), נכון שתרחק במרחק ביום כדי שתחוף עצמה ביום ולא בלילה, מפני חשש רש"י (נדה סח, ד"ה ומהם, דהיינו שמתוך שהומה לביה לא תחוף שפיר. ולפי זה גם מה שכתבו התוספות (שם ד"ה כן) והרמ"ב (לאין קרא) והרא"ש (ה"ל מקואות סי' (ז)) שמנהג הנהיג עכשיו ללכת למרחק ביום ולחוף ביום, ולשהות עד הלילה, גם המנהג זה ממש חששת רש"י הוא. אבל מהרש"ל בתשובה סימן ו' כתב, שלא כתבו הרבנים הלה מנהג כשר הוא אלא מה ששהות עד הלילה, אבל מה שהולכות ביום, בזה לא דבר, ע"פ שם. עוד שם, מהר"ם מפאדווה ובנו תקנו בבקומם שבית המרחץ היה עומד בחצר בית הכנסת, ומרגישים בה כל ההמון בניסותן למרחץ ובשעת טבילתן, והצנועות היו מובישות והיו מסתירין מן טבילתן עד מוצאי שבת, שילכו הנהיג למרחץ בלילה ויהיו חופפות עצמן בלילה וקם חכם אחד ודרש בפני הנשים, שבעריה היא ביום לעשות החפיה בלילה, ורש"ל בתשובה הנכונה ומה"ר משה איסר"ל ש"ס (כ"א) (ו"ט) האריך להוכיח שתיקן מהר"ם מפאדווה ז"ל ובנו הוא תיקון טוב, אפילו לפי המנהג שכתבו התוספות והרמ"ב ומהר"ש, ע"פ שם: [מסת הנהיג]

ג (ה) סמוך לטבילה. צטור הביא מחלוקת רש"י (נדה סח, ד"ה ומהם וד"ה ה) ושאלות (פרשת אחרי סי' (ז) צוה, דלרש"י מוטב שמהיה החפיה ביום שלפני טבילה ולא כלילה, לפי שממנהרת לציפה ולא מחוף יפה, ובשאלות פירש שמוטב שמהיה כלילה כדי שיהיה סמוך לטבילה, על כן נהגו המנהג הכשר כמו שהעתיק כאן בשו"ע:

אזתה הרופאים שלא מחוף ראשה צמים רק ציין, [ז] יש לשאול לרופאים אם היין (א) מסנן השערות, ואם חומרים שאינו מסנן, יש לסמוך עליהם, ואם אין הרופאים בקיין בדבר, יש לאשה [ב] לנסות עצמה מחילה אם היין אינו מסנן השערות (גם זה שם):

ג [א] חפיה צריכה להיות לכתחילה (ה) סמוך לטבילה. [ב] והמנהג הכשר, שתתחיל לחוף מבעוד יום, ועוסקת בחפיה עד שתחשך, ואז תטבול.

אחר שבת, חופפת בערב שבת וטובלת במוצאי שבת או מוצאי יום טוב, כיון שאפשר שהחפיה תהיה ביום צחול. אבל היכא דחל ליל טבילה כליל שלישי שאחר יום טוב, כגון שחלו להיות שני יום טוב אחר השבת, או שחלו להיות שני יום טוב של ראש השנה או של גלויות ביום חמישי שש, וכל ליל טבילה במוצאי שבת דמנא יש שלשה ימים בין חפיה לטבילה, וצדקה גוונא לא אפשר שהחפיה תהיה רחוקה כל כך, וכדצריך להו לרצ חסדא ורצ יימר, דצדקה גוונא חופפת כליל טבילה כיון דרחוק יותר מדאי, והיינו דלמריין צ"ס והלכתא אשה חופפת ביום [וטובלת כלילה], והלכתא אשה לא מחוף אלא כלילה, קשיא להלכתא אשה לא קשיא, הא דאפשר הא דלא אפשר, ע"כ. וסמן ש"ס אשקלא וטריא דרצ חסדא ורצ יימר דלעיל. ונראה לי דגם דעת רש"י כן, שפירש חוה לשונו, הא דאפשר לחוף ביום חופפת ביום, הא דלא אפשר לחוף כגון מוצאי יום טוב, רוצה לומר של ראש השנה, וסמן אלעיל, דצדקה גוונא לא אפשר, הא לאו הכי אפשר לחוף בערב יום טוב. ובהכי ניחא שפיר דקיימא כולה סוגיא דלעיל, מה שאין כן להחוספות (שם סח, ד"ה כן אמרו) והפוסקים דלריכס לחוף דלאלה לה סוגיא דלעיל. ומו קשה לדבריהם, דהא משמע הם להדיא מדברי רב הונא ורב חסדא ורצ יימר ומרימר שכן היו נוהגות בנות ישראל צומינהם לחוף ביום בערב שבת או ערב יום טוב ולטבול במוצאי שבת, שהרי מציין רביה ממנהגם שמוחר לחוף באחד בשבת ולטבול ברביעי או בחמישי בשבת, אלא דרצ חסדא ודעימיה פליגי צחול, דאין דנין אפשר משאי אפשר, והכי קא פסיק התם מרימר הלכתא, אם כן היאך גאמר דסוגיא דלמריין דפסיק להלכתא פליגא אסוגיא והלכתא ומנהג דלעיל. אלא ודאי דפרישית, וזה נראה לי צ"ס ורש"י, אלא שהפוסקים לא פירשו כן, ולא כתבו כן בשם רש"י, ולא ידעתי מנין להם זה. ולענין דינא, נראה דכל ענין יש לה להסתפק בחמין ביום בערב שבת וערב יום טוב, וגם לחוף אז, ולחזור ולהסתפק ולחוף כליל טבילה אם הוא חול, וכן כתבו הפוסקים. וכן צחול, מנהג כשר שהחפיה מחיל מצעוד יום, ועוסקת בחפיה עד שמתחשך, וכמו שכתבו הפוסקים והטור והמהמר. ואף על גב דהיכא דחל ליל טבילה שלשה ימים רחוק, כגון שבת ושני יום טוב, צדקה גוונא מסקיין צ"ס דחופפת כליל טבילה שהוא חול, יש לומר דהכי קאמר, לא די לה בחפיה ערב שבת וערב יום טוב כיון דרחוק כל כך, אלא צריכה לחוף גם כן כליל טבילה, וגם בערב שבת וערב יום טוב, כיון דחפיה יום עדיף. והכי ניחא למיעבד טפי, כיון דנשי דידן חופפות בערב שבת וערב יום טוב וגם כליל טבילה, אם כן אין להקל להן לחלק בין רחוק שני ימים או שלשה ימים, שלא יצאו ליד טעוה. וכן כתב בשערי דורה (ה' נדה) סימן י', דאף צדקה גוונא מחוף שלשה ימים מקודם גם כן. ואפשר, דהיינו מדלמריין צ"ס, דריש מרימר להלכתא דרצ חסדא דמתחך רצ יימר, וחומרי חומרי נקט, חומרא דרצ חסדא צמי יום טוב שאחר השבת שחופפת בערב שבת, דיותר טוב לחוף ביום, וחומרא דרצ יימר שחופפת כליל טבילה כיון דרחוק כל כך, והיינו שכתבו צמדות (פ"ב רמז ששטט), צפרק צמא דנדה פסקין דרצ חסדא דאשה חופפת בערב שבת וטובלת אפילו כליל רביעי, כשצריכו שני ימים טובים אחר השבת, וכן כתב הרצ"ר אליעזר ממין צפירו (יראים סי' (ז) כרש"י, דיותר טוב לחוף ביום מצללה, ע"כ. דלכאורה קשיא דהא פסקין צ"ס דמתחך רצ יימר, אלא ודאי צריכה ליה דרצ חסדא ודלמריין רצ יימר, היינו דפרישתי, ולא כפירוש רש"י שם (ס: ד"ה והלכתא), ולישנא דודמתחך רצ יימר אחי שפיר לפירוש זה, אלא לפירוש רש"י הוא ליה למימר, וכרצ יימר, דהא פליג, ודו"ק. ומעט זה נראה שלא מילקו הפוסקים בין שני יום טוב שחלו להיות אחר השבת, שחופפת במוצאי יום טוב, ובין יום טוב אחד שחל להיות אחר השבת, דמתחלקין צ"ס צהרי, דכיון דכתבו אף בשאר יום טוב דכיון להחמיר לחוף מערב יום טוב וגם במוצאי יום טוב, אם כן אין חילוק, ודו"ק כי כל זה צריך לעמי. **עוד** מנאמי בתשובת מהר"ל סימן ו', שהכריע כהחולקים על רש"י צל טענה מוכרחת, והנראה לפענ"ד כתבתי. **עוד** כתב מהר"ל שם, על מה שנהגו מקדם להתחיל לחוף ביום, ועמה תקנו לחוף כלילה, ומעטוק בחפיה דוקא שעה אחת שלא תהא מהומה לציפה, שרי אפילו לרש"י, מאחר דאיכא חשש איסור שלא ירגישו צטצולותיהן, וגם לפעמים הצנועות צאות ליד ציטול טבילה מנוה, וכן כתב הרצ (רמ"א) בתשובה סימן (כ"א) [י"ח], ע"פ שם שהאריכו צוה:

ביאור הגר"א

[ז] יש לראות כו'. כי סמכין לרופאים צוה, כמו שאלמנו צפרק ג' (נדה כג:) וחכמים שאלו לרופאים כו', [ו] צוה לא נאמר בגמרא צמים רק סתם צמין. שם (מהר"ק שו"ע קטנ): ג [א] חפיה כו'. כ"ל (פס"ט) וכפירוש השאלות שם (שאלת ז) ש' בתוספות ס"ח א' (ד"ה כן סי'), וכן כתבו רוב הפוסקים: [ב] והמנהג כו'. ללכת ידי שני הפירוש, פירוש רש"י (ד"ה ומהם), והשאלות (שם). ועיין בתוספות שם (ד"ה כן) והרא"ש (מקואות סי' (ז) כ"א):

ביאור הגר"א המבואר

ל. במהר"ק: ובכל מקום מצינו שסמכו חכמים על דברי הרופאים, כדאמר בנדה פרק המפלת (כב:) אמר רבי אליעזר בר צדוק שני דברים העלה אבא מטבעי ליבנה, מעשה באשה אחת שהיתה מפלת כמין קליפות אדומות ובאו ושאלו את אבא, ואבא שאל לחכמים, וחכמים שאלו לרופאים, ואמרו מכה יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת כמין קליפות אדומות. ושוב מעשה באשה אחת שהיתה מפלת כמין שערות אדומות, ובאו ושאלו את אבא וחכמים, ושאלו לרופאים ואמרו שומא יש לה בתוך מעיה שממנה מפלת כמין שערות אדומות, משמע שסמכו על דברי הרופאים ואפילו בחשש דכרת, ואף על גב שיש לדחות ולומר דשאני התם שכן היו הדברים מוכיחים שאין דרך האשה לראות דם נדות כבי האי גונא, מכל מקום גם כן יש לומר דאדרכה שכן הוא, דאפילו התם שהיה שור שחוט לפנייהם דהיינו שערות וקליפות אדומות וגם שהיה ספק כרת אפילו הכי סמכו, כל שכן בכאן. וגם דהא נמי הדעת מכרעת קצת שאין לחלק בין מים ליין בענין זה, וגם מצינו לענין אכילת חולה ביום כיפור ששומעין לרופא ואפילו חולה אומר אני צריך, ואי לא תחוף אלא במיא חמימי, כדקאמר בתר הכי לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שותהא אשה מדרחת קמטיה במים, התם הוא דנראה דדוקא מים מדרא קאמר שותהא אשה מדרחת קמטיה בתם, ולמה ליה למינקט במים, אלא נראה דין ושאר משקים בהשאר לחלוחיתו בתוך הקמט ישאר שם כהם היין או המסקה ההוא, ומשום כך נקט במים, אבל לעיל מינה גבי אשה לא תחוף אלא במין, מדרא נקט נמי מים חמין, משמע קצת דהוא הדין בשאר משקין הצולין כגון יין וכיוצא בו. **לט**. בשאלות. וצריכא למיסקר ירשה סמוך לטבילה, דאלו דלחוף ביום שלפני הטבילה. **מא**. הר"ף (שבועות ז) והרמב"ם (מקואות פ"ב ה"ה) הראב"ד (בעלי הנפש שער הטבילה) הרמב"ן (ה"ל נדה פ"ה ה"ה) והרשב"א (תהיב ב"ז ש"ז), וראה לעיל (פ"ה) שכתב רבינו 'כל הפוסקים'. **מב**. בתוס': לפי מנהג נשים של עכשיו ששהות בפרח עד הלילה מותר לחוף ביום אף לפי השאלות, ואינו אסור אלא לחוף מבעוד יום ולצאת מן המרחץ קודם הלילה, אבל כשהשהה שם עד הלילה, חפיה אריכתא היא, שכל שעה נוסקת בחפיה גופה ושורה, ותבא עליה ברבה. **מג**. ברא"ש: ומיהו גם לפירוש השאלות נהגו נשים שלוש שמתחילת לחוף מבעוד יום ועוסקות בחפיה עד שתחשך ואז טובלות, ועוד מחמירות על עצמן דאף על פי שחפפו נושאות עמהן מסרק וסרוקת בבית הטבילה.

פתחי תשובה

ב (ג) מסנן השערות. עיין בתשובת בשמים ראש סימן רצ"ח:

(ו) שצריכה לחוף ביום. כגון שחלך דרך ולא יהיה לה חמין צלילה או שאר אונס, די בחפיפה ביום אפילו לשאלות (שס). וכן באי אפשר לחוף ביום, די צלילה אפילו לרש"י (שס), דלא העמידו דבריהם אלא אם הוא על דל הרים בלי מונע. ונראה, דהא דאמרין בשעת הדחק חופפת ביום, ברור הוא דצלילה צריכה עיון וצדיקה ככל גופה קודם הטעילה, ודינה ממש כמו שפצאלר בסעיף ו' דין הימים שצין החפיפה לטעילה: ד (ז) ותסרוקו מעט. נראה, דאף לשאלות (פספת אחרי סי' לו) סגי בהכי, דאף על פי דלדידהו עיקר החפיפה צלילה, ואם כן צריכה לחוף הרבה לנחמילה, מכל מקום מודים כאן דמהני חפיפה דערב שנת לנרף להך חפיפה מועטת דסגי בהכי: ה (ח) תחוף ביום. גם צוה צריכה להיות מהרת מלעסוק בדברים שזכרם בסעיף שאחר זה בימים שצין החפיפה לטעילה, דהא טעמא הוא, אלא דדרך הנשים שטובלות צליל שנת שאין זוות מצית המרחץ עד שטובלות, על כן לא נקט כאן אזהרה זאת: ו (ט) וכן אם

ז תשא עמה מוסר ב'. וצמדינות אלו נוהגות להשתטף ולחוף ולחמץ ולסרוק הכל צנית המרחץ סמוך מיד לטעילה, ויכון הוא: ח שצריכה לחוף ביום. דוקא ולא צלילה, כגון שאי אפשר שתחוף צלילה ממתנת שצמ"ס יש להם חג צאואו הלילה, שאינם מניחים להדליק אש בשום בית, או איה אונס אחר, וכדאיתא צנית יוסף (ד"ה ודע שהשצ"ב). וכן כשאי אפשר לה לחוף ביום ממתנת איה אונס אלא צלילה דוקא, אלא כל שאפשר ביום וצלילה, תחוף ביום וצלילה, ופשוט הוא: ד ומוכר מקום מנהג ב'. וכבר כתבתי בס"ק ו' דכן הוא עיקר הדין, שמתחוף ותחוף היטב דערב שנת, ומתחוף ותחוף צמואי שנת גם כן: היטב דערב שנת וצמואי שנת תחוף" (ט) ומסרוק מעט (טור): ה יגדמנה לה טבילה (ח) בליל שבת, (ח) תחוף ביום: ו [י] חל ליל טבילה במוצאי שבת והוא יום טוב, שאי אפשר לחוף אז, תחוף בערב שבת" (ט) וכן אם חלו שני ימים טובים ביום חמישי ושני, וחל ליל טבילה בליל שבת, תחוף ביום רביעי בשבת, י ותקשור שערוניה כדי שיתבללו:

ד"ה שני ימים ב'. צוור כתוב או אם חל יום טוב צמואי שנת. וממה צית יוסף (ד"ה ואפילו), דכל שכן הוא מדין הראשון דשני יום טוב ביום חמישי שני. יום טוב צמואי שנת, וזכרתי קשה, היינו רישא. וצדיקה (ספי"ה) מירך, דאי לאו כיפא הוה אמינא דוקא צמואי שנת מותרת לטעול, כיון דצוור טוב יכולה לתת קיתון של מים להדיח קמטיה, וכמו שכתב הטור בסמוך, מה שאין כן כשהל טעילה צמואי שנת, דשנת אסור להדיחם וצמואי שנת היא הומה לציתה, קא משמע לן דאפילו הכי מותר. וזה נחיש, דצמואי שנת הטור חופפת דרביעי ולא הוציר רחיה, משום דאפשר לחוף ביום טוב, מה שאין כן צמואי שנת, משום הכי כתב שם רוחא ותופפת דערב שנת, ע"ל. לפי דבריו הטובלת צליל שנת, ויום טוב ביום שני, צריכה לחוף קמטיה וסמריה ביום טוב קודם לשנת, ודבריו נכונים:

ביאור הגר"א המבואר

מד. פי. כיון שמבואר בגמרא שהחפיפה צריכה להיות סמוכה לטבילה, אם כן לביאור רש"י שחפיפה היינו סרוק במסרק, נהגו לסרוק שוב בבית הטבילה כדי שלא יהיה הפסק כלל בין הסרוקה שהוא החפיפה לטבילה, ואפילו ההליכה לבית הטבילה. מה. בגמרא: והלכתא אשה חופפת ביום וטובלת בלילה. והלכתא אשה לא תחוף אלא בלילה, (אלא) קשיא הלכתא אהלכתא, לא קשיא, הא דאפשר הא דלא אפשר. מו. ברמב"ם: תקנת עזרא היא שתהיה אשה חופפת את שער אחר כך תטבול, ואם אפשר לא לחוף בלילה ולטבול מיד תחיה חופפת הרי זה משובח. ובשעת הדחק או מפני החוליה חופפת אפילו בערב שבת וטובלת למוצאי שבת. מז. משום שתיקה ביום שפניו בלילה מכליל טבילתה. מו. שאפילו אונס פוטר נחשב כפי דלא אפשר. מט. מכל מקום לפירוש רש"י נראה דמותר לחוף בליל טבילה, אלא שטוב לה יותר לחוף ביום מפני שהמומה לביתה. נ. פי. הדין, וזה לשונו: דבלבד שכל תמחר לביתה, ותחוף כראי. נא. ברש"י: ותמה על עצמן הידן אשה ב', שהרי בקושי תחוו להרחיק חפיפתה מטבילתה כל כך, אלא משום דאי חפפה בליל טבילה אימור לא חייפא שפיר, משום דמהרת לטבילה מתוך שהמומה לביתה. נב. בתוס': וכן משמע מדקאמר אשה חופפת ביום, ולא קאמר אשה לא תחוף אלא ביום דלא קאמר אשה לא תחוף אלא בלילה, וכן משמע לעיל כעבור דבי ריש גלותא דמותר לחוף בליל טבילה, ולא מסתבר לפלוגי משום דאיקוט, מדמייתא מההא עובדא דנדה חופפת בלילה משמע אף בלא אונס, ע"כ. ג. רבינו מנחם מיימר ר' יוסף מותר מפני הדחק, ממה שהוכיחו תוספות שאפילו אם הויה ולא חפפה מבעוד יום חופפת בלילה, ומשם יש ללמוד לשעת הדחק, שאף שלא דחקו עצמם מרצונם לחוף מבעוד יום יש להם לחוף ולטבול בערב. נד. הובא לעיל ס"ק ט"ז שמוכח שהחפיפה תהיה ביום לפני טבילה בלילה. נה. ככל חפיפה חופפת בלילה. נו. בתורת הבית: ור' חסדא אמר כולוהו אמרין, שכן לא אמרין, כלומר אי איתרמי לא טבילה למוצאי שבת אי נמי למוצאי יום טוב לא אשבת ואי נמי שני ימים של ראש השנה של אחר השבת, בכלוהו חופפת במוצאי שבת או יום טוב אי אפשר לחוף, משום דהא אשה חופפת בלילה וטובלת בלילה, דילמא תחוף שהמומה לביתה לא תחוף שפיר, וכסבריה דרב חנינא מסורא דאמר בסמוך מהאי טעמא דאמרין. רב ימר אמר אפילו שכן אמרין, לבר מאשה חופפת באחד בשבת וטובלת בחמישי בשבת, דלמוצאי שני ימים טובים של אחר השבת ליתא אפשר דחייפא בלילא וטובלת בלילה, דסבירא ליה לרב ימר כמר וטורא דשרי לחוף בלילה ולמיטביל בלילה, ע"כ. נז. בתוס': ואם תאמר לא דפסקין לעיל הלכתא כרב חסדא וכדמותרין רב ימר לא קאי דהכא אמרין דאשה חופפת ערב שבת וטובלת למוצאי שבת, ויש לומר דאיכא לאוקמי פסק דלעיל שילי טבילה במוצאי שבת והוא יום טוב, אז דאי תחוף מערב שבת ולא תפסיד עונתה, הואיל ואינה יכולה לחוף בליל טבילה אלא ביום שפניו טבילה, ע"כ. נח. פי. שמתחיל לחוף בערב שבת שלשה ימים לפני ליל טבילה. נט. פי. דלא משכחת שלשה ימים רצופים באיסור מלאכה לפני ליל טבילה, אלא שלשילי טבילה בחול, ולחלכה שילכתחילה זמן חפיפתה בלילה אפשר שחופפת בליל טבילה. ס. ברש"י: לבר מאשה חופפת באחד בשבת וטובלת בחמישי בשבת דרחוק יותר מדאי, ואפילו טעמא דשכן ליכא למימר, דאפילו במוצאי שני ימים טובים של ראש השנה שאחר השבת אסורה לחוף בערב שבת, ומוכח שתחוף בליל טבילה. סא. פי. לבי הפירושים במה שדרש מירמר שהלכתא כרב חסדא וכדמותרין רב ימר, לפירוש רש"י אליבא דרב ימר, ולפירוש התוספות אליבא דרבין.

ילקוט מפרשים

שני, ולא פירשו לי הטעם. ונראה לי הטעם, שפסק דלא כרש"י וכל הפוסקים, משום דכתב בית יוסף בסיומ זה (ד"ה ואפילו) וזה לשונו, ומשמע שזה שכתב רבינו שאם חלו שני יום טוב ביום חמישי יום שני, חופפת דרביעי וטובלת בליל שבת, בין לדעת השאלות (פספת אחרי סי' לו) בין לדעת רש"י (נדה סח. ד"ה אלא) וכו', ודלא כדכתב הרא"ש (הל' מקואות סי' לו), דלפי פירוש רש"י ד"ל אם חל יום טוב במוצאי שבת נראה לא לתחיל לחוף בערב שבת לטבול במוצאי שבת, שהרי פירוש (שם ד"ה) בקושי תחוו לחוף ביום ולטבול בלילה, אלא דהכי עדיף טפי משום דמהומה לביתה, אבל להרחיק כולי האי מערב שבת למוצאי שבת אסור אף אם חל יום טוב בערב שבת, ומוטב שהיתה טבילה, ע"כ"ל נמשך אחרי רבינו ירוחם (נדה סח). ולפי זה צריך לומר דסבירא רש"י דלמסקנא דהלכתא חופפת בלילה אנה חופפת, ולפי לפסקא דפוסקין לעיל (נדה סח): הלכתא כרב חסדא וכדמותרין רב ימר, וזה דוחק, לכן סתם רבינו דבריו דלא כותיה, עד כאן לשון בית יוסף, וכן סתם ופסק ברש"י. אבל הגאון מהר"ר יהושע ד"ל פסק לחומרא כדעת רש"י לפירוש הרא"ש ורבינו ירוחם, וק"ל: [בת הילל]

[ג] (ש"ע סוף ד) ח"י מביאה במוצאי שבת שאי אפשר לחוף מבעוד יום תחוף בלילה. ונראה לי, דהוא הדין אם לא היה בעלה בעיר ובא בלילה, שלא היה יודעת שיבוא בלילה, ומתחת לחוף בלילה ולטבול. וכן הוא הדין בתשעה באב, כשהל טבילה בלילה, באב, שתחוף וטובלת בלילה, באב, כן כתב בגמרא (בבא בתרא פ"ק ב"ש פ"ד סי' כג) וזה לשונו, ואם אירע ליל תשעה באב או ליל עשירי באב, ורצתה וטובלת ליל עשירי באב, ואם נאין אפטר, תחוף ותחוף ערב שבת וטובלת ליל מוצאי תשעה באב, ע"כ. א"כ, אם משמע בהדיא דלכתחילה יש לחוף ולטבול ב' באב, ויותר טוב מלחוף בערב תשעה באב ולהרחיק החפיפה מהטבילה, וכן משמע מלשון השר"י בהג"ה שהעתיק דברי הגאון הגדול באר"ה סימן תקנ"א סעיף ט"ו, עיין שם: [בת הילל]

[ד] (ש"ע סוף ו) ח"י ליל מביאה במוצאי שבת והוא יום טוב שאי אפשר לחוף אז תחוף בערב שבת. ונהגו שמעתי בשם מורי ורבי הגאון מהר"ר יהושע ד"ל שהיה אב"ד ור"מ דק"ק קראקא, שהיה מוחה לנשים לטבול ב' יום טוב ראשון ליום טוב

י' שם בחופפות וכן כתב הרא"ש (שם): (י) מסקנת הגמרא שם (נדה סח). ולכתא וכו' דאפשר הא דלא אפשר, אלא קאי, ובפירוש רש"י (שם ד"ה הא דלא): (י) לפירוש רב אחאי (שאלות פספת אחרי סי' לו), אלא קאי הא דאפשר וכו' (נדה סח): (י) מממנה דרב הונא אשה חופפת וכו', וכר' חסדא, שם (נדה) דף ס"ז ע"ג, וכן כתבו התוספות שם דף ס"ח פוסקים: ד"ה ואלכתא וכו' (ה' הרא"ש שם הל' מקואות סי' לו):

הגהות וציונים

ה (ש"ע סוף) כן הוא בדפד"ר וכן הוא בטור, ובמהדורת של"ח הגי': ובמוצאי שבת תחזור ותסרוק מעט. ובד"א תיקנו: ובמוצאי שבת תחזור ותחוף ותסרוק מעט. ו (ש"ע סוף) כן הוא בדפד"ר, בדפד"ר: ותשטוף. וכן הגירסא בשר"ע שנדפס עם ט"ו דפד"ר. אגודה, וכן נראה מהמשך דברי הבית הילל. ח (ש"ע סוף) בדפד"ר: מערב שבת, ותחוף ע"פ דפד"ר.

באר היטב

ג [נ] המביאה. וצמדינות אלו נהגו להשתטף ולחוף ולחמץ ולסרוק סמוך מיד לטעילה, ויכון הוא: ח שצריכה לחוף ביום. דוקא ולא צלילה, כגון שאי אפשר שתחוף צלילה ממתנת שצמ"ס יש להם חג צאואו הלילה, שאינם מניחים להדליק אש בשום בית, או איה אונס אחר, וכדאיתא צנית יוסף (ד"ה ודע שהשצ"ב). וכן כשאי אפשר לה לחוף ביום ממתנת איה אונס אלא צלילה דוקא, אלא כל שאפשר ביום וצלילה, תחוף ביום וצלילה, ופשוט הוא: ד ומוכר מקום מנהג ב'. וכבר כתבתי בס"ק ו' דכן הוא עיקר הדין, שמתחוף ותחוף היטב דערב שנת, ומתחוף ותחוף צמואי שנת גם כן: היטב דערב שנת וצמואי שנת תחוף" (ט) ומסרוק מעט (טור): ה יגדמנה לה טבילה (ח) בליל שבת, (ח) תחוף ביום: ו [י] חל ליל טבילה במוצאי שבת והוא יום טוב, שאי אפשר לחוף אז, תחוף בערב שבת" (ט) וכן אם חלו שני ימים טובים ביום חמישי ושני, וחל ליל טבילה בליל שבת, תחוף ביום רביעי בשבת, י ותקשור שערוניה כדי שיתבללו:

פתחי תשובה

ד (ד) מנהג יפה. עיין באר היטב (ספי"ה). ומה שכתב בשם פנים מאירות, עיין בתשובת גרנד ביהודה (קמא) חלק י"ד סימן צ"ט: ה (ה) בלילה שבת. עיין בתשובת שאר בשרי גבעת שאול סימן (ס"ט) [ס"ד], באשה שיש לה קאליטניע"ס ששכחה לחוף ביום, מותרת לטבול בליל שבת כיון שאינה צריכה לסרוק עצמה, כדלעיל סימן קצ"ח סעיף ו', עיין שם:

(ו) גם תיזהר בו'. זה מדברי הטור. וכונתו, דאף על גב דעל כל פנים צריכה עיון ובידקה קודם הטבילה בגופה ובראשה, כדמסיק כאן בשו"ע, אלא דמכל מקום תהיה נזהרת מדברי חז"ל בדימים שניתנים, כיון שלא תעשה בשעת הטבילה חפיפה אלא היא סומכת על החפיפה של יום רביעי, וזוהי ניתקן כל מה שהוקשה לציט יוסף (ד"ה ואפילו) על הטור בזה. וכתב הטור, ואם טבלה ולא עיניה בעצמה קודם לכן, אם נזהרה להחמיק בדבר החיצוץ מזהר על מנהגו, ואם לאו לא.

לִידֵי חֲתִיָּהּ. יֵאָדָם [יט] (ס) וְתִבְדּוֹק הֵיטֵב כָּל גּוֹפֵי יֵהָא דְּבֶר חוּצָא, [כ] (ס) בְּמִים חֲמִין שֶׁהוּחֲמוּ [כ] (ס) וְכֵן תַּחֲצוֹץ שִׁינֶיהָ שְׁלֹא יִשְׁאֵר פִּירוּרִין חֲסֵה: וְעֵינָיו לְעִיל סִימָן חֲסֵה

עלמה לה טצילה, אלף אס כן עיינה
צשעט טצילה ממש, עכ"ל ומציאו
צית יוסף (שס). ועל כרחק צעיינה
צשעט חפיפה הוא, דאס לא כן
פשיטא דלא עלמה לה טצילה,
דחפופק ליה משום שלא עיינה כלל
בדלקמן סעיף ח', ומאי פסקא. אלף
ודאי סתמא דמילתא צשעט חפיפה
ונמי עיינה, ודו"ק. ואס כן, לכולי
עלמא צריכה לעיינ ולצדוק צשעט

דהוה נהוה, והיכא דלג נהוה, יס להחיר להן כמו שכתבתי, ע"כ. ו
משום שאז היו צריכין לעבול במוציא שבת, והיו מרחיקין הטבילה מ
שלא ללבוש. ולענין לבישה לבנים בשעת צבא, עיין באו"ח סימן תקט
בהג"ה: ח יג ואפילו חפפה מיד ב'. שאני אומר שמע

ביאור הגר"א

[יח] **ואם אי אפשר ב'.** שבעת עיניה על כרחך צריכה לחזור ולעיון, כמו שמבאר הו"א בשו"ע: [יט] **ובשעת ב'.** דרוקא ופסוקי הסוף מדרגת מקבילין, אבל עיוני דלאורייתא לא מקבילין להרמזין כלל ואפשר ש' (פס). מנהג מבטלי לבנה כ"א, ש' ואי אפשר שלא תלמוד ציונים כל כך מבטלי לבנה ולא תהא אולנת בידיה, אלא על דרך חכמים קאלמר. ר"ן (שעטות ד' ע"ה שמדק)³⁹, וסודות היות (י"ג ש"י)⁴⁰: [כ] **ותדריך ב' וכן ב'.** שזה הכל בכלל עיוני'': [כא] **אפרח ביום טוב.** כמו ששארנו ב'ז"ח" סומן ש' ספיף א' ב'ה"ס: **ואיך הו"א** כינוי ופסוקי הרמז על גוף פנים ששארנו מנבר יום טוב, לדעת הר"ק (בגה יא.) ורמב"ם (יום טוב פ"א ה"ט)⁴¹ וכמו שאמרנו ב'ז"ח" סומן מקי"א שער ב'ס, אלא שגמז'ן כאן אחר דברי הא"ש (שם פ"א ס' י) והטור (פ' טו) (ק"א) שאומן כן האוסרין, וכמו שנתבאר שם בה"ס: [כב] **ביומי חול ב'.** ש' ממה (מה) ס' י' וכלל ועלתה כ' ס' סומן ק"א, ש' אלא בלזא חול ב' עיון אינה צריכה לעינול. ושם על כרחך צעיון דגופה קאלמר⁴², כ"ל ספיף ו' שזה ודאי צריך סומן לנתיחול⁴³, ו' מנחל עליה' גופסה ששמע, מ"ל (קמ"ד)⁴⁴, וכל שכן בחפסיה דאפילו לנתיחול שפיר דמי בלזא אפשר כן יום טוב, פסוקי' דנדיעצד מהני. וסודות

[יח] **וְאִם אִי אִפְשָׁר בּוֹ**, שֶׁנִּשְׁעַת עֵינָיו עַל כֶּרֶךְ צְרִיכָה לְחַדֵּשׁ וּלְעִיֵּן, כִּמוּ שֶׁמֶזְלָהּ
וְהִיכָר שֶׁנֶּעֱשֶׂה; [יט] **וּבִשְׁעֵת בּוֹ**, דְּרוּקָה חֲתִיפִים הֵסוּם מִדְּרָגָן מִקְטִילֵי, אֲבָל צְעִימֵי
דְּהוֹרִיטָא לֹא מִקְטִילֵי הִרְחִיקוּ כָּלֵל וְהִאֲמִירֵם ס' (סא) הֵסוּם תִּשְׁבֹּל לִנְגֵז בְּחִיטָּה, וְאִי
חֲשֵׁב שֶׁלֹּא מִיִּימֵם לֶךְ כִּי תִשְׁבֹּל לִנְגֵז וְהֵסוּם וְאִי חֲסוּלָה בִּידְיָהּ, אֲלֵלָה עַל כֶּרֶךְ
חֲתִיפִים קֹאֵמֶר, לִרְץ' (שְׁעִטָה ו' דִּים מִסְרִיק) ^{צ"ה}, וְסוּתָה הִנֵּה (י"ג ש"י) ^{צ"ה}; [כ] **וְתִדְרִיחַ**
בּוֹ וּבֶן בּוֹ, וְשֶׁהַ הֵבֵל כִּלְלָל עֵינֵיהֶם; [כא] **אִפְרִיז בִּירוֹם טוֹב**, כִּמוּ שֶׁאֲמָרוּ בְּחָז"ל
סוּמָן שֶׁנֶּחֱזַק אִי טַעַם וְאִי הִדִּין שְׂטוּלָה לִירוֹם כִּי בָּרוּךְ הוּא מִשְׁמַרְטוּ מִגִּבְרָה
יוֹם טוֹב, לְעֵשֶׂת הִרְרִי' (יגה א'), וְרִמְזָם; (אִי טוֹב מִי"ג ה"ט) וְכִמוּ שֶׁאֲמָרוּ בְּחָז"ל סוּמָן
תִּקְרִיאָה שֶׁנֶּחֱזַק, אֲלֵלָה שֶׁנִּמְשַׁךְ כָּלֵן אֲחֵר דְּבִיר הִלָּא"ס (שִׁמָּה פ"ג ס' י) וְהִסְתֹּר (ס' י)
(קִיָּה) שֶׁהוּם מִן הָאֲסוּרִים, וְכִמוּ שֶׁנִּמְשַׁךְ ס' בְּחִיטָה"ס; [כב] **בִּירְמִי חוֹל בֶּן**
מִמֶּה שֶׁאֲמָרוּ (מִהָ ס"ו) 'צ' וְנִגְזַר וְעִלְמָה לֹא סָפ' סוּמָן בְּחִיטָה, אֲלֵלָה בְּחָז"ל שֶׁנֶּחֱזַק עֵינֵן
אִינֶה צְרִיכָה לְעֻצּוֹת, וְסָפ' עַל כֶּרֶךְ צְעִימֵי דְּרוּפָה קֹאֵמֶר ^{צ"ה}, כִּי"ל סְפִיקָה ו' שׁוֹה וְדִאי
צִירָךְ מוֹקֵן לְתַחְתִּימֶיךָ, וְנִמְנָא עֵלֵיהֶם גְּנוּפֶה שִׁמְעֵה, מִי"ל (פִּסְקִיטָה ^{צ"ה}), וְכֵן שָׁכַן חֲתִיפִים
דֹּאפִּילֵי לְתַחְתִּילֵי שְׁפִיר דְּמִי דָלָל אִפְשָׁר כִּן יוֹם טוֹב, שֶׁנֶּחֱזַק דִּדְעִידֶעַד מִהֵנּוּ. חוֹרֵת
בִּימָה (צ"ה) וְחֵוֹה כִּבְנוֹת חֲתִיפִים וְדִנְקִיָּה;

ואכל במים שהוזמנו מערב יום טוב מותר לחרוץ כל גופו אפילו לאחר **סח**. בהג"ה יר' ופ'ו להפסיק שכלה אניה גריבה חלוץ ולטבול, ואם לאו גריבה חלוץ לטבול. ודא דאמר ר' יצחק **ע**. מרביה במזרח שוק אם נמצא עליה דבר חוצץ לא עלתה לה, אך אם לא לא עלתה לה מפני שנמצא עליה דבר חוצץ **עב**. בסעף ו' כתב הרש"ע וזשענת טבילה [אין אין] הונחה להוכיח כשע"ה א' את המטה בחתילה' יושם על רחץ כבשין וגופה פשוט' וזכרונה עליה' משמע על אותה שנית עוין הגוף לא חפצתה וזכרונה אין על

[עצי לבונה]

46 הועתק על ידי אוצר החכמה

וְעַל־מִצְוַת הַשְׁמִיטָה (נדה טו:). לזריות בעלמא אמר דתדיח במים, ודרך עצה טובה, שאם תמצא אחר ודעתה לה טבילה, כמו שכתוב סימן קצ"ח טעין כ"ה ובש"ך שם ס"ק ל"ב. וכן טבילה אחרת מהמהו עובדא דפרק קמא דקידושין (כה), אף על פי שנעמסקה באותו ש. ש. ודוקא בלא מצאה כלל הוא דקיל אף דלא עיניה קודם הטבילה כלל דעלתה [עני למנה]